

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DEKİ ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTELERİNE BAĞLI
KÜTÜPHANELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hasan Basri SELÇUK

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN

YÜKSEKÖĞRETİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DEKİ ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTELERİNE BAĞLI
KÜTÜPHANELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hasan Basri SELÇUK

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN

YÜKSEKÖĞRETİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL-2019

2501150923 öğrenci numaralı Hasan Basri Selçuk tarafından hazırlanan bu çalışma 03/12/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yükseköğretim Yönetimi Anabilim Dalı Yükseköğretim Yönetimi programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Prof. Dr. İrfan Erdoğan(Danışman)
İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Serin
İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Ferahim Yeşilyurt
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

ÖNSÖZ

Araştırma üniversitesi, tüm birimleriyle odağına araştırmayı alan üniversiteler olarak tanımlanmaktadır. Öğretim, araştırma ve yenilikçilik ana hedefleridir. Bu üniversiteler, yenilikçi araştırmalara sağladıkları güçlü katkı ve marka değerleriyle öne çıkarlar. Yaşam boyu öğrenme ve eleştirel düşünme araştırma üniversitelerinin öğrencilerine sağladığı önemli kazanımlardan biridir.

Araştırma üniversiteleri, ulusal düzeydeki etkilerinin yanı sıra, uluslararası araştırma alanına da katkıda bulunan ve bu düzeyde tanınan üniversiteler olup küresel çerçevede diğer üniversitelerden öğrenci-akademisyen değişimi, araştırma işbirliği, stratejik ortaklık ve benzeri talepler alırlar.

Bu anlamda araştırma üniversitesi modelinde bahsedilen hemen hemen tüm etmenlerin gerçekleştirilebilmesi için olmazsa olmaz birimlerden biri kütüphanedir. Kütüphanelerin işlevlerinin de bu yönde evirildiği gözlemlenmiştir.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanlarını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli hocam Sayın Prof. Dr. İrfan Erdoğan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Başta Prof. Dr. Coşkun Polat olmak üzere üniversite hocalarımın lisans öğrenimim boyunca bana kazandırdıkları ve beni gelecekte bu alanda söz sahibi yapacak bilgilerle donattıkları için hepsine ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak çalışmamda desteğini ve bana olan güvenini benden esirgemeyen eşim Nagehan Selçuk'a, beni bu günlere sevgi/saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürler.

HASAN BASRİ SELÇUK

ÖZET

TÜRKİYE'DEKİ ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTELERİNE BAĞLI KÜTÜPHANELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Her ülkenin ilerlemesi ve enformasyon üretmesinde başat role sahip olan üniversitelerin, kütüphaneleri de bu rolün dikkate değer bir işbirlikçisi belki de temel etkileyicisidir. Kuşkusuz, dünyadaki bütün toplumların hali hazırda var olan yapılarını değiştirip dönüştüren bilişim teknolojileri akademik kütüphanelerini de etkilemiştir. İletişim ve enformasyon teknolojilerindeki gelişmeyle beraber, üniversite kütüphaneleri de bugün kökten bir dönüşüm geçirmeye devam etmektedir. Araştırmacıların durmaksızın artan ve değişiklik gösteren gereksinimlerine cevap verebilmek ve gelecekte de varlıklarını sürdürebilmek adına üniversite kütüphaneleri yeni görevler taşımak durumunda kalmaktadır.

Bu çalışmada, 2017-2018 Yükseköğretim akademik yılı açılış töreninde Yükseköğretim Kurulu tarafından açıklamada dile getirilen araştırma üniversiteleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bu bağlamda bu çalışma araştırma üniversitesi olarak kamuoyuna duyurulan Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi, üniversite kütüphanelerinin ana öğeleri olan; personel, derme, kullanıcı, bütçe, bina, teknolojik altyapı kapsamında değerlendirilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için özellikle bazı ülkelerdeki araştırma üniversitesi rolü oynayan üniversitelerin kütüphanelerine de üçüncü bölümde yer verilmiştir.

Çalışma, araştırma üniversitesi kütüphanelerinin 2017/2018 yılı kütüphane faaliyet raporları incelenerek; kütüphaneyi oluşturan temel unsurlar (Personel, derme, kullanıcı, bütçe, bina, teknolojik altyapı) bağlamında değerlendirmeye alınmıştır.

Kütüphaneler, üniversitelerin bilimsel çıktıları ile doğrudan ilişkilidir. Üniversitelerin bilimsel çıktılarının olumlu etmenlerinden biri de nitelikli bir

ütüphanenin varlığıdır. Nitelikli bir kütüphane üniversitenin öğretim elemanlarının birikimine katkı sağlar. Nitelikli bir bilimsel çıktı ise üniversite öğretim elemanlarının ve ekibinin emeğidir.

Geçmişte özellikle kütüphanelerin üniversitelerin kalbi konumunda olması ve kütüphanelerin ulaşımının kolay olması gibi kütüphane binalarına yapılan atıflar kütüphanelere bir başka perspektifin yansımasıdır.

Türkiye’de üniversitelere “Araştırma Üniversitesi” unvanı verilirken o üniversitenin kütüphanesinin yapısı ya da işlevleri göz önünde bulundurularak verilmediği saptanmıştır. Çünkü kütüphanelerin temel problemleri arasında yer alan nitelikli personelin bulunmaması ve müstakil kütüphane binalarının olmaması problemleri, bu unvanın verildiği üniversitelerde de vuku bulmaktadır. Oxford Üniversite kütüphane binası kütüphane binası olarak inşa edilmiş ve tasarlanmıştır. Araştırma üniversitesi olan Oxford Üniversitesi’nde şube kütüphaneleri ile birlikte toplamda 400’den fazla çalışan personeli bulunmaktadır. Türkiye’de ise incelemiş olunan araştırma üniversitesi kütüphanelerinin toplamında hemen hemen bu sayıya ulaşılmaktadır.

Dünya genelinde araştırma üniversitesi rolünü yürüten üniversitelerin başarılarının kütüphanelerinin kaynaklarının çeşitliliği, kütüphane binalarının müstakil olması, kütüphane teknolojilerinin kullanılması, kütüphane kullanıcılarının kütüphaneleri kullanma kültürü, personelin niteliği ve niceliği ve kütüphanelerine verilen önem ile birebir örtüşmektedir. Akademik çıktısı nitel ve nicel anlamda yüksek olan bir araştırma üniversitesinin, kütüphanesinin de bu doğrultuda ön safhalarda olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Araştırma üniversitesi, araştırma üniversite kütüphaneleri, kütüphane, Türkiye, üniversite kütüphanesi

ABSTRACT

A STUDY ON AFFILIATED LIBRARIES TO RESEARCH UNIVERSITIES IN TURKEY

The libraries of universities and universities, which play a major role in the progress and production of information in each country, are perhaps a significant collaborator of this role. Undoubtedly, information technologies that transform and transform the existing structures of all societies in the world have affected academic libraries. Along with the development of communication and information technologies, university libraries continue to undergo a fundamental transformation today. University libraries have had to carry out new tasks in order to respond to the growing and changing needs of researchers and to survive in the future. In this study, in the opening ceremony of the 2017/2018 Higher Education Academic Year, the University of Higher Education focused on the research universities mentioned in the statement. In this context, Ankara University, Bogazici University, Erciyes University, Gazi University, Gebze Technical University, Hacettepe University, Istanbul University, Istanbul Technical University, Izmir Institute of Technology and Middle East Technical University, which are announced to the public as a research university, are the main elements of the university libraries. ; personnel, collection, user, budget, building, technological infrastructure. In order to better understand the issue, the libraries of the universities that play the role of research universities in some countries are also included in the third chapter.

The study was carried out by examining the library activity reports of the research university libraries in 2017 or 2018; The main elements of the library (personnel, collection, user, budget, building, technological infrastructure) were evaluated in the context.

Libraries are directly related to the scientific outcomes of universities. One of the positive factors of the scientific outputs of the universities is the existence of a qualified library. A qualified library contributes to the accumulation of faculty members of the university. A qualified scientific output is the labor of the university lecturers and team.

In the past, references to library buildings, such as the fact that cleaning libraries are the heart of universities and that libraries are easy to direct, are a reflection of another perspective to libraries.

Turkey in the universities "Research University" is the title given that he was determined not given considering the structure or function of the university library. Because the problem of lack of qualified personnel and the lack of independent library buildings among the basic problems of libraries also occur in the universities where this title is given. The Oxford University library building was built and designed as a library building. The University of Oxford, a research university, has a staff of more than 400 employees, including branch libraries. If this number is reached in almost total who have owned research university libraries in Turkey.

The achievements and awards of the universities that carry out the role of research universities around the world coincide with the diversity of the resources of the libraries, the quality of the personnel and the importance given to their libraries. It is seen that a research university with a high academic output in qualitative and quantitative terms, and its library is in the forefront in this direction.

Key words: research universities, research libraries, universities, libraries, Turkey, university library.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Yöntemi	4
1.5. Evren ve Örneklem.....	5
BÖLÜM II: KÜTÜPHANE KAVRAMI, KAPSAMI VE TARİHÇESİ	6
2.1. Kütüphane Kavramı ve Tanımı	6
2.2. Kütüphanelerin Tarihçesi	6
2.2.1. Eski Mısır Kütüphaneleri.....	7
2.2.2. Asurbanibal Kütüphanesi.....	8
2.2.3. Eski Yunan Kütüphaneleri.....	8
2.2.4. İskenderiye Kütüphanesi	9
2.2.5. Bergama Kütüphanesi.....	10
2.2.6. Roma Kütüphaneleri	10
2.2.7. Efes Kütüphanesi	11
2.2.8. Ortaçağ Kütüphaneleri.....	11
2.2.9. Rönesans Devri Kütüphaneleri	12
2.2.10. İlk İslam Kütüphaneleri	13
2.2.11. Orta Asya Türklerinde Kütüphane.....	14
2.2.12. Selçuklularda Kütüphane.....	14
2.2.13. Osmanlı Kütüphaneleri.....	15
2.3. Kütüphanelerin Önemi	16
2.4. Kütüphaneleri Oluşturan Unsurlar	17
2.4.1. Kullanıcı	17
2.4.2. Derme	18
2.4.3. Personel.....	19
2.4.4. Bütçe	19
2.4.5. Bina.....	20
2.5. Kütüphane Türleri	21
2.5.1. Milli Kütüphaneler	21
2.5.2. Halk Kütüphaneleri	21
2.5.3. Okul Kütüphaneleri	24
2.5.4. Üniversite Kütüphaneleri	25
2.5.5. Özel Konulu Kütüphaneler	25

BÖLÜM III: ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANESİ KAVRAMI..... 28

3.1. Üniversite Kütüphanesi	28
3.1.1. Üniversite Kütüphanelerinin Amaç, Görev ve İşlevleri	29
3.1.2. Üniversite Kütüphanelerinin Önemi	31
3.1.3. Üniversite Kütüphanesinin Temel Öğeleri	33
3.1.3.1. Personel	33
3.1.3.2. Derme	34
3.1.3.3. Kullanıcı	34
3.1.3.4. Bütçe	35
3.1.3.5. Bina	36
3.1.3.6. Teknolojik Altyapı	36
3.1.4. Dünyada Üniversite Kütüphaneleri	36
3.1.4.1. Britanya Kütüphanesi (British Library) Kütüphanesi	38
3.1.4.2. Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi (Cambridge University Library)	38
3.1.4.3. Oxford Üniversitesi Kütüphaneleri (University of Oxford Libraries)	39
3.1.4.4. Dublin Trinity Koleji Kütüphanesi (The Library of Trinity College Dublin)	40
3.1.4.5. Edinburg Üniversitesi Kütüphanesi (The University of Edinburgh Library)	41
3.1.4.6. Seul Ulusal Üniversitesi Kütüphanesi (Seoul National University Library)	41
3.1.4.7. St. Petersburg Üniversitesi Bilim Kütüphanesi (St. Petersburg University Scientific Library)	41
3.1.4.8. St. Petesburg Politeknik Üniversitesi Kütüphanesi (St. Petersburg Polytechnic University Library)	42
3.1.5. Türkiye’de Üniversite Kütüphaneleri	42
3.1.5.1. Cumhuriyet Öncesi Üniversite Kütüphaneleri	42
3.1.5.2. Cumhuriyet Dönemi Üniversite Kütüphaneleri	44

BÖLÜM IV: ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ 47

4.1. Araştırma Üniversite Kütüphaneleri	47
4.1.1. Ankara Üniversitesi	48
4.1.1.1. Personel	49
4.1.1.2. Derme	49
4.1.1.3. Kullanıcı	50
4.1.1.4. Bütçe	51
4.1.1.5. Bina	52
4.1.1.6. Teknolojik Altyapı	52
4.1.2. Boğaziçi Üniversitesi	53
4.1.2.1. Personel	53
4.1.2.2. Derme	55
4.1.2.3. Kullanıcı	56
4.1.2.4. Bütçe	58
4.1.2.5. Bina	59

4.1.2.6. Teknolojik Altyapı.....	59
4.1.3. Erciyes Üniversitesi	59
4.1.3.1. Personel	60
4.1.3.2. Derme	61
4.1.3.3. Kullanıcı	63
4.1.3.4. Bütçe.....	63
4.1.3.5. Bina.....	64
4.1.3.6. Teknolojik Altyapı.....	65
4.1.4. Gazi Üniversitesi	65
4.1.4.1. Personel	65
4.1.4.2. Derme	66
4.1.4.3. Kullanıcı	67
4.1.4.4. Bütçe.....	67
4.1.4.5. Bina.....	68
4.1.4.6. Teknolojik Altyapı.....	69
4.1.5. Gebze Teknik Üniversitesi	70
4.1.5.1. Personel	70
4.1.5.2. Derme	70
4.1.5.3. Kullanıcı	71
4.1.5.4. Bütçe.....	72
4.1.5.5. Bina.....	72
4.1.5.6. Teknolojik Altyapı.....	73
4.1.6. Hacettepe Üniversitesi	73
4.1.6.1. Personel	73
4.1.6.2. Derme	73
4.1.6.3. Kullanıcı	75
4.1.6.4. Bütçe.....	75
4.1.6.5. Bina.....	76
4.1.6.6. Teknolojik Altyapı.....	76
4.1.7. İstanbul Teknik Üniversitesi.....	77
4.1.7.1. Personel	77
4.1.7.2. Derme	77
4.1.7.3. Kullanıcı	78
4.1.7.4. Bütçe.....	79
4.1.7.5. Bina.....	79
4.1.7.6. Teknolojik Altyapı.....	79
4.1.8. İstanbul Üniversitesi	80
4.1.8.1. Personel	80
4.1.8.2. Derme	81
4.1.8.3. Kullanıcı	84
4.1.8.4. Bütçe.....	85
4.1.8.5. Bina.....	85
4.1.8.6. Teknolojik Altyapı.....	85
4.1.9. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	86
4.1.9.1. Personel	86
4.1.9.3. Kullanıcı	87
4.1.9.4. Bütçe.....	90

4.1.9.5. Bina.....	90
4.1.9.6. Teknolojik Altyapı.....	91
4.1.10. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.....	92
4.1.10.1. Personel	93
4.1.10.2. Derme	93
4.1.10.3. Kullanıcı	94
4.1.10.4. Bütçe.....	95
4.1.10.5. Bina.....	96
4.1.10.6. Teknolojik Altyapı.....	96
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	98
KAYNAKÇA	105
ÖZGEÇMİŞ.....	117

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4-1: Ankara Üniversitesi Kütüphane Dermesi.....	49
Tablo 4-2. İdari Personel Kadroları Doluluk Oranına Göre	54
Tablo 4-3. İdari Personel Kadroları Fiili Duruma Göre.....	54
Tablo 4-4. Engelli İdari Personelin Hizmet Sınıflarına Göre Dağılımı	54
Tablo 4-5. İdari Personelin Eğitim Durumu	55
Tablo 4-6. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi.....	55
Tablo 4-7. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi Derme Devamı.....	56
Tablo 4-8. Kayıtlı Kullanıcı Sayıları.....	57
Tablo 4-9. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi Bütçesi	58
Tablo 4-10. Kütüphane Ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı İdari Personel Sayısı	60
Tablo 4-11. Kütüphane Ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı İdari Personelin Eğitim Durumu	60
Tablo 4-12.Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi	61
Tablo 4-13. Diğer Bilgi Ve Teknolojik Kaynaklar	62
Tablo 4-14. Erciyes Üniversitesi Kütüphane Çalışma Saatleri.....	63
Tablo 4-15. Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Bütçesi.....	63
Tablo 4-16. Öğrenci Çalışma Alanları	65
Tablo 4-17: Gazi Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi	66
Tablo 4-18. Gazi Üniversitesi Bütçesi	67
Tablo 4-19. Gazi Üniversitesi Kütüphane Binası	69
Tablo 4-20. Gebze Teknik Üniversitesi Dermesi.....	71
Tablo 4-21. Gebze Teknik Üniversitesi Kullanıcı Süreleri.....	72
Tablo 4-22. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Dermesi.....	74
Tablo 4-23. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Kullanıcı Sayısı.....	75
Tablo 4-24. Hacettepe Üniversiteleri Kütüphanesi Elektronik Kaynaklar	77
Tablo 4-25: İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi.....	78
Tablo 4-26. İstanbul Üniversitesi Merkez Ve Nadir Eserler Kütüphaneleri Yayın Dağılımı	82
Tablo 4-27. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Personel	86
Tablo 4-28: İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi	87
Tablo 4-29. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Ziyaretçi Sayısı.....	89
Tablo 4-30. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Bütçesi	90
Tablo 4-31. Kütüphane Kaynaklarının Kullanım Oranları	94
Tablo 4-32. Odtü Kütüphane Bütçesi	95

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Toplumların gelişmişlik düzeyini belirleyen en önemli unsurlardan birisi toplumun sahip olduğu bilim ve kültür düzeyidir. Bilim ve kültür düzeyi de toplumların ve ülkelerin sahip olduğu üniversitelerle ilgilidir. Diğer bir ifadeyle, ülkelerin diğer ülkelerle rekabet edebilecek bir eğitim altyapısı geliştirmesi için üniversiteler önemli bir araçtır. Üniversitedeki eğitim kalitesinin en önemli göstergelerinden bir tanesi de üniversitelerde bilgiye erişim kolaylığıdır. Dünyadaki birçok büyük üniversite incelendiğinde, bu üniversitelerin kütüphanelere ve bilgi erişim sistemlerine ciddi yatırımlar yaptıkları görülmektedir. Genç nüfus açısından zengin olan Türkiye’de üniversite kütüphaneleri, bilgiye erişim açısından önemli bir yere sahiptir (YÖK, 2014, s.1).

Türkiye'deki kütüphanelerin tarihi 15. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Osmanlı döneminde, ilk kütüphaneler, dini medrese kütüphaneleri şeklinde 16. yüzyılın sonunda ortaya çıkmıştır. İstanbul, Bursa, Edirne gibi büyük şehirlerde 17. yüzyılın başlarında camiler ve medreselerin küçük boyutlu koleksiyonları olan kütüphaneleri bulunmaktadır. Bu kütüphane sistemi, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki reform hareketinin başladığı 18. yüzyıla kadar egemen olmuştur. Batı tipi basılmış kitaplarla ilk üniversite kütüphaneleri, 1793'te Mühendishane- i Bahr-i Hümayun olarak bilinen İmparatorluk Deniz Mühendishanesinde ve 1795'te İstanbul Askeri Mühendislik Koleji'nde kurulmuştur. Bu kütüphanelerde koleksiyonları genellikle Fransızca dilinde yazılmış eserlerden oluşmaktadır (Atılğan, 2008, s. 453).

Türkiye’de günümüz itibari ile 206 üniversite bulunmaktadır. Bu sayının 129’u devlet üniversitesi olmakla birlikte 72 tanesi vakıf üniversitesi ve 5 tanesi de vakıf meslek yüksekokulu şeklindedir. Bu üniversitelerin 61 tanesi İstanbul’da, 21 tanesi Ankara’da, 9 tanesi İzmir’de bulunmaktadır. Türkiye’de 2018 yılı itibarıyla toplam öğrenci sayısı 7.5 milyondur. Öğrenci ve üniversite verileri, Türkiye’de yükseköğretime büyük bir talep bulunduğunu göstermektedir. Üniversite sayısının artmış olması üniversite başına ayrılan bütçeyi de etkilemektedir. Bu kapsamda üniversitelerde yer alan kütüphaneler için yeterince kaynak ayıramamaktadır (YÖK, 2019).

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 2017/2018 Yükseköğretim akademik yılı açılış töreninde açıklamada dile getirilen araştırma üniversiteleri daha önce konuşulan fakat hayata geçirilemeyen yeni bir üniversite modelini ortaya çıkarmıştır. Araştırma üniversiteleri adı verilen bu üniversite türü 58 devlet üniversitesi arasından uluslararası kriterlere (SCI’de yayınlanan makale sayısı ve puanları, uluslararası işbirliği ile yapılan SCI yayın sayısı, bu yayınlara yapılan atıf sayıları, proje sayıları ve proje bütçeleri, Uluslararası kaynaklardan (AB ve diğer proje kaynakları) işbirliği ile gerçekleşen bütçe fonları, üniversitenin mezun etiği doktora öğrencisi sayısı, YÖK 100/2000 Doktora Burs Programına katılıp katılmadığı, TÜBA ve TÜBİTAK ödüllü öğretim üyesi sayısı, TÜBİTAK destekli Teknoloji Transfer Ofisleri (TTO) bulunup bulunmadığı, Patent sayısı göre belirlenmiştir (Hürriyet Gazetesi, 2017). Bu belirlenme sürecinde yayın/çalışma sayısı, bilimsel yayın/bilimsel çalışma puanı, proje miktarı ve proje maliyet bütçesi gibi göstergeler dikkate alınmıştır.

Bu kapsamda Boğaziçi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi araştırma üniversitesi kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırma üniversiteleri ile Türkiye bilimsel araştırma alanında dünyanın saygın üniversitelerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Ancak bilimsel araştırma alanında en önemli unsurlardan birisi bilgiye erişimdir. Dolayısıyla söz konusu üniversitelerin kütüphanelerinin günümüz standartlarına uygun bir halde olması son derece önemlidir.

Teknolojinin geliştiği günümüzde üniversite kütüphanelerinin de bu değişim ve gelişime ayak uydurması önemlidir. Elektronik arşivlere, global dergi ve makalelere, güncel araştırmalara ulaşmak, araştırma üniversitelerinin misyonlarını gerçekleştirebilmesi açısından gereklidir. YÖK tarafından belirlenmiş birtakım standartlar olmakla birlikte çoğu araştırma üniversitesi kütüphanesi küresel standartlara uyamamaktadır (YÖK, 2014, s.1).

Bir üniversite kütüphanesini oluşturan temel ögeler personel, derme, kullanıcı, bütçe, bina, teknolojik altyapı olarak nitelendirilmiştir. Kütüphanelerin etkinliğini ölçerken de bu değişkenler göz önüne alınmaktadır. Türkiye’de üniversite

kütüphanelerinin etkinliğini ölçen birçok çalışma yapılmasına rağmen, yeni bir alan olması bakımından araştırma üniversiteleri özelinde kütüphanelerin değerlendirildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Türkiye’deki tüm üniversitelere yönelik yapılan çalışmalarda, Türkiye’deki kütüphanelerin sayılan öğeler açısından standartlara uygun olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (YÖK, 2014, ss. 2-8).

Bu çalışma kapsamında Türkiye’deki 10 araştırma üniversitesi personel, derme, kullanıcı, bütçe, bina ve teknolojik altyapı standartları açısından incelenmiştir. Çalışma kapsamında YÖK raporlarından ve üniversitelerin verilerinden yararlanılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın ilk amacı “Türkiye’deki Araştırma Üniversiteleri (Ankara Üniversitesi Boğaziçi Üniversitesi Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi) yönleri incelenerek bu üniversitelere bağlı kütüphanelerin kütüphane unsurları (Personel, derme, kullanıcı, bütçe, bina, teknolojik altyapı) açısından inceleme yapmaktır. Diğer bir başka amaç ise, dünyadaki diğer araştırma üniversite kütüphaneleri kütüphane unsurları bağlamında irdelemek ülkemiz durumu ile karşılaştırma yapmak ve bu karşılaştırma ile birlikte önerilerde bulunmaktır. Çalışma sonucunda araştırma üniversite kütüphanelerinin şayet var ise diğer üniversite kütüphanelerine göre farklı yönleri ortaya çıkarılmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İçinde yaşadığımız çağ hiç şüphesiz teknoloji çağıdır. Her alanda daha iyi ve doğru olanı bulma uğraşı ve yapılacak işleri çok daha kısa süre ve daha ekonomik yapma isteği bireyleri devamlı olarak araştırmaya sevk etmektedir. Üniversiteler de araştırma denildiğinde akla gelen kurumların başında gelmektedir. Genel olarak üniversitelerde verilen eğitimin ve yapılan araştırmaların amacı bilim ve teknolojinin ilerlemesine destek vermektir. Üniversite kütüphanelerinin de en önemli var oluş nedeni üniversitelerdeki araştırmaları desteklemektir. Üniversite kütüphanelerinin esas amacı basılı, görsel ve işitsel materyallerinin hepsini toplayıp onları öğrenciler, öğretim elemanları ve araştırmacılar için hızlı bir şekilde kullanılabilir şekilde sokmaktadır (Thompson, 1989, s.5).

Araştırma üniversiteleri, araştırma konusundaki ciddi ve yaygın taahhütleri ile tanımlanmaktadır; araştırma çıktılarının mükemmelliği, genişliği ve hacmi; ve bir araştırma kültürünün nasıl olduğu öğretme ve öğrenmeden işletmeyle olan ilişkilerine kadar bütün faaliyetlerine nüfuz eder. Araştırma üniversitelerinde lisans eğitiminin yararları bu kurumların, öğrencilerin sınıfta keşfetmelerini ve öğrenmelerini sağlama fırsatlarından ve laboratuvarında bilginin sınırlarında çalışan fakülte ve lisansüstü öğrencilerle mezun olmak araştırma üniversitelerinde eğitim yüksek lisans öğrencilerinin doğrudan ve yoğun katılımlarıyla zenginleştirilmiştir. Araştırma yürütürken, üniversite araştırmasının kalitesi ve üretkenliği büyük ölçüde fayda sağlar (*Hefei statement, 2013: 3*).

Çalışma kapsamında araştırma üniversite kütüphanelerinin incelenmesi bilimsel anlamında başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda bundan sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, araştırma üniversitelerinin tutumlarını açık bir şekilde ortaya koyduğu için, çalışma ile birlikte Türkiye'nin milli serveti olan kütüphaneler ile ilgili öncelikle ciddi bir veri sağlanmış olacaktır. Ayrıca, kütüphanelerin küresel standartlara olan uygunluğunun ortaya konulması açısından da araştırma oldukça önemli görülmektedir.

Araştırmada özellikle yanıtı aranan soru tipleri: “Araştırma üniversite modeli kütüphanelerinin var ise farklı yanları, araştırma üniversitesi unvanı verilirken kütüphanelerinin ne denli rol oynadığı ve üniversite akademik çıktılarına kütüphanenin katkısının nasıl olduğu?” şeklindedir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada kullanılan yöntem betimleme yöntemidir. Betimleme araştırmaları objelerin, olayların, varlıkların, kurum/kuruluşların, grupların ve her çeşit alanların ne olduğunu betimlemeye çalışmaktadır. Betimleme/tasvirleme, olayları problem ve objeleri anlama ve anlatmada ilk safhayı/adımı oluşturmaktadır. Bilimsel etkinlikler olayların betimlenmesi ile başlamaktadır. Bu şekilde onları iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanmakla birlikte aralarındaki ilişkiler de belirlenmiş olacaktır (Kaptan, 1991, s. 59).

1.5. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye'deki üniversite kütüphanelerini kapsarken, örneklem yalnızca araştırma kütüphanesi olarak belirlenen 10 üniversiteyi kapsamaktadır. Araştırmanın örnekleme kapsamında; Boğaziçi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi değerlendirilecektir.

Araştırma genel olarak beş bölümde tamamlanmaktadır. İlk bölüm kapsamında; problemin durumu, araştırmanın amacı, önemi, yöntemi, evren ve örnekleme giriş bölümü yer almaktadır. İkinci bölümde ise genel olarak kütüphane kavramı, kapsam ve tarihçesi kapsamında; kütüphaneleri oluşturan unsurlar, kütüphane türlerinden bahsedilmektedir. Üçüncü bölüm üniversite kütüphanelerinin işlevi, önemi, temel öğelerinden oluşmaktadır. Yine bu bölümde Dünyada ve Türkiye'deki üniversite kütüphanelerine değinilmiştir. Dördüncü bölümde ise Türkiye'deki araştırma üniversite kütüphaneleri; kütüphanelerin temel unsurları bakımından günümüz üniversite kütüphaneleri bağlamında araştırma kapsamında ele alınacak olan 10 üniversite incelenmiştir.

Son bölümde ise Türkiye'de araştırma üniversitelerine bağlı kütüphanelerin sorunları ile bu sorunlara çözüm önerilerinden bahsedildikten sonra tartışma, sonuç ve değerlendirme ile birlikte çalışma son bulmaktadır.

BÖLÜM II: KÜTÜPHANE KAVRAMI, KAPSAMI VE TARİHÇESİ

2.1. Kütüphane Kavramı ve Tanımı

Günümüzde yaygın kullanıma sahip olan “kütüphane” kavramı, Arapçada kitaplar anlamına gelen “kütüp” ile Farsçada ev anlamına gelen “hane” kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Her ne kadar “kütüphane” sözcüğü, Türkçe olmadığı gerekçesiyle yerine “kitaplık” kelimesi getirilmiş olsa da bu kelime özellikle de mesleki kullanımlarda yeterince yaygın hale gelmemiştir. İkame olarak düşünülen “kitaplık” kelimesinin de Türkçe olmadığı ve en dikkate değer olanı da bu sözcüğün kitapların koyulacağı dolap, raf ve evin bir bölümü olarak algılanmış olması “kütüphane” yerine kullanılmasını engellemiştir (Ersoy, 1961, s.2). “Kitapların bulundurulduğu yer” anlamında kullanılan “kütüphane” sözcüğünün etimolojik incelemesi sonucunda her dilde aynı anlama geldiği saptanmıştır. Yabancı dillerdeki “library” ve “bibliothek” kavramları tıpkı “kütüphane” kavramı gibi kitapların bulundurulduğu ya da saklandığı yer anlamında kullanılmaktadır. Örneğin “Bibliothek” sözcüğü Grekçeden gelmektedir. Bu sözcük, papirüs bitkisinin özü olarak kullanılan “biblos”, “bybios” ya da sonraları papirüs rulosu anlamında ifade edilen “biblion” terimi ile “thek” daha sonraları “theka” ise herhangi bir şeyi korumaya veya saklamaya yarayan dolap, sandık, raf ya da yer anlamına gelen iki sözcüğün birleşiminden oluşmaktadır. Fakat daha sonraki yıllarda Grekçe olan “bibliothek” sözcüğü Romalılar tarafından Lâtin dili kurallarına uygun olacak şekilde “bibliotheca” olarak değiştirilmiştir (Yıldız, 1982, s.1). Diğer yandan ağaç kabuğu manasında olan “liber” kökünden türemiş “Libraria sözcüğü ise Romalılar tarafından kullanılan bir diğer kütüphane karşılığıdır. “librarium” kavramı Latin dilinde, kitapların saklandığı yeri anlatmak.

2.2. Kütüphanelerin Tarihçesi

Yazının icadından sonra insanoğlu, yazı yazabileceği ve onu saklayabileceği şeyler üzerinde incelemeler yapmıştır. Yazılar İlk Çağ Dönemlerinde taş ya da maden gibi dayanıklı maddeler üzerinde yazılmaktaydı. Sonrasında tahta ve kilin daha hafif olduğunun keşfedilmesiyle, yazı yazmak için bunlar tercih edilmeye başlanmıştır. Ayrıca, Çinliler malzemeleri ipek olan, Mısırlılar ise Nil Nehri kıyıları civarlarında yetişen bir tür bitki olan Papirüs, üzerine o dönemde yazı yazmaya başlamışlardır (Acaroğlu, 2003, s.73). Bu dönemde kullanılan malzemeler arasında Yapraklarının genişliği ve lifli oluşu bakımından ve yazıya en uygun bitki

tanımlaması getirilen bitki ise papirüs olarak düşünülmüştür. Milattan önce VII. Yüzyıl dolaylarında ilk olarak Yunanistan'a giriş yapan Papirüs M.Ö. II. yüzyılda Roma'ya giriş yapmış olup buralarda da yazı yazmak için kullanılmaya başlanmıştır (Acaroğlu, 2003, s.74). Tomar biçiminde saklanabilmesi, kolay taşınıp ve okunabilmesi sayesinde Papirüs o dönemde hem hızlı bir şekilde yaygınlık göstermiş hem de uzun süre kullanılmıştır.

İlk çağlardan itibaren Asya ülkelerinde yazı malzemesi olarak tabaklanmış deri kullanılmaktadır. Ayrıca cilalanan koyun derisine beyaz bir renk verilmek suretiyle Bergama İmalathaneler 'inde pergamenum (parşömen) bulunmuştur (Acaroğlu, 2003, s.75). Parşömenin katlanabilir, dayanıklı oluşu ve kolay taşınabilmesi sebepleriyle yazı malzemesi şeklinde kullanılması yazmayı çok daha kolay bir hale getirerek, kısa sürede dünyada yayılmasını sağlamıştır.

2.2.1. Eski Mısır Kütüphaneleri

Kütüphaneler, Eski Mısırdaki dönemin devletlerinin dine dayalı bir yapıya sahip olması nedeniyle, tapınaklarda bulunmaktadır. O dönemde kitaplar çoğunlukla din ve buna benzer dini törenleri, felsefe ilmi, tıp bilimi, kimya bilimi ve devlet yazışmalarından oluşmaktadır. Ayrıca kütüphanelerin kullanımı rahiplerin yönetiminde gerçekleştirilmekle birlikte, her kutsal tapınak bir okul ve kütüphaneye sahiptir (Yıldız, 1985, s.8).

Kitaplar evinin sahibi unvanı o dönemde bugünün kütüphanecilerine verilen isimdir. Mısırlı bir kütüphaneci M.Ö. 2400 yılında bu unvanla anılmaktadır ve o dönemde kütüphanecilik mesleği babadan oğula geçerek oldukça önemli bir misyon şeklinde kabul edilmektedir (Ötüken, 1947, s.8). M.Ö. 1800-1792 yıllarına ait 370 tablet EI Amar bölgesinde yapılan kazılarda bulunmuştur. Bu kil tabletlerde çoğunlukla Asya, Mısır ve Mezopotamya ülkeleri arasındaki politik yazışmalar olduğu tespit edilmiştir (Yıldız, 1985, s.9). Diğer yandan en fazla kullanım alanı bulan ve Mısır'da icat edilen Papirüs üzerinde yazılmış olan yazılar, Mısır mezarlarında yapılan kazılarda bulunmuş olmasına rağmen, çok eski ve yıpranmış oldukları için okunamaz hale gelmişlerdir. Buna karşılık, Mısır tapınaklarının içlerinde oluşturulmuş olan kütüphane koleksiyonları o döneme göre oldukça gelişmiş bir katalog sistemi kullanılarak organize edilmiştir (Şenalp, 2008, s.40). Bu

yüzden, Mısır kütüphanelerinde aslında kütüphaneciliğin nasıl olması gerektiğinin temellerinin atıldığı söylenebilecektir.

2.2.2. Asurbanibal Kütüphanesi

Asur imparatorluğunun merkezi olan Ninova'da bulunan krallık kütüphanesi bilinen en eski kütüphanelerden biridir. Asur kralı Asurbanibal Sardanapal kütüphaneyi M.Ö. 667-626 yıllarında yaptırmıştır. Diğer yandan Nabopolassar M.Ö. 606'da kütüphaneyi Ninova'nın alıkonduğu dönemde yıktırmıştır. 1850 senesinde İngilyard tarafından yapılan kazılarda kütüphanenin izlerine ilk kez rastlanmıştır. 16x24 cm boyunda 24000 tuğla levha bu Musul çevresinde yapılan bu kazılar esnasında bulunmuş olup kalıntıların hepsi British Museum'a götürülmüştür. Kazı esnasında bu levhalardaki yazıların Asur dilinde olduğu ve levhaların her birinin kitap sayfasını andırıldığı tespit edilmiştir (Ötüken, 1947, s.13). Asurbanibal kütüphanesinin ve şehrin Nineva'nın ele geçirilmesi esnasında zara görmesi, pek çok tabletin parçalanarak yok olmasına neden olmuştur (Şenalp, 2008, s. 43). Asurbanibal kütüphanesindeki kimi bulgulara göre yaklaşık 30.000 olduğu ifade edilen tabletler; makbuz senetleri, resmi ve özel yazışmalar, resmi bilgi ve belgeler, tıp, mitoloji, astronomi bilimi ile edebi konuları içermektedir. Buna karşılık, Asurca kitaplar, inşaat ile ilgili bilgiler ve dini eserlerin de kütüphanede bulunduğu kayıtlar arasındadır (Yıldız, 1985, s.14).

2.2.3. Eski Yunan Kütüphaneleri

Papirüs bitkisi Mısır'ın Nil Nehri kıyılarında yetiştiği için, Mısır ve çevresinde çok daha fazla yazılı dokumanın ve ilk kütüphane örneklerinin ortaya çıktığı söylene bile, aslında gerçek manada ilk kütüphane eski Yunanistan'da ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kayıtlarda M.Ö. VI. Yüzyılda ilk Halk Kütüphanesini Pisistratos'un yaptırdığı görülmektedir (Karatay, 1987, s.18). Hatta tarihçiler, çok büyük emek, çaba ve paralarla Pisistratos'un oluşturduğu bu kütüphanede ki tüm eserlerin Atina'yı fethedip tüm şehri yerle bir eden Pers kralı Kserkses tarafından M.Ö. 480 yılında Pers ülkesine götürüldüğünü ifade etmektedirler. Sonrasında Kral Selevkos Nikator M.Ö. 312-280 yıllarında bu eserlerin hepsini Atina'ya geri getirmiştir (Yıldız, 1985, s.43).

Ayrıca Yunanistan'da M.Ö. 4. ve 5. yüzyılda şahısların, kendilerine ait kütüphaneler de yaptırıldığı bilinmektedir. Diğer yandan, tam bir teçhizata sahip kütüphane M.Ö. 384-322 yıllarında Aristotile tarafından organize edilerek, inşa edilmiştir. Aristotile'nin ölümünden ilk olarak kütüphaneyi Theophrastus sonrasındaysa Neleus yönetmiştir. Bu kütüphanede bulunan kitaplar önce Atina sonra da Roma'ya götürülmüştür (Alar, 2001, s. 299).

Hem koleksiyonların kütüphanecilik tekniğe uygun olması hem de halklara açık olmaları sebebiyle kurulan ilk kütüphanelerin Mısır'da değil Yunanistan'da varlık gösterdiği ifade etmek yerinde olacaktır. Çünkü inşa edilen Mısır'da kütüphanelerin neredeyse hepsi veya bir kısmının kral saraylarında ya da mabetlerde inşa edilmiştir. Bu nedenle bu kütüphanelerden halkın yararlandığı söylenmezdi. Oldukça sınırlı bir grubun yararlandığı Mısır kütüphanelerinin aksine, Yunanistan'da ilk oluşturulan kütüphaneler tamamen halka hizmet verecek bir konumda inşa edilmiştir.

2.2.4. İskenderiye Kütüphanesi

M.Ö. III. yüzyılın ilk yarısında o dönemde Yunan sömürü bölgesi olan İskenderiye'de kurulmuş II. Ptolemeus tarafından tarihteki en büyük kütüphane olarak bilinmekte olan İskenderiye Kütüphanesi inşa edilmiştir. Bu kütüphanedeki kitap sayıları net olarak bilinmemekle birlikte, 200.000 ile 700.000 arasında papirüs tomarları şeklinde kitap olduğu iddia edilmektedir (Ötüken, 1947, ss.13-14).

II. Ptolemeus'un bu kadar devasa bir kütüphane kurmasının nedeni bilim, edebiyat ve kitaba olan düşkünlüğü ile ilişkili görülmektedir. II. Ptolemeus kimilerini satın aldığı kimilerine de zorla el koyduğu kitap koleksiyonlarını büyüterek İskenderiye Kütüphanesi'nin oluşturulmasını sağlamıştır. Kütüphanesi tarihsel süreçte pek çok kez zarar görmüştür. Fakat bilinen en büyük ve ilk tahribat Caesar'ın Mısır'a yaptığı sefer zamanında olmuştur. Caesar İskenderiye'yi kuşattıktan kısa bir süre sonra M.Ö. 48 yılında teslim almıştır. Caesar ve askerleri şehri yakıp yağmalamışlardır. Bu esnada bu emsalsiz kütüphane de yanmıştır (Yıldız, 1985, ss.72-81).

2.2.5. Bergama Kütüphanesi

Ortalama İskenderiye kütüphanesinin yapılmasından yaklaşık yüz yıl sonra I. Atalos Batı Anadolu'da bugünkü Bergama (Bakırçay) şehrini kurmuştur. Bu şehir, Asya ile Avrupa arasında ticaret yolu oluşturmuştur. Bununla birlikte şehrin politik ve kültürel etkinlikler uygun olduğu düşünülmüştür (Alar, 2001, s. 300). Bu yüzden, ilk olarak şehri kuran Atalos sanat ve kültüre olan ilgisinden dolayı şehri güzelleştirmeye başlamış olup arkasından gelen II. Attalos'da bu durumu aynı şekilde sürdürmüştür.

Kütüphane inşası fikri ilk olarak Atalos'dan çıkmış olmakla birlikte, kütüphane binasına başlama ve kitap toplama işinin II. Eumenes zamanında gerçekleştirildiği ve II. Attalos döneminde de bahsi geçen çalışmaların tamamlandığını söylemek daha doğru olacaktır (Yıldız, 1985, s.149). Olağanüstü bir çabayla 200.000 rulo bilgi kaynağının/dokümanının bir araya getirilerek oluşturulan Bergama Kütüphanesi o dönemde İskenderiye Kütüphanesi ile rekabet etmeye başlamıştır. Fakat M.Ö. 133 senesinde Bergama'nın Roma'nın eline geçmesiyle bu kütüphaneye verilen önem de azalmıştır (Ötüken, 1947, s.16).

2.2.6. Roma Kütüphaneleri

Romalılar savaşçı bir millet olarak bilinmektedir. Yapmış oldukları savaşlarda ele geçirdikleri ülkelerin mallarını ülkelere getirmişlerdir. Kütüphane de Romalılarda bu sayede ortaya çıkmıştır. Çeşitli ülkelerden özellikle de Yunanlılardan getirdikleri kitaplar sayesinde kütüphane kurmuşlardır. Bu nedenle Roma kütüphaneleri Yunan kütüphanelerine benzemektedir. Bu konudaki en somut örnek ise Romalı komutan olan Aemilius Paulus'un Makedonya kralı Perseus'un Pella'daki kütüphanesini, Roma'ya savaş ganimeti olarak vermesidir. Bu kütüphane, Roma'da kurulan diğer kütüphaneler için bir örnek teşkil etmiş olup Roma'da Yunan kültürü yayılmaya başlamıştır (Yıldız, 1985, s.17). M.Ö. 39 yılında Libertas mabedinde açılan kütüphane, Roma'da kurulan ilk halka açık kütüphane olarak bilinmektedir. Bu kütüphane, Dalmaçya'yı fethetmiş olan Asinius Pollio tarafından hizmete açılmıştır. Kütüphanede Latince ve Yunanca eserler yer almıştır. Diğer yandan, Savaş ganimetinden kütüphane kuran komutanlar, Aemilius, Sulla, Paulus, Lucullus olarak bilinmekle birlikte Augustus, Vespasian, Tiberius, Domitian tarafından da oldukça

dikkate değer kütüphaneler açılmıştır. M.S. 98-117 yıllarında yine imparator Ulpus Trajanus tarafından kurulan ve imparatorun adını taşıyan kütüphanenin diğerlerine kıyasla çok daha mükemmel olduğu söylenmektedir. Ayrıca, halka açık kütüphanelerin yanı sıra, özel kütüphaneler arasında sayılan Cicero'nun, Virgil'in, Varro'nun kütüphaneleri de o dönemde oldukça ünlü ve değerli kütüphaneler arasında görülmektedir. Genel olarak o dönemde 800.000 nüfusa sahip olan Roma'da 28 halk kütüphanesinin olduğu bilinmektedir (Ötüken, 1947, s.16).

2.2.7. Efes Kütüphanesi

Efes Kütüphanesi, M.S. 135 yılında Roma senatörü Sardes'li Celcus Polemaeanus'un anısına, oğlu Jalius Aquili tarafından yaptırılmış olmakla birlikte Roma kütüphanelerinin en önemlileri arasında yerini almıştır. Bu kütüphanenin ilk izlerine 1904 yılında İzmir civarında yapılan kazılarda rastlanmıştır. Her yeri mermer olan bu muhteşem kütüphanenin duvarlarına eklenen oyuklarda kitap tomarları bulunmuştur. Ayrıca tavandan ışık alan ve yine mermerden yapılmış olan binanın büyük bir okuma salonu da bulunmaktadır (Alar, 2001, s.301). İskenderiye ve Bergama kütüphanelerinden sonra dünyanın en eski ve büyük kütüphanesi olarak kabul edilen Efes Kütüphanesine günümüzde hala var olan 9 basamaklı merdivenle kullanılarak ulaşılmaktadır. Kitapların rutubetten korunabilmesi adına iç duvarlar, dış duvarlardan bir koridorla ayrılarak o kısımlarda boşluklar oluşturulmuştur. Yüksekliği yaklaşık 16 metre olan kütüphanedei süs olarak sunulan heykeller ve kabartmalar da bulunmaktadır. Bahsi geçen heykeller ve kabartma, bugün Viyana müzesinde sergilenmektedir (Tunay, 1988, s.186).

2.2.8. Ortaçağ Kütüphaneleri

Ortaçağ M.S. 4. Yüzyıldan 15. yüzyıla kadar olan bir dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde en dikkate değer olay, muhafazakar Hıristiyanlığın ortaya çıkıp eski Roma ve Yunan medeniyetlerine ait eserlerin ortadan kaldırılmış olmasıdır. Bu medeniyetlerden geriye kalmış olan din ve kültür kurumları, yine bu dönemde yıkılarak bilim, Hıristiyanlık baskısına alınmıştır. Bu durum, 14. yüzyılın başına kadar sürmüştür. Bu bağlamda var olan kütüphanelerin hepsi de Hıristiyanlık baskısı altında kalmıştır. Ayrıca, Roma ve Yunan devrinde tomar biçiminde olan kitap, bu dönemde gelişerek günümüzdükine benzer bir şekle girmiş olup kitaplar, Orta

Çağ'da artık papirüse değil, daha dayanıklı parşömene (pergamert) yazılmaya başlanmıştır. İlk dönemlerde Ortaçağ manastırları, din dışındaki fikir ve sanat yapıtlarının, düşmanı olarak görülmektedir. Buna karşılık, sonrasında bu kurumlar çağ süresince kütüphanelerin ve kitapların korunduğu yerler halini almıştır. Bu manastırlarda büyük bir özenle kitapların çoğaltılması bir ibadet gibi görülmekle birlikte bu dönemde çoğaltılan kitapların hiç biri manastırların dışında çıkarılmamıştır. En önemli kitap yazın atölyelerinin bulunduğu bölgeler, Reichenau, Fulda ile Ratisbonne manastırları olarak bilinmektedir (Alar, 2001, ss. 302-303).

Ayrıca bu dönemde kilise ve manastırlarda yazma eserler, o kadar büyük özen ve dikkatle çoğaltılmaktaydı ki katiplerin durmaksızın kitap yazmalarını sağlamak adına manastırlara giriş çıkışı yasaklanmış olmakla birlikte, yangın tehlikesine karşı da suni aydınlatma yaptırılmadığı için çalışmalar yalnızca gün ışığında gerçekleştirilmiştir. Ortaçağ yazmaları toplu bir çalışmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Kitapların yazılması ve süslenmesi aşamasında bir kitap pek çok sanatçının elinden geçerek tamamlanmaktadır. Bununla birlikte kalem ve mürekkep hazırlayan ekipler bile oluşturulmuştur (Öcal, 1973, ss.87-88). Ortaçağ'da pek çok eserin korunması ve Hıristiyan Avrupa'nın elinde yok edilmemesi için kitapların ve kütüphanelerin İstanbul'a (Constantinopol) kaçırılarak 9. yüzyıla kadar bu bölgede muhafaza bilinmektedir. Ortaçağdaki en büyük manastırlarda bile kitap sayısı 600'ü geçmemektedir. Bu durumda Roma ve Yunan devrinde kütüphanelerde bulunan kitap sayısı ile karşılaştırıldığında bu dönemde Hıristiyanlık baskısının bilimi, bununla birlikte de kütüphaneleri olumsuz şekilde nasıl etkilediğinin adeta ispatı niteliğindedir (Alar, 2001, ss.302-303).

2.2.9. Rönesans Devri Kütüphaneleri

Antikitenin (Antik Yunan ve Roma) toplum ve fikir yaşamına hayran olan yeni bir akım, 14. yüzyılın başında kendini göstermiştir. (Renaissance) Rönesans ismini alan bu fikirsel akım ilk olarak Avrupa'da ortaya çıkmakla birlikte kısa sürede tüm Avrupa'yı etkisi altına almıştır. Bu dönemde şevkle Latince ve Yunanca öğrenilmekle birlikte bu dillerde yazılan eserler de çevrilmeye başlanmıştır. Bahsi geçen dönemde kâğıt ve matbaanın bulunması ve bilim insanların merkezi durumunda bulunan İstanbul'un, Osmanlıların eline geçmesiyle burada yer alan bilim insanların Avrupa'ya yayılması, Avrupa'daki bilimsel seviyeyi yeniden

hareketlendirmiştir (Ötüken, 1957, s.21). Bu hareketlilik, bir anda kitap ve kütüphanelerin önemini yeniden ortaya çıkararak kitap ve kütüphaneye olan ilginin artmasına yol açmıştır.

Roma ve Yunan eserlerinin toplanması için bu dönemde Avrupa'da heyetler oluşturulmuştur. Ortaçağ döneminde ortadan kaldırılan Halk Kütüphaneleri de 14. ve 15. yüzyıllarda yeniden kurulmaya başlanmıştır. Floransa, Urbino, Napoli'de dikkate değer halka açık olan ve halkın dilediği zaman rahatlıkla kullanabileceği kütüphaneler oluşturulmuştur. Ayrıca bu kütüphanelerde yalnızca dini eserler değil, her konuda eser bir arada bulunmaktadır. Bu nedenle bu dönemin kütüphaneleri, içinde yalnızca dini eserleri barındıran Ortaçağ kütüphanelerinden farklı görülmektedir. Diğer yandan bir Ortaçağ geleneği olan kitapların zincirlerle raflara bağlanarak okuyucuya sunulması durumu bu kütüphanelerde de devam ettirilmiştir. Bu sistemin kullanılmasının nedeni ise kütüphanelerden kitapların çalınmasının engellenmesidir. Ayrıca Ortaçağ döneminde yalnızca kilise ve manastırlara ait olan kitap biriktirme ve kütüphane kurma, bu dönemde halk arasında özel bir zevk ve keyif halini almıştır. Rönesans dönemindeki halka açık olan kütüphanelerin en önemlileri; Vatikan Kütüphanesi, Floransa'daki Laurenziano, Nationale Biblioteque kütüphanesi olmakla birlikte günümüzde hala Bibliyotek National dünyanın en ünlü kütüphanelerinden biri sayılmaktadır (Öcal, 1973, s.265).

2.2.10. İlk İslam Kütüphaneleri

Kitap ve okumak İslam dininin özel önem verdiği şeyler arasında yer almaktadır. Kuran'ın 'oku' emrine uyarak Müslümanlar kitabı, kağıdı ve kütüphaneyi kutsal olarak tanımlamışlardır. Dolayısıyla İslam liderlerinin hemen hepsi halka açık kütüphaneler inşa etmişlerdir. Müslümanlar, Kurtuba, Şiraz, Kahire ve diğer büyük şehirlerde çeşitli mimarilere sahip kütüphaneler kurmuşlardır. Bu kütüphanelerin hepsinde okuma salonu, istinsah odası ve hatta kimilerinde musiki odaları bile bulunmaktadır (Öcal, 1973, s.273). Abbasi halifelerinden Memun tarafından Bağdat'ta inşa edilen Dar-AI Hikme halka açık ilk İslam kütüphanesi olarak görülmektedir. Halife Memun tarafında Bizans'tan getirtilerek Arapça 'ya çevrilen pek çok kitap bu kütüphanede halkla paylaşılmıştır. Fakat, bu kütüphane 1258'de Moğollar tarafından yerle bir edilmiştir. Fatimiler zamanında Kahire'de kurulan 'Hikmet Yurdu' kütüphanesi İslam tarihinin ikinci önemli kütüphanesi sayılmaktadır.

Son Fatimi halifesi Al-Adid'in yaşamını yitirmesine dek bu kütüphane varlığını devam ettirmiştir. 6500 civarında matematik ve astronomi gibi alanlardaki eserler kütüphanede yer almıştır. Bunun yanı sıra Kurtuba Emevileri'nin hükümdarı Harun Reşid tarafından kurulan bir diğer kütüphane de İslam kütüphaneleri arasında önemli olarak görülmektedir (Ötüken, 1987, ss.20-21).

2.2.11. Orta Asya Türklerinde Kütüphane

Uygur Türklerinde rastlanan kütüphaneler genel olarak Türklerle ilgili ilk örnekler olarak görülmektedir. Uygurlarda Halk kütüphaneleri bulunduğu Marujo d'Ohsson 'Moğol Tarihi' isimli çalışmasında bahsetmiştir. Karakoça ve Turfan kazılarında batılılar tarafından ele geçirilen Uygur kütüphanelerinden kalan 30.000 yazma eser, Berlin'in devlet kütüphanesine gönderilmiştir. Deri ve kağıt üzerine yazılmış bu eserlerde bir kitap sanatının olduğu düşünülmektedir. Bu kütüphanelerle ilk karşılaşan kişi olan Sir Avrel Stein, So-ço Nehri'nin yakınında, Tun-Huang Vadisi'nde, Bin-Buda Mağarası'nda ilk izleri bulmuştur. Bu mağaraya düşmanlara karşı savunma için kitapların saklandığı ve bu alanda kitapların konulduğu kısmın duvarlarla örülü olduğu göze çarpmıştır. Yaklaşık 1000 yıl kadar mağarada kapalı şekilde kalan eserlerin, bozulmadan orijinal şekilde kalmalarının mucize olduğu düşünülmüştür. Bu eserlerden bir kısmının da güncel olarak Londra'daki kütüphanelerde bulunmaktadır (Cunbur, 1963, ss.105-106). Yaklaşık olarak 9. yüzyıla rastlayan bu dönem, Türklerin Müslümanlığı kabul ettikleri döneme denk gelmektedir. Türkler, İslamiyet'e geçtikten sonra bol miktarda medreseler açıp medreselerin içinde de kütüphaneler inşa etmişlerdi. Türk hükümdarları, saraylarının içerisinde büyük kütüphaneler yaptırmışlardır, hatta Gazneli Mahmud'un saray kütüphanesi, bu örneklerin en önemlilerinden biri olarak gösterilmektedir. Türkler büyük fetih ve devletçiliklerinin yanında ilim ve sanata da önem vermişlerdir (Binark, 1968, s.143).

2.2.12. Selçuklularda Kütüphane

Yakut-ı Hamevi'nin 'Mucem ül-Buldan' adlı çalışmasında Büyük Selçuklu İmparatorluğu devrinde kurulan kütüphaneler detaylı bir biçimde anlatılmıştır. Bu çalışmada, Selçuklular döneminde Merv ilinde kurulmuş olan 10 kütüphaneden özellikle ayrıntılı şekilde bahsedilmektedir. Bu kütüphanelerden ikisinin Ulu Cami

içinde olduğu ve içlerinde 12.000 cilt kitabın bulunduğu ifade edilmektedir. Diğer yandan, Nizam ül-Mülk tarafından Bağdat ve Nişabur'da kurulan kütüphaneler ise Büyük Selçuklu İmparatorluğu döneminin en önemli kütüphaneleri arasında yer almaktadır. Nizam ül-Mülk'ün kendi adıyla anılan Nizamiye Medreselerinde bulunan bu kütüphanelerin değerli el yazmalarıyla dolu olduğu bilinmektedir. Selçuklular döneminden kalan bu zengin koleksiyonların pek çoğu sonrasında farklı kütüphanelere dağılmıştır. Günümüzde bunlardan dikkate değer bir bölümü de Konya'daki Sadrettin Konevi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Hem Selçuklular, hem de beylikler döneminde Anadolu'nun kültür merkezlerinin hepsinde çok fazla medresenin açıldığı bilinmektedir. Ayrıca her medrese içinde bir kütüphane bulunmakla birlikte, bu kütüphanelerden müderrisler ve öğrenciler faydalanmışlardır. Medreselerdeki zengin koleksiyonların bir bölümü bugünkü halk kütüphanelerinde yer almaktadır (Cunbur, 1963, ss.107-110).

2.2.13. Osmanlı Kütüphaneleri

Günümüz kütüphanelerinde var olan yazma eserlerin pek çoğunun Osmanlı kütüphanelerinden nakledildikleri bilinmektedir. Bununla birlikte Osmanlı kütüphanelerinin ilk ortaya çıktıkları yerler medreseler olarak bilinmekle birlikte, bu kurumlarda oluşturulan kütüphanelerden, hocalar ve öğrenciler faydalanmışlardır. Orhan Bey zamanında 1332 yılında İznik'te ilk medrese açılmış olup yine aynı padişah döneminde Bursa'da da ikinci medrese açılmıştır. Bu medreseler içindeki kütüphanelerde bulunan eserlerin pek çoğu Arapça olmakla beraber, konularıyla fıkıh, kelam yanında akli ilimler, mantık ve riyaziyattan oluşmaktadır (Adıvar, 1943, s.3).

Osmanlı döneminde kütüphanelerin en fazla geliştiği ve kütüphanelere en çok değer verildiği dönem ise Fatih Sultan Mehmed' in padişahlık dönemi olduğu bilinmektedir. Fatih dönemi kütüphanelerini; Fatih'in özel kütüphaneleri, halkın faydalanması için açtığı kütüphaneler, Fatih döneminde devlet adamları ve bilim insanlarının kendi kütüphaneleri olmak üzere üç kısımda ele almak mümkündür (Cunbur, 1957, s.2).

Manisa'da şehzadeler sarayında Fatih ilk özel kütüphanesini inşa etmiştir. Fatih tarafından ikinci önemli kütüphane de Edirne'de kurulmuştur. Bunun yanı sıra,

Osmanlı döneminde yaygın olarak görülen diğer bir kütüphane çeşidi de Cami kütüphaneleri olarak bilinmektedir. Cami ve mescitler inşa edilirken, kurucular camilerin bir köşesine sevap amacıyla hem camiye gelen kişilerin hem de cami görevlilerinin okuması için dolaplara kitaplar bırakmışlardır. Kuran, Hadis, Akaid, Fıkıh gibi dini ilimlerden oluşan bu kitapların yanı sıra edebi, tarihi, tıbbi eserler de bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlı kütüphaneleri arasında yaygın olarak görülen kütüphane türlerinden biri de tekke kütüphaneleridir. Bu tip kütüphanelerde tasavvufi, dini ve edebi eserler yer almıştır. Dergah ve tekke mensupları buralardan faydalanmışlardır (Cunbur, 1963, ss.113-115).

Müstakil binalarda kurulan halk kütüphaneleri, Osmanlı dönemine ait en dikkate değer görülen kütüphaneler arasında yer almıştır. Bu kütüphaneler; yönetmelikleri, çalışan memurların özellikleri, zengin kitap koleksiyonları bakımından günümüzdeki kütüphanelerin neredeyse aynısı gibidir. Köprülü kütüphanesi, Şehit Ali Paşa, Damat İbrahim Paşa, Atıf Efendi ve Aşir Efendi Kütüphaneleri bunların en meşhurları arasında yer almaktadır. Bunların yanı sıra, Osmanlı fethettiği bölgelerde de önemli kütüphaneler inşa etmiştir. Yugoslavya'da 15, Rodos'ta 4, Midilli'de 3, Kıbrıs'ta 3 kütüphane bunlar arasında görülmektedir. Osmanlı döneminde kütüphanelerdeki kitaplar; yangınlar, tabii afetler ve yabancıların yurt dışına kaçırmalarıyla azaldığı için günümüze oldukça küçük bir kısmı intikal etmiştir (Cunbur, 1963, s.116).

2.3. Kütüphanelerin Önemi

Kütüphanelerin önemi ifade edilirken Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde, dönemin akademisyenlerinden olan Prof. Dr. Cari M. White'ın (Ersoy, 1961, s. 3) kütüphanelerin işlevini ve önemini vurgulayan bir sözü bulunmaktadır. Bu söz şu şekilde alıntılanabilmektedir:

"Geniş anlamıyla modern iletişim araçlarının en önemlilerinden birisi olarak kabul edilebilirler. Çünkü ister araştırma ve üniversite, ister okul ve halk kütüphaneleri şeklinde olsun, bunların hepsi insanoğlunun yeryüzünde mevcut hazinelerin en mükemmeliyle yani hemcinslerinin verdiği fikir mahsulleriyle temasını sağlayan temel kurumlardandır."

Yazının icadından bugünün toplumlarına kadar bilgi iletişim aracı olarak kullanılan kitap, hala bu özelliğiyle ilk sırada yer almaktadır. Kitap ve kütüphanenin önemi günümüzde gazete, televizyon, radyo vb. gibi pek çok iletişim ve kültür aracının ortaya çıkmasından sonra bile azalmamıştır. Kütüphanelerin en önemli görevleri, büyük bir emeğin çaba ve gayretin ürünü olan bilgi kaynaklarını (kitaplar vb.) toplamak, korumak, onları arandıklarında en kolay bulunacak biçimde organize etmek ve toplumun faydasına sunmaktır (Alar, 2001, s.297). Genel olarak bakıldığında kütüphanelerin toplumun her kesiminden bireye bilgi hizmeti verdiği görülecektir. Üniversitelerimizde bilimsel faaliyet, eğitim ve öğretim açısından kütüphanelerin ve kitapların olmadığını düşünmek adeta imkânsızdır. Her ne kadar teknoloji gelişmiş ve daha da gelişiyor olsa bile, dünyanın en gelişmiş üniversitelerinde bile kütüphaneler hala oldukça önemli görülmektedir. Hatta kütüphanelerin önem ve değeri çağımızda daha da artmaktadır. En güçlü ve gelişmiş ülkelerin en fazla kitaba sahip ve en iyi kütüphanelere sahip oldukları da bunun bir göstergesi niteliğindedir. Kütüphanenin önemini Amerikalı bir kütüphaneci şu şekilde ifade etmektedir:

Bir an için yüzünde her şeyin yok olduğunu, yerle bir olduğunu ve bütün medeniyetin silindiğini farz etsek sadece Congress Library'nin yeryüzünde kaldığını kabul etsek tüm bu medeniyeti yeniden, bu kütüphanedeki bilgi kaynaklarıyla kurmanın mümkün olabileceğini söyleyebiliriz (Alar, 2001, s.297).

2.4. Kütüphaneleri Oluşturan Unsurlar

Kütüphaneler, içinde buldukları toplumlardaki yaşanan değişimlerden doğrudan ve dolaylı olarak etkilenmektedir. Bununla birlikte genelde bütün kütüphane türlerini oluşturan kullanıcı, derme, personel, bütçe ve binadan oluşan beş unsur, kütüphaneleri şekillendirmektedir.

2.4.1. Kullanıcı

Kütüphane hizmetlerinin sunulduğu hedef kitle, Okuyucu ya da kullanıcı olarak isimlendirilmektedir. ALA (American Library Association)'nın araştırmasına göre; “Kütüphane dermesi ve hizmetlerinden bizzat yararlanan kişiler ile kütüphanenin hedefinde olan hizmet grubu” kullanıcıları oluşturmaktadır (Yılmaz,

1995, s.40). Bunun yanı sıra bir kişiyi kullanıcı olarak nitelendirebilmek için kütüphaneye başvurması yeterli olmaktadır.

International Federation of Library Association (Uluslararası Kütüphane Birliği Federasyonu) bir diğer deyişle IFLA'nın çalışmalarına göre; nüfusu en az 150.000 olan yerlerim yerlerinde bir halk kütüphanesi kurulabilmekle beraber, 50.000 dünya genelinde bir yere kütüphane kurulabilmesi için yeterli olan asgari rakamdır. Diğer yandan Türkiye'de ki rakamlar da aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir;

- Elli bin ile yüz bin civarında nüfusu olan bölgelerin ilk elli bin kişisi için bir merkez kütüphane, kalan her yirmi bin kişi içinse bir şube kütüphane oluşturulmuştur.
- Yüz bin ile beş yüz bin civarında nüfusu olan bölgelerin ilk elli bin kişisi için bir merkez kütüphane, kalan her kırk bin kişi içinse bir şube kütüphane oluşturulmuştur.
- Beş yüz bin ile bir milyon civarında nüfusu olan bölgelerin her elli bin kişisi için merkez kütüphanenin yanı sıra birer tane de şube kütüphane oluşturulmuştur (Yılmaz, 1995, s.31).

Uluslararası Kütüphane Birliği Federasyonu'nun (1986, s.61) belirtmiş olduğu kurallara göre merkez kütüphane haftada 60 saat çalışırken şubelerin 18-60 saat aralığında çalışması gerekmektedir. Diğer yandan, kişilerin en fazla faydalanacakları akşam vakitleri de açık olması gereken kütüphaneler haftanın her günü de çalışmak durumundadır (Yılmaz, 1995, s.32). Bunun yanı sıra, kütüphaneye gelen kullanıcılara, kütüphanenin kurulduğu bölgede yaşayanların evlerine, iş yerlerine, kütüphaneyi tanıtan ilanların dağıtılması ve bölgenin dikkat çeken yerlerine levhaların yerleştirilmesi de oldukça önemlidir (Sağlamtuğ, 1980, s.50).

2.4.2. Derme

Derme denildiğinde, kütüphanenin okuyuculara bilgi verilmesi için var olan bütün bilgi kaynakları akla gelmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de ki kurallara göre, nüfusu en az olan bölgelerde oluşturulan kütüphanelerin dermesinde asgari 5000 kitap bulundurmak zorunludur. Bölgelerdeki kütüphanelerde azami on bine kadar nüfusu olan yerlerde kişi başına bir, iki yüz elli bine kadar olan bölgelerde 0,85, beş yüz bine kadar olan yerlerde 0,75, yedi yüz elli bine kadar olan yerlerde 0,65 ve bir

milyon ve daha yüksek nüfuslu bölgelerde ise 0,50 kitap olmalıdır. İlçe ile şube kütüphaneleri asgari 2 gazete/10 süreli yayına sahip olmak zorundayken, bir halk kütüphanesi asgari 5 gazete/50 süreli yayına sahip olmalıdır. Ayrıca gezici kütüphanelerde ise asgari iki bin beş yüz kitap olması zorunluyken, bu dermenin yılda dört defa yenilenmesi gereklidir. Bu gezici kütüphanelerin de istasyonların her birine her hafta en az bir defa gitmesi gerektiği de kurallar arasındadır (Yılmaz, 1995, s.33).

Uluslararası Kütüphane Birliği Federasyonu'nun (1986, s. 81- 82) ortaya koyduğu kurallara göre ise eğer bir bölgede iki binden fazla yabancı kişi ya da azınlıklar yaşıyorsa, on kişiye bir kitap ile diğer yandan her beş bin birey için de ana dillerinde bir dergi standıyla bir gazete bulundurulması kütüphaneler için zorunludur. Diğer yandan, bağışlarla ilgili bir yönetmelik oluşturulmalı ve mahkeme tarafından yasaklı olmayan her yayın kütüphanede bulundurulmalıdır. Dermelerin her yıl yüzde yirmi beşinin ayıklanması da bir kütüphane için hayatidir (Yılmaz, 1995, s.33).

2.4.3. Personel

Günlük daimi işleri yerine getiren çalışanlar dışında kütüphanelerde, okuyuculara yönelik bilgi hizmetlerini yerine getiren personeller de çalışmaktadır. Uluslararası Kütüphane Birliği Federasyonu'nun kurallarına göre, en ufak kütüphanelerde bilgi sağlayan personel bir diğer deyişle kütüphanecinin yanı sıra onunla çalışacak bir yardımcı olması gerekiyken, daha büyük çapta kütüphanelerde, her iki bin kullanıcı için bir ve en fazla nüfusa sahip metropollerde ise her iki bin beş yüz kişi kullanıcı için 1 kütüphaneci çalışmalıdır. Bunun yanı sıra; yaşlılar, engelliler ya da özel hizmet gerektiren çocuklar için alanında eğitim almış personelin kütüphanelerde çalıştırılması da IFLA kuralları arasında yer almaktadır (IFLA, 1986, s.63). Bu bağlamda özellikle halk kütüphanelerinde çalışacak kişi sayısının belirlenebilmesiyle ilgili olan temel ölçüt bölgenin nüfus miktarıdır.

2.4.4. Bütçe

Kütüphane bütçesi denildiğinde, okuyucuların ihtiyaçlarının karşılanması için meydana getirilen dermenin oluşturulabilmesi adına harcanan finansal kaynak akla gelmektedir. Her bir kişiye iki kitap düşecek şekilde bütçenin ayarlanması dünya standardı olarak kabul edilmekle birlikte Türkiye'de ki kural kişi başına bir kitap

düşmesidir. Diğer yandan, toplam bütçe miktarının yüzde altmış altılık kısmı personele, yüzde otuz dördü ise cari giderlere harcanmalıdır (Yılmaz, 1995, s.35).

2.4.5. Bina

Bina denildiğinde, kütüphane ile ilgili tüm hizmeti kapsayan, kütüphaneye yönelik kullanıcının her tür ihtiyacını karşılayan yapı akla gelmektedir. Genel olarak merkez kütüphaneler yaşanan bölgelerden 4 km, şube kütüphaneleri de 1.5 ve 2 km uzaklıkta olmalıdır (IFLA, 1986, s.63). Ayrıca kütüphanenin oluşturulduğu bina kullanım amaçlarına uygun olmalı ve gürültülü bir bölgede varlık göstermemelidir. Kullanıcıları yönlendirme amaçlı kullanılan levhalar merkezde olan yaşam bölgelerinde, kütüphaneye kolay erişim sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca bina içinin görünüşü kullanıcıların ilgilerini çekecek nitelikte olmalı ve binada kültürel etkinliklere yönelik özel salonlar da ayrılmalıdır (Yılmaz, 1995, s.35).

Yukarıda bahsedilen unsurların hepsi birbirine bağlı ve birbirleriyle ilişkilidir. Bir tanesinin noksanlığı veya olmaması durumunda kütüphane ekosisteminin sekteye uğraması kaçınılmazdır. Bilgi ve ona gereksinim duyan kullanıcıyla bilgi kaynakları arasındaki bilgi akışını kesintisiz olarak sağlanması bir kütüphanede verilen hizmetlerin temel amacını oluşturmaktadır. Kullanıcıyla bilgi kaynakları arasındaki bağı oluşturma ve bunların kullanılma becerisinin kullanıcıya kazandırılması kütüphaneci/bilgi uzmanın, sorumluluğunda gerçekleşmektedir. Bu nedenle kütüphanecinin bu görevini yerine getirmemesi kullanıcıyı olumsuz etkileyerek bilginin kullanılabilir olması durumunun yol olmasına yol açmaktadır. Diğer yandan, bilginin elde edilmesi, düzenlenmesi ve kullanılması esnasında finansal kaynak dikkate değerdir. Bilgi kaynağının yokluğu finansal kaynağın yokluğuyla doğru orantılı olmakla birlikte hizmetin sunumunu da sekteye uğratmaktadır. Kütüphanelerin amaçlarına ulaşabilmesi için dermelerin hedef kitlenin ihtiyaçlarına yönelik olarak oluşturulması gereklidir. Bu nedenle finansal kaynak tüm sistem kısımlarının temelini oluşturmaktadır. Yetersiz ya da hiç olmayan finansal kaynak, hizmetlerin aksamasına yol açmakla birlikte, çeşitten yoksun hizmetlere de neden olmaktadır. Ayrıca, tüm unsurlar bir arada olması da mekân olmadığında işlevsiz kalmaktadır. Ayrıca bu unsurların hepsi daima birbiriyle ilişki haline olmalıdır ve her bir unsur da ayrı olarak dikkate alınmalıdır. Bu ilişki kütüphane sisteminin dinamik

yapısının devamını sağladığı için kütüphanenin ulaşmak istediği amaçlara ulaşması kolaylaşmaktadır (Şahin, 2007, s.17).

2.5. Kütüphane Türleri

2.5.1. Milli Kütüphaneler

Genel olarak milli kütüphaneler, hem yerli yayınların hepsini hem de farklı ülkelerdeki Türkiye ilgili olarak yazılmış olanları da erişebildiği seviyede edinmekle görevlidirler. Bu kütüphanelerin işlevleri Jale Baysal tarafından aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- Kütüphane, yerli yayınların muntazam şekilde sunulduğu bir kaynakça hazırlamalıdır,
- Yerli eserlerin özel çeşitleri ve yerli süreli eserler ile ilgili kaynakça hazırlamak suretiyle yayınlar ile ilgili bilgi veren milli bir merkez haline gelmek,
- Diğer ülkeler ve milletlerarası kurumlar ile ilişki kurmak,
- Pek çok konuda kaynakça çalışmalarıyla ilgilenen ulus içindeki örgütler arasında iş birliğini gerçekleştirmektir (Baysal, 1987, s.13).

Her ülkede en az bir tane milli kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphaneler, kurulduğu ülkenin milli belleğini oluşturmaktadır. Varlığını sürdürdüğü ulus tarafından oluşturulan bilgi niteliğinde sahip olan belgesi her an kullanıma hazır şekilde bulundurması bakımından milli kütüphaneler dikkate değer bir araştırma kütüphanesi niteliğine sahiptir. Ayrıca milli kütüphaneler bu alanda tek türünlüğü sağlamak ve bu uğurda öncülük etmek gibi de dikkate değer işlevlere sahiptir (Keseroğlu, 2004, s.15).

2.5.2. Halk Kütüphaneleri

Ulusun kalkınmaya katılımını yükselten toplumsal kurumlardan biri olan Halk kütüphaneleri, diğer yandan sahip olduğu özellikleri, amaçları, işlevleri ve görevleriyle yerel yönetimler ile benzer özelliklere sahiptir. Halk kütüphanelerinin pek çok tanımı yapılmaktadır. Fakat Ersoy tarafından “Kütüphaneler Komitesi Raporu” undan sonra ortaya konan tanım literatürde oldukça sık olarak görülen bir tanımdır (Öz, 1997, s. 27). Bu tanıma göre, kurulduğu yerleşim yerinin kültürel,

sosyal ve teknik bakımdan gelişmesine destek veren örgütler arasında gösterilen halk kütüphaneleri, cinsiyet ve yaş farkı gözetmeksizin, her seviyede meslekten kullanıcının pek çok konudaki eserlerden hiçbir ücret ödemediği özgürce faydalanmasına destek vermektedir (Ersoy, 1966, s.1).

Uluslararası Kütüphane Birliği Federasyonu tarafından ifade edilen ve dünyaca kabul edilmiş olan tarif ile halk kütüphanelerinin, demokratik birer örgüt olduğu ortaya konmuştur. Halk kütüphanesi, yerel, bölgesel, ulusal hükümet veya farklı tarz bazı toplum kuruluşları tarafından kurulan, desteklenen ve finanse edilen bir kurumu ifade etmektedir. Kütüphaneler toplumun her kesimine hiçbir ayırım yapmaksızın eşit şekilde muamele etmekle birlikte, bilgi ve düşünce ürünü olarak ortaya çıkan pek çok esere çeşitli kaynaklar ve hizmetler aracılığıyla ulaşım sağlanmasına aracılık etmektedir (IFLA , 2004, s. 22). İfade edilen bu iki tanımlama dışında Sağlamtuğ tarafından ortaya konulan tarif halk kütüphanelerinin aynı zamanda fonksiyonlarını da içermektedir. Bu tanıma göre, halk kütüphaneleri bireyler arasında hiçbir konuda ayırım yapmaksızın, bütün kütüphane gereci ve pek çok iletişim kanalı vasıtasıyla kültür ürünlerini ve bilgiyi bireylerin hizmetine sunarak onlara yaşam boyu eğitim ve boş zamanları değerlendirme olanağını sunan, toplumla bir olup sağlıklı bir kamuoyunun ortaya çıkmasını mümkün kılan, toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel, kültürel ve teknik kalkınmasının oluşturulması üzerinde etkisi olan ve dünya barışının oluşmasına destek veren demokratik örgütlerdir (Sağlamtuğ, 1990, s. 54.).

Yılmaz (2005, s.57) ise halk kütüphanelerinin yerellik özelliğinden bahsederek tanımını şu şekilde yapmaktadır; halk kütüphaneleri kişilerin eğitim, kültür, bilgi ve boş zamanlar ile ilgili ihtiyaçlarını her hangi bir fark gözetmeksizin ve hiçbir ücret talep etmeden yerine getiren, içinde yaşadıkları yerleşim yerinin gelişimine destek veren toplumsal örgütlerdir. Halk kütüphaneleri ile ilgili paylaşılan bu tanımların da ortak noktaları aşağıda belirtilmiştir;

- Hiçbir ayırım yapmadan toplumda yaşayan herkese aynı hizmetin sağlanması,
- Ekonomik, eğitim, kültürel ve sosyal anlamda toplumun gelişmesine destek verilmesi,
- Hiçbir ücret almadan hizmet sağlanması,

- İçinde bulunduğu yerleşim yerinin ilerlemesine destek verilmesi,
- Hiçbir fark gözetmeksizin bütün bilgi türlerini toplumla paylaşan demokratik örgütler olarak faaliyet göstermesi
- İçinde bulunduğu yörenin taleplerine uygun hizmet sağlamasıdır.

Kütüphanelerin, çeşitli amaçları bünyesinde barındıran örgütlerin ilk örnekleri arasında olduklarını Wesserman (1989, s. 34), çalışmasında ifade etmiştir. Kamu bilincinin kazanılması ve toplumsal gelişmenin sağlanmasında çeşitli amaçları bünyesinde barındırması, özel olarak en tesirli kütüphane çeşidi olan halk kütüphanelerinde çok daha fazla öne çıkmaktadır. İlk olarak 1949 senesinde UNESCO paylaşılan Halk Kütüphanesi Bildirgesi, bu kütüphanelerle ilgili genel esaslar ve ana konular belirlenerek tüm dünyayla paylaşılmıştır. Sonrasında ilerleyen zaman ile genel olarak toplumsal koşulların değişimi de göz önünde bulundurularak 1972 ile 1994 senelerinde UNESCO ve Uluslararası Kütüphane Birliği Federasyonu (IFLA) birlikte hareket ederek bu bildirgeyi düzenleyip yeniden paylaşmışlardır (Tonta, 1995, s. 144). Dünyada pek çok ülke halk kütüphanelerinin temel amaçlarını saptarken bu bildirgeyi esas almaktadır. 1972 senesinde paylaşılmış bu bildirmede halk kütüphanelerinin ana amaçları aşağıdaki şekildedir;

- Evrensel eğitimin gelişimine sürekli olarak destek sağlamak,
- Toplumların kültür ve bilim alanlarındaki gelişmelerinin gidişatını görmesine katkıda bulunmak,
- Bireyin görüşlerinin kayıtları ile yaratıcı düş gücünün çıktılarının özgürce ve herkese ulaştırabilecek temel kaynak oluşturması,
- Eserlerin ve pek çok iletişim aletinin eğlenmesi ya da istirahat etmesi için okuyucuların kullanımına sunulması suretiyle onların keyfinin yerinde olmasının sağlanması,
- Öğrencilere destek vermek ve gerektiğinde katkı sağlamak,
- Sosyolojik, bilimsel ve teknik bilgilerin oluşturularak paylaşılmasıdır (IFLA, 1987, s.11).

Demokratik bir cemiyetin oluşturulması ve devam ettirilmesi için dikkate değer bir yeri olan halk kütüphanelerinin ana amacı, 1994 senesinde tekrar şekillendirilen “UNESCO Halk Kütüphanesi” bildirgesinin esas alınarak oluşturulan hizmet yönergesinde şu şekilde yer almaktadır, “kişilere ve topluluklara sağlanan

hizmet ve görevlerini tam anlamıyla yapılabilmesi adına pek çok ortamda kaynak ve hizmet temin etmektir” (IFLA , 2004, s 22). Bu amaca göre halk kütüphanelerinin ilk olarak hizmet verdikleri bölgelerin ihtiyaçlarını karşılamayı önemsemesi gerektiği söylenebilecektir.

Halk kütüphanelerinin bahsi geçen hedeflere varabilmek için kendisinde var olan fonksiyonları ve yapması gerekli olan vazifeleri bulunmaktadır. “Halk kütüphanelerinin hepsi varlığını devam ettirdiği yerleşim yerinin ihtiyaçlarının yerine getirilmesi için faaliyet göstermektedir. Bu nedenle fonksiyon ve hizmetlerini de ilk olarak bu ihtiyaçları yerine getirme temelli olarak oluşturmalıdır (Keseroğlu, 2003, s.33). Uluslararası Kütüphane Birliği Federasyonu ise bahsedilen ihtiyaçların eğitim, kişisel gelişim ve bilgi olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla, halk kütüphaneleri de hizmet ve kaynaklarını, kişilerin ve toplulukların bu ihtiyaçlarına bağlı olarak şekillendirmelidir.

2.5.3. Okul Kütüphaneleri

Okul kütüphaneleri J. Baysal’ın (1977, s.142) deyimiyle “okul kitaplıkları”, ders programlarının yerine getirilmesine ve çeşitli eserlerle öğrencilerin eğitim kültür ve bilgi seviyelerinin yükseltilmesine destek vermek suretiyle okullarda devam eden eğitim ve öğretim süreçlerine yardımcı olma işlevlerini yerine getirmektedir.

Okul kütüphanelerinin, toplumların gelişmelerinde ne kadar dikkate değer olduğu da özel olarak ifade edilmektedir. Eğitime devam eden öğrencilerin gelecek günlere yetişmesinde, kültür sahibi bireyler olarak büyümelerinde, yurttaşlık şuuruna erişmelerinde ilk desteği verecek olan okul kütüphanelerinin, Türkiye benzeri çağdaş medeniyetler düzeyine ulaşmak isteyen ulusların, bu noktaya ulaşip daha da fazla gelişim kaydetmeleri için oldukça dikkate değer bir destek sağlayacaklarına şüphe yoktur. Bu bağlamda, Ersoy okul kütüphanelerini, okullardaki öğretim ve eğitimin ayrılmaz bir kısmı şeklinde tasavvur edip, bu kütüphanelere yeteri kadar ehemmiyet verilmezse okullardaki eğitimin dahi aksayacağını ifade etmiştir (Ersoy, 1998, s.472).

2.5.4. Üniversite Kütüphaneleri

Akademik kütüphaneler veya üniversite kütüphanelerini farklı isimlere sahip kütüphaneleri içermektedir. Bunlar arasında Türkiye’de “kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlıkları” olarak isimlendirilen üniversite merkez kütüphaneleri, politeknik okulu, bölüm, araştırma enstitüsü, ön lisans okulu, lisansüstü okulu kütüphaneleri şeklinde kütüphane çeşitleri bulunmaktadır (Wesserman, 1989, s. 4-5). Tümüne birden “üniversite kütüphanesi” diyebileceğimiz bu kütüphaneler Jale Baysal tarafından “üniversitedeki öğretimi, üniversite içerisinde ve çevresindeki bilimsel araştırma ve geliştirme projelerine katkı sağlamak, her an gelişme kaydeden ve ileri giden, yeni eserlerle daha varıl bir hale gelen dünya biliminin en son çalışmalarını eksiksiz takip edip faydalanılmasını sağlamakla görevli olan yerlerdir” şeklinde tanımlanmakla birlikte bu tanım üniversite kütüphanelerin işlevleri hakkında da dikkate değer ipuçlarını bünyesinde barındırmaktadır (Baysal, 1989, s. 13)

Üniversite kütüphaneleri araştırma kütüphanesi örnekleri arasında yer alırken, “Üniversitelerin her birinin amaçları, eğitim ve öğretimi ilgilendiği alanlarla ilgili şekilde, ayrıntılı olarak, yerli yabancı eserleri bir araya getiren, düzene sokan, akademisyenler ile öğrencilerin faydaları için çalışan örgütler” şeklinde ortaya çıkmaktadır (Keseroğlu, 2004, s.15). Üniversite kütüphanelerinin, bugünün üniversitelerinin ana fonksiyonları arasında bulunan bilimsel bilginin oluşturulması ve eğitim ve öğretimin modern şekilde sürdürülmesi ile ilgili noktalarda oldukça önemli destekleri olduğu bilinmektedir. Bu destekler oldukça farklı ve çeşitli biçimlerde görülebilmektedir. Mesela, üniversite çalışanları ile öğrencilerin araştırma gereksinimlerine yardımcı olurken, üniversite eserlerinin aynı yerde ve birlikte durması sağlanarak eserlere ulaşım kolaylığı sunulması ve bir sınava ya da derse hazırlık yapmak isteyen bireylere çalışma ortamı oluşturulması ile dikkate değer bir işlev sağlanmasıdır. Bu kütüphaneler, fiziksel ve elektronik ortamlarda, gün geçtikçe daha fazla üniversitenin odak noktası haline gelmektedir.

2.5.5. Özel Konulu Kütüphaneler

Bütün kütüphane çeşitleri kıyaslandığında pek bilinmemesine rağmen, çok fazla sayıda olan özel kütüphaneler toplumsal anlamda çok dikkate değer

kurumlardır. Özel kütüphaneler ile ilgili araştırmalar yapan akın, “Özel Kütüphaneler: Tanım Boşluğu” isimli çalışmasında, bu kütüphanelerin oldukça değişim çevrelerde hizmet verdiklerini ifade etmekle birlikte, “özel” şeklinde ifade edilmesine neden olan hususların hangileri olabileceğini de ortaya koymuştur. Ülkemizde bu anlamda sadece özel konu kütüphanelerini tek çatı altında toplayan bir dernek ya da vakıf bulunmamaktadır.

Çakın’ın düşüncesine göre, Amerika’da bu tip kütüphanelerin ilerlemesi ile ilgili çalışmalar yürüten “Special Libraries Association’un (Özel Kütüphaneler Derneği) “Objectives and Standarts for Special Libraries” isimli beyannamesi konuyla ilgili kafi derecede açıklama getirememektedir (akın, 1991, s.49).

Özel konulu kütüphaneler bilgi uzmanı ile bölgedeki kütüphaneler arasında profesyonel bir ilişki geliştirmesi ile birlikte mesleki zorlukların üstesinden gelmek için kütüphaneler ve bilgi Merkezlerinin seviyelerini yükseltmede öncü rol oynamaktadır.

Ülkemizde de ekonomik firmalarda, özel firmalarda, çoğu devlet dairelerinde, bilim merkezlerinde ve enstitülerinde, müzelerde, tıbbi hizmet merkezlerinde özel konulu kütüphane örneklerini görmek mümkündür.

“Special Libraries Association”un (Özel Kütüphaneler Derneği) bildiri maddeleri aşağıdaki gibidir;

- Özel kütüphaneler hizmet sağladıkları örgütlerin ana bilgi destek merkezine sahip olmalıdır,
- Destek verdiği örgütün alakadar olduğu mevzulara yönelik bilgilerin sağlanması, düzenlenmesi ve hizmete hazır şekle sokulması işlevlerine yerine getirmekle yükümlü olan Özel kütüphaneler, diğer yandan bütün bunlardan yararlanmayı daha kolay hale getirici düzenlemeler yapmalıdırlar,
- Hizmete ihtiyaç duyanların hepsine özel kütüphaneler hizmet sunmalıdırlar,

Çakın tarafında da ifade edilmiş olduğu gibi özel kütüphaneler ile ilgili olan bu maddeler yeterli değildir. Bu tip kütüphaneler, kendilerinde var olan imkân ve hareketlilikle halk kütüphanelerinin çok fazla etkisi altın alan örnekler olarak

görülmektedir. Çakın'da çalışmasında bu tip kütüphanelerin genel amaçlarının, çoğunlukla özel kütüphaneciliğin propaganda cümlesi şeklinde kullanılıyor olan, “Bilgiyi Çalışmaya Uygulamak” [Putting Knowledge to Work] olduğunu ifade etmektedir. Özel kütüphane çalışanlarının ihtiyaç halinde bilginin bulunduğu eseri, isteyenlere iletmekten daha fazla, bilginin direk kendisini oluşturarak paylaşması beklenmektedir. Özetle, bu tip kütüphaneler, destek sağladıkları örgütlerde “bilgiyi çalışmaya uygulama” şeklinde dikkate değer bir fonksiyonu yerine getirerek, ticari, mesleki, ekonomik, kültürel, endüstriyel, bilimsel ve teknolojik gelişimlere imkân sağlamaktadırlar (Çakın, 1991, s.50).

BÖLÜM III: ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANESİ KAVRAMI

3.1. Üniversite Kütüphanesi

Genel kavram tanımlaması olarak üniversite kütüphanesi, bir üniversite tarafından öğrencisinin, öğretim elemanları ve diğer personelin bilgi, araştırma ve müfredat gereksinimlerini karşılamak için kurulmuş, aynı zamanda üniversite tarafından yönetilen ve finanse edilen bir kütüphane veya kütüphane sistemi şeklinde olarak ortaya konmuştur. Büyük üniversitelerden bazıları kütüphanelerini lisans ve lisansüstü olarak ayırmayı tercih etmektedirler. Bir kolej veya üniversitenin ayrılmaz bir parçası olan akademik kütüphaneler öğrencilerinin, öğretim elemanlarının ve diğer personelin bilgi ve araştırma ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuşlardır (Reitz, 2004, s.4).

Bir başka tanıma göre, üniversite kütüphaneleri, üniversite içinde öğretimle bilimsel araştırma ve geliştirme çalışmalarını destekleme amacıyla her türden bilgi kaynağını amaç ve hedeflerini göz önünde bulundurarak ve olanakları ölçüsünde toplayan, bu kaynakları kullanıcılara ulaştırmak için çağdaş kütüphanecilik tekniklerini kullanarak örgütleyen ve kullanıcılarına en elverişli yararlanma ortamını sağlayan kurumlar olarak ele alınmıştır (Ergen, 2003, s.188-189). İlk üniversitelerin oluşmasıyla birlikte üniversite yapısı içerisinde kütüphaneler her zaman varlık göstermiştir. Üniversite kütüphaneleri, üniversitelerde yürütülen akademik faaliyetlerin bir gereği olarak gereksinim duyulan her türlü bilgiyi isteyen herkese iletme zorunluluğunda olan başlıca bilgi merkezleri olarak görülmektedir. Üniversitenin kayda değer bir kısmı olan kütüphaneler, üniversitenin ihtiyaç duyduğu hangi form ve formatta olursa olsun her türlü bilgiyi, bulmakla, düzenlemekle ve bunlardan maksimum düzeyde yararlanılması yolunda üniversite öncelikle öğretim elemanlarına, öğrencilere ve araştırmacılara hizmet vermekle yükümlü bulunan kurumlardır (Çakın, 1998, s. 40-51).

Üniversite kütüphanesi kavramı Harrod's Librarians' Glossary'de öğrencilerinin ve akademik personelinin gereksinimlerini karşılamak için bir üniversite tarafından kurulan ve yönetilen bir kütüphane ya da bir kütüphaneler grubu olarak tanımlanmıştır. Literatürde üniversite kütüphanesi kavramının yanı sıra üniversite kütüphanelerini de içine alacak şekilde, her dereceden üniversite, kolej,

araştırma dernekleri vb. gibi eğitim kuruluşlarındaki kütüphaneler (Prytherch, 2000, ss.753-754) olarak tanımlanan akademik kütüphane kavramı da kullanılmaktadır.

3.1.1. Üniversite Kütüphanelerinin Amaç, Görev ve İşlevleri

Küçük (1999, s.267)'e göre, kütüphanelerin görevleri;

- Tüm bilgi kayıt ortamlarındaki bilgi kaynaklarının sağlanması,
- Bilgi kaynaklarını kullanıcılara sunulmak, kullanılmak üzere düzenlenmesi (kataloglama, sınıflama ve teknik işlemler),
- Kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda bilgi hizmetlerinin verilmesi (danışma hizmeti),
- Bilgi kaynaklarının kütüphane dışında da kullanımını sağlanması üzere ödünç verilmesi şeklindedir.

Kütüphanelerin yukarıda sıralanan görevleri üniversite kütüphanelerinin de görevleri arasındadır çünkü üniversite kütüphaneleri de genel hatlarıyla diğer kütüphanelerle aynı özelliklere sahiptir. Üniversite kütüphanelerinin işlevleri sıralanacak olursa da; bu işlevlerden en önemlisi; üniversitede bilgi üretiminin gerçekleşmesinde üniversiteye en büyük ve en etkili desteği, içinde barındırdığı bilgi kaynakları ve bilgi erişim yollarını öğretmek yoluyla sağlamak olduğu söylenebilecektir. Bir diğer işlevi ise üniversitede verilen eğitim ve öğretime destek sağlamak, üniversite kütüphanesinin tüm kullanıcılarının her türden bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıdır denilebilecektir. Bu işlevler; öğretim elemanlarının bilgi gereksinimini karşılamak, öğrencilerin derslerinde ve ödevlerinde kullanacakları kaynakları sağlamak, yüksek lisans ve doktora tezlerinin hazırlanmasında destek olmak şeklinde örneklendirilebilecektir. Diğer yandan, öğrencilerin kendilerini geliştirebilmeleri için onların ilgi alanlarına yönelik farklı kaynak ve bilgi gereksinimlerini karşılamak da üniversite kütüphanesinin işlevleri arasında görülmektedir (Ergen, 2003, s.189).

Üniversitenin işlevlerini gerçekleştirme esnasında üniversite kütüphanesinin rolü dikkate değerdir. Üniversitenin ana işlevlerinden olan eğitim ve araştırma, üniversite kütüphanesi olmadan gerçekleştirilemez. Üniversitelerin bilgi üretmek gibi sorumlulukları da olmakla birlikte yeni bilgiler de araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Araştırma sürecinde, bilgi kaynaklarını barındıran kütüphanelerden

faydalanmak gerekmekte olup özgün araştırmalar ortaya çıkarmak, daha önce yapılmış araştırmaları tekrar etmemek kütüphanelerin faaliyetleriyle ilişkidir (Alkan, 1997, s. 235).

Roger ve Weber (1971; Aktaran elik ve Uçak, 1993, s.115)'e dayandırdığı bilgiye göre, niversite kütüphanelerinin işlevleri şunlardır:

1. Üniversite kütüphanesi kullanıcılarının (ğretim elemanı, ğrenci, personel...) eğitim-ğretim ve araştırma etkinliklerinde gereksinim duydukları bilgi kaynaklarını sağlamak,

2. Bilgi kaynaklarından daha etkin bir şekilde yararlanılmasını sağlayacak hizmetleri geliştirmek ve sunmak,

3. Okuma ve çalışma alanları sağlamak ve düzenlemek,

4. Kullanıcı grubunun özelliklerine göre onlara okuma alışkanlıkları kazandırılmasına ve boş zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olmak,

5. Kütüphane ve kütüphane kaynaklarından yararlanmayı arttırmak, bunların etkin kullanımı için, kullanıcı eğitimi programlarını planlamak ve bu programları geliştirmek,

6. Üniversite tarafından üretilen yayınların, belgelerin her türden kaynağın arşivini oluşturmak,

7. Kütüphaneler arası işbirliği çalışmaları yürütmek,

8. Kütüphane koleksiyonunu korumak.

Üniversite kütüphanelerinin amaçlarına gelecek olursak bunları niversitenin amaçlarından ayrı düşünmek olanaksızdır. T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi'nde (2003) niversitenin amaçları şöyle belirtilmiştir:

- Bilimsel alışma ve her türlü araştırma yapmak,
- Bilgi ve teknoloji üretmek,
- Bilimsel verileri doğrudan veyahut dolaylı olarak yaymak,

- Ulusal kalkınmaya destek olmak,
- Yurt içi ve yurt dışındaki kurum/kuruluşlarla işbirliği çalışmalarını yürütmek,
- Global ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunma.

Üniversite kütüphanesinin en önemli amacı, üniversitenin yukarıda sıralanan amaçlarını yerine getirmesinde ona bilgi kaynaklarını sunmak, kaynaklardan daha etkin olarak yararlanılabilmeleri için yeni depolama, erişim tekniklerini uygulama ve geliştirme yoluyla yeni bilgi üretimi ve yeni teknolojilerin geliştirilmesinde yardımcı olmaktır (Işık, 2010, s.35).

3.1.2. Üniversite Kütüphanelerinin Önemi

Üniversitelerin hedeflerine ulaşabilmesine destek veren, üniversitenin bir alt birimi şeklinde üniversite kütüphanesinin oldukça büyük bir öneme sahip olduğu ortadadır. “İnovasyon” diğer bir adıyla Yenilikçilik kavramının çoğunlukla ifade edildiği ve Araştırma Geliştirme konusunda düşüncelerin hızlı bir ivmeye çıktığı bugün üniversite sektörünün, araştırma kabiliyeti ve çağdaş etkinliklerini yapabilmesi adına güçlü alt birimler ile alt yapının var olması gerekmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2009, s.57). Kütüphaneler de üniversitelerin alt birimleri şeklinde kabul edildikleri için, bu mesuliyeti paylaşmaktadırlar. Bu bağlamda, sahip olduğu kaynaklar ve sağladığı hizmetler ile Araştırma Geliştirme ve inovasyonun ilerletilmesiyle ilgili olarak bir bakıma en fazla desteği vermektedir.

Üniversite kütüphanelerinin unsurlarına değinmeden önce, kütüphanecilik mesleğinin ve bilim dalının önemi ile kütüphanelerin yeri ve önemine değinerek genelden özele bir yaklaşım takip etmek uygun olacaktır. Bilgi toplumunda kütüphanecilik mesleği ve bilim dalının olmaması durumunda; bilgi toplumu kavramının istediği aşağıda sıralanan özelliklerden bahsetmek olanaksızdır. Kütüphanecilik mesleği ve bilim dalı olmadan “ekonomik ve teknolojik ilerlemeden”, “yenilikten”, “düşünsel erginlikten”, “bilginin bireysel ve toplumsal düzeyde bir değer olduğu algısından”, “bilgiyle değer oluşturmadan”, “bilginin toplumsallaşmasından”, “bilgi ve bilgilenme kültüründen” bahsetmek mümkün olmayacaktır. Çünkü kütüphanecilik bilim dalı ve mesleğiyle kütüphanelerin varoluşunun ana sebebi bilgidir, çaba harcadığı alan bilgi, onun öznesi insan ve bu

iki değeri (bilgi ve insanı) bir araya getirmektir (Gürdal, 2004, ss.57-59). Bilgi ve araştırmacıyı, bir araya getiren üniversite kütüphaneleri, bilimin gelişmesinde katkıları dolayısıyla çok büyük bir öneme sahiptir. Alkan, (1997, s.235) üniversite kütüphanelerini önemini şu şekilde ortaya koymuştur:

“Üniversitenin yayın yapma, yapmış olduğu araştırmaların sonucunda ortaya çıkan bilgiyi yorumlama, bu bilgiyi toplumun her birimiyle paylaşma işlevinden başka öğrencilere bir ömür devam edecek yeni bilgi edinme ve araştırma yapma alışkanlığı edindirme gibi diğer ana fonksiyonlarını yerine getirebilmesiye, aynı şekilde en iyi şekilde idare edilen güçlü bir kütüphanenin varlığına bağlıdır.”

Üniversitelerde bilimsel araştırmaların gerçekleştirilmesi için vardır. Bilimsel araştırmalar bütün dünyadaki bilgi birikiminden etkin bir şekilde faydalanılması koşuluyla etkinlik ve önem kazanmaktadır. Bununla ilgili olarak üniversiteler de bilgi dünyasına ulaşabilmek için alt yapı koşullarını sağlamak durumundadırlar. Üniversitelerdeki bu alt yapı unsuru, üniversitenin merkezi organı kütüphanesi olarak düşünölmektedir. Üniversite kütüphaneleri, üniversitenin amaç ve işlevleri doğrultusunda gelişim göstermişler, yeni hizmet türleri geliştirerek üniversitedeki çevrenin bilgi gereksinimlerini karşılama yollarını bularak uygulamaya koymuşlardır (Toplu, 1992, s.106).

Üniversitelerin işlevlerini en iyi şekilde yerine getirmeleri etkin bir kütüphane hizmeti gerçekleştirmeleleriyle doğru orantılıdır. Üniversitenin dünyadaki bilimsel çalışmalarını yakından izleyebilmesi, bilim dünyası ile iletişim halinde olması kütüphane aracılığıyla gerçekleştirilir. Üniversite kütüphaneleri, etkin hizmetler geliştirmek yoluyla içinde bulunduğu kurumun gelişmesine ön ayak olurlar. Üniversite kütüphanelerinin bilimsel çalışmalara katkıdaki payı düşünöldüğünde önemi kolaylıkla anlaşılacaktır. Üniversiteler, bilimsel ve akademik çalışmaların teorik ve uygulamalı olarak yapıldığı yerler olarak çağın teknolojilerinden yararlanan, yeni gelişmeleri takip eden ve bilimsel kurumlar olarak nasıl ki laboratuvarlara gereksinim duyuyorsa aynı şekilde kütüphanelere de gereksinim duyarlar (Alav, 2000, s.5). Bir alt sistem olarak üniversite kütüphanesinin, parçası

bulunduğu üniversitenin üretkenlik ve verimlilik düzeyi ile doğrudan doğruya ilintili olduğunu dile getiren Çakın (1998, s. 62) şöyle devam etmektedir:

“Yaratıcılığın özendirildiği, sürekli öğrenme alışkanlıklarının geliştirildiği rekabete dayalı öğretim yöntemlerinin geçerli olduğu, araştırma yoğun ortamlarda kütüphaneler, gerçekten, sistemin başlıca yapı taşlarından birini oluşturur. Buna karşın son derece katı bir disiplin altında söyleneni yerine getirmeye koşullanmış, tek düze insan yetiştirmeye yönelik ezberci bir düşüncenin egemen olduğu ve araştırma faaliyetlerinin gerek nitelik gerekse nicelik itibarıyla yeterince gelişemediği ortamlarda ise kütüphaneler, terminolojisinin de yansıttığı gibi kitap depoları olmaktan ve öğrencilere kendi ders notlarını sessiz bir ortamda çalışma olanağı sağlayan kuruluşlar olmaktan öteye geçememektedir”.

3.1.3. Üniversite Kütüphanesinin Temel Öğeleri

3.1.3.1. Personel

Her yerde aynı şekilde olduğu gibi iyi yetişmiş ve kaliteli çalışanlar kütüphanelerin de temel güçlerini teşkil etmektedir. Üniversite kütüphanelerinin başarılı bir performans sergileyebilmesi adına üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden mezun tercihen aynı alanda yüksek lisansını tamamlamış, kütüphanecilik alanına hâkim, bilgi teknolojilerini yeterli seviyede kullanabilen, hizmet geliştirebilen, en az bir yabancı dil bilen, dünyadaki gelişmeleri anlık olarak öğrenerek adapte edebilen, uygun vasıflara sahip kütüphanenin işlerini aksatmayacak sayıda çalışanların var olması oldukça önemlidir. Kütüphane hizmetlerinden umulan verimin sağlanması hem nitelik hem de nicelik bakımından yeterli olmayan çalışana sahip kütüphanelerde, imkânsızdır. Bu ve benzeri problemler faaliyet düzeyinde pek çok eksikliğin oluşmasına ve hizmetlerin zamanında yapılamamasına yol açmaktadır. Personel bakımından üniversite kütüphaneleri hem nicelik hem de nitelik bakımından yenilikçi standartlarda olmalıdır. Ayrıca, üniversitelerde kütüphaneler ile ilgili olarak belirli bir çalışan yöntemi ortaya konarak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi esnasında ortaya çıkan problemlerin çözülmesi gerekmektedir. Belirli bir hizmetin sağlanabilmesi adına mesleki anlamda yeterli olan personel miktarının diğer

personale oranı ve kullanıcı başına düşen personel sayısı, hizmetlerin belirlenen standarda yükselmesinde dikkate değer parametrelerdir (YÖK, 2014, s.9).

3.1.3.2. Derme

Kütüphanelerin en dikkate değer öğelerinden biri olan koleksiyon, yazılı, basılı ve elektronik ortamda kayıtlı olan kaynakların hepsinin toplamını ifade etmektedir. Kütüphane, üniversitedeki eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerine destek sağlayabilmek adına yeterli ve elverişli bir koleksiyonu bünyesinde barındırmalıdır. Ayrıca, okuyucularının ihtiyacı olan basılı, elektronik, görsel-işitsel alanda tüm bilgi kaynaklarını kalite ve sayı bakımından elimine ederek uygun olanlarını kütüphane bünyesine eklemeyi hedeflemelidir. Nitelik ve nicelik anlamında yeterli bir koleksiyonu olmayan kütüphaneler aktif bir hizmet şeklinde sahip olamamaktadır. Satın alma, bağış ve değişim gibi metotlarda öte üniversite kütüphaneleri, elektronik veri tabanlarına ulaşma imkân tanıyan abonelik, kaynak paylaşımı ve diğer işbirliği stratejileri anlamında basılı ve elektronik bilgi kaynaklarını sağlamalıdır. Bugün artık bilgi kaynakları dikkate değer seviyede internet mecrasında paylaşmakta olup basılı bilgi kaynakları da hızlı bir şekilde internet mecrasına aktarılmaktadır. Üniversite kütüphanelerin de bu değişim ve dönüşüme ayak uydurması önemlidir. İnternet mecrasında yer alan kütüphane kaynakları oldukça farklı bir öneme sahiptir. Çünkü internet kaynaklarının kullanımında zaman ve mekân kısıtı tamamen ortadan kalkmış olup bu sayede uzaktan öğretim görenlerin de online kütüphane koleksiyonlarından eşit şartlarda faydalanması mümkün olmaktadır. (YÖK, 2014, s.28).

3.1.3.3. Kullanıcı

Okuyucusu olmayan bir kütüphane tasavvur edilemez. Üniversite kütüphanelerinin bütün çalışmalarını kullanıcılarının ihtiyaçlarına cevap vermek üzere oluşturmalı ve geliştirmelidir. Kütüphanelerin ve çalışanların ilk görevi, belli miktarda parasal kaynağın uygun hizmetlerin oluşturulmasında kullanılmasıdır. Kütüphanenin, üniversitenin önemli amaçlarıyla uyum arz edecek faaliyetlerde bulunması ile diğer yandan kütüphanenin üniversitenin stratejik plan hazırlıklarına destek olması hizmetlerin şekillendirilmesi bakımından oldukça dikkate değerdir. Bugün bireylerin hayatında bilgisayar ile internet oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Özel anlamda genç kuşaklar bilgi teknolojisi ürünleriyle dijital

dünyanın bir parçası haline gelmiştir. Bu nedenle bugünün bireyinin gereksinimleri ve bilgi teknolojileri ile yakınlıkları hesaba katılarak kütüphane hizmetleri planlanmalıdır. Diğer yandan, çevrimiçi mecraların bilginin dolaşımını daha kolay hale getirmesiyle, kaynak ve doğruluk anlamında güvenilemeyen bilgiler çok daha hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır. Her geçen gün daha da genişleyen bu bilgi yığını kütlesi, eksiksiz ve doğru bilgi kaynaklarına erişebilmek adına kullanılan arama motorları, seçimi ve ayıklanması çok zor veriler vermeye başlamıştır. Bu bağlamda gelişmiş ekonomik seviyedeki ülkeler, elektronik okuryazarlık dersleri sunmakta, pek çok program uygulamaya başlamakta ve bu programları yönergenin her adımına ekleyerek ortaya çıkan bu sorunla en uygun şekilde başa çıkarak öğrencileri gereksinim duydukları kabiliyetlerle çevrelemektedirler. Çünkü ortaya çıkmış olan bu çevrimiçi ortamda bilgiyi idare etmek, öğrencilere bu yeni dünyanın gereksinim duyduğu kabiliyetleri sağlamak ve onları bilgi okuryazarı kişiler haline getirmek için özel dersler eklemek gerekmektedir (Smith, 1993, s. 25).

3.1.3.4. Bütçe

Kütüphanelere yeteri kadar ve sürdürülme olanağı olan bir bütçe verilmesi, kütüphanelerin eğitim, öğretim ve araştırmaya olması gerektiği şekilde destekleyebilmesinin en dikkate değer ön şartlarından biri olarak görülmektedir.

Ülkemizde üniversite kütüphanelerine ayrılan bütçe, diğer ülke kütüphaneleri ile karşılaştırıldığında yadsınamaz derecede farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Basılı ve elektronik yayın alım ile aboneliklerinin gerçekleştirilmesi adına her yıl için hesaplanan parasal kaynaklar, bütçeyi oluşturmaktadır. Bunların dışında kalan harcamalar önceden oluşturulan ölçütler göz önünde bulundurularak özel olarak hesaplanmalıdır. Eğitim, öğretim ve bilimsel araştırma için basılı ve elektronik bilgi kaynakları, olmazsa olmaz olarak kabul edilmektedir (Yıldız, 2011, s.233).

Üniversite kütüphaneleri olması gerektiği kadar bütçeye sahip olduğunda araştırmalara, buna bağlı olarak da yeni bilginin oluşturulmasına yeteri kadar destek verebilecektir. Ayrıca oluşturulan bu bilgi endüstri sahasında uygulama şansı elde ederek hem üniversiteye hem de ülkelere ekonomik bir gelir olarak geri dönmektedir. Üniversitelerin araştırma başarıları, oluşturdukları yayınlar, farklı üniversiteler arasındaki yerleri ve dünyada ön plana çıkma başarıları ile kütüphanelerine sağladıkları bütçe oranı arasında pozitif bir orantı vardır.

3.1.3.5. Bina

Kütüphanelerin bulunduğu binalar eğitim, öğretim ve araştırma bakımından ihtiyaç duyulan bütün yayınların milletlerarası ölçütlere bağlı şekilde düzenlenerek hizmete sunulduğu, bu kaynaklardan faydalanacak sağlıklı ve engelli öğrencilerin sosyal ve kültürel her türlü gereksinimlerine cevap verecek yerler şeklinde düşünülmelidir. Kütüphane binalarının hepsi ya da bazı kısımlarının hiç kapanmadan kullanıma açık olması gerektiğinin yanı sıra, binanın teknik gereçleri ve mimari yapısı modüler sistemde olmalıdır. Ayrıca kütüphane binaları kullanıcı ve çalışanlarının en fazla etkinlik gösterebileceği bununla birlikte en az gayretle en fazla kaynak idaresine imkân oluşturan akıllı binalar şeklinde kurulmalıdır (YÖK, 2014, s.28).

3.1.3.6. Teknolojik Altyapı

Kütüphaneler hem bugün hem de gelecekte teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek yenilikleri hemen adapte eden ve teknolojideki yeniliklerden ilk olarak etkilenen örgütlerden biri olma özelliğini koruyacaktır. Bilhassa çevrimiçi mecraların ve elektronik yayıncılığın yaygın hale gelmesiyle birlikte fiziksel olarak kütüphaneleri kullanan kullanıcılar olduğu kadar kütüphanenin internet sayfası aracılığıyla da kullanım sağlayan bireyler olmaktadır. Bilhassa pek çok öğretim üyesi teknolojik gelişmeler sonrasında internetin yaygınlaşmasıyla kütüphane kaynaklarına kendi odalarından ve ya laboratuvarlardan kolaylıkla ulaşmaktadırlar. Günümüzde artık, kütüphanelerin bütçelerinin oldukça büyük bir kısmı günden güne artık gösteren şekilde elektronik kaynaklar için harcanmaktadır. Bu yüzden kullanıcıların bulunduğu her yere ulaşmayı hedefleyen kütüphaneler, bütün hizmet ve imkânlarından en hızlı ve güvenli biçimde kullanıcılarını faydalandırarak sistemler ile altyapılara sahip olmak ve hatta bulut bilişimi çok daha fazla kullanmak durumundadırlar (YÖK, 2014, s.20).

3.1.4. Dünyada Üniversite Kütüphaneleri

Çoğunlukla Roma ve Yunanlılarda yaygın olarak görülen üniversite kütüphaneleri, Eski Çağda yüksekokul kütüphaneleri denilebilecek kütüphanelerdir. Antik çağlardaki bu okulları, güncel hayattaki yüksekokul ve üniversitelere, bu okulların kütüphanelerini de yine güncel hayattaki yüksekokul ve üniversitelerin kütüphanelerine benzetmek olağandır. Manastır kütüphaneleri dışında başka çeşit ve

içeriğe sahip olan kütüphaneler 11. Yüzyıl sonrasında manastır kurulmaya başlanmıştır. 12. Yüzyıl sonrasında Güney Avrupa'da oluşturulmaya başlanan üniversite kütüphaneleri bu kütüphanelerin en dikkate değer örneklerini oluşturmaktadır. Bilinen ilk tarihiyle, Batı'nın ilk üniversitesi, 1158 yılında Bologna'da kurulmuştur. Fakat bu bilgiye dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler arasında en fazla öne çıkan ilk üniversitenin 12. yüzyıl başlarında Salerno'da kurulan Tıp Okulu olduğu düşüncesidir (Verger, 1992, s. 64). 13. Yüzyılda hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler için farklı üniversite kütüphaneleri kurulmuştur. 1250'de Paris'teki Sorbon Koleji'nde kurulmuş olan kütüphane bunların ilki olarak görülmektedir. Diğer yandan, genel bir üniversite eğitimi verme amacına yönelik ilk üniversite 1254 yılında İngiltere'de kurulmuş olan Oxford olarak kabul edilmektedir. Aynı yüzyıl içinde, üniversitelerin hızlı bir şekilde gelişmesiyle beraber, günlük hayattaki uygulamalar için başvuru kütüphane düşüncesi iyice netleşmekle birlikte bunun ilk örneğini Göttingen Üniversitesi'nde kurulan kütüphane oluşturmuştur. Üniversitelerin tarihi bakımından en mühim zamanlardan biri 19. yüzyıldır. Çünkü pek çok yeni üniversitenin kurulduğu bu yüzyılda, eski üniversiteler de canlı hale getirilmiş ve dünyanın her yerinden yaygın hale getirilmeye başlamıştır. Bilhassa bilimsel çalışmaların çok fazla yapılmaya başladığı 19. yüzyılda bilimsel çalışmaların yapıldığı yer, üniversiteler önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde ortaya çıkan en bariz gelişme, 1810 senesinde Alexander von Humboldt, Johann Gottlieb Fichte ve Friedrich Schleiermacher'in Berlin Üniversitesi'ni açmaları olmuştur. Prusya'nın okul yapısını tekrardan şekillendirerek yeni bir üniversite yönetmeliğinin oluşturmuş olan Humboldt aynı zamanda Prusya krallığının kültür ve eğitim bakanlığında göreve başlamıştır. Bu yönetmelikle açılan Berlin Üniversitesi ilk öğrencilerini 1810 senesinde kabul eden üniversite, Prusya Kralı'nın organize ettiği gösterişli bir kraliyet binasında eğitim etkinliklerini devam ettirmiştir (Atılğan, 2008, s. 452). Bu gelişmelerle birlikte yapılacak araştırmalar için kütüphane kullanımı kaçınılmaz hâle gelmiştir.

Bilimsel ve teknik gelişmelerin hızlı bir şekilde çoğaldığı 20. yüzyıl, uzmanlık alanlarının da paralel olarak artış göstermesiyle araştırmaların da yoğunlaştığı bir yüzyıl olarak anılmıştır. Üniversiteleri yeni düzenlemeler yapmaya zorlayan bu durum; özellikle kütüphane ve laboratuvarların, üniversitelerin hayati bir parçası şeklinde düşünülmesini sağlamıştır. Dünyada öne çıkan üniversitelerin

kütüphanelerine ciddi yatırımlar yaptıkları ve bu yatırımların sürdürülebilir olması için gerekli önlemleri de aldıkları görülmektedir. Dünya çapında öneme sahip araştırmacıların yoğun ilgi gösterdiği derleme ve üniversite kütüphanesi örneklerinden bazılarını, kısaca çarpıcı özellikleriyle metin olarak ve bazılarından da sayılarla bahsetmek uygun olacaktır.

3.1.4.1. Britanya Kütüphanesi (British Library) Kütüphanesi

Birleşik Krallık ve İrlanda genelinde var olan 6 derleme kütüphaneden biri olarak bilinmektedir. Diğerleri ise; İskoçya Milli Kütüphanesi, Galler Milli Kütüphanesi, Oxford Bodleian Kütüphaneleri, Cambridge Üniversite Kütüphanesi, Dublin Trinity Koleji Kütüphanesi olarak sayılabilecektir. Britanya Kütüphanesi pek çok ülkeden, çeşitli dillerde, farklı formatta ve farklı disiplinleri kapsayan 150 milyon kaynak içeriğiyle dünyanın en büyük kütüphanesi olarak kabul edilmektedir. Londra ve Yorkshire olmak üzere iki farklı yerde; Londra St. Pancras binasında 11 okuma salonuna sahip olan Yorkshire Boston Spa binasında 7 milyondan fazla araştırma materyaliyle kullanıcının hizmetindedir. Her iki binasında yaklaşık 1600 çalışanı bulunmaktadır. Konulara göre uzmanlık kütüphanede ilk seviyede önemli görülmektedir (British Library, 2019).

1662 yılından beri Derleme Kanunundan faydalanan kütüphane, ülkede basılan tüm yayınları korumak ve okuyucuların hizmetine sunmak adına sistematik olarak toplamaktadır. İlgili kanun, 2013 yılından itibaren, dijital olarak ve çevrimiçi olarak yayınlanan materyalleri de kapsamına almıştır. Bir kişi, her gün 5 öge görse dahi koleksiyonun tamamını görmek için 80.000 yıldan fazla zaman gerekmektedir. Buna karşılık, kütüphanenin koleksiyonunu her gün çevrimiçi ya da kütüphane içinde kullanan kişi sayısı 16.000'den fazladır (British Library, 2019).

3.1.4.2. Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi (Cambridge University Library)

Birleşik Krallık'ta Cambridge Üniversitesi'nin temel kütüphanesi olmakla birlikte üniversitede ki 114 kütüphanenin en büyüğüdür. Kütüphane 1416 senesinde kurulmuştur. Çoğunlukla Cambridge ismi olmaksızın direk "Üniversite Kütüphanesi" şeklinde anılan kütüphane ortalama 8 milyon dokümana sahiptir.

Bodleian ve Britanya Kütüphanesi'nin aksine pek çok kitap açık raf sistemiyle korunmaktadır (Cambridge University Library, 2019).

Yasal derleme, satın alma ve bağışlar vasıtasıyla her sene kütüphaneye 100.000 materyal gelmektedir. Merkez kütüphanede yaklaşık 8 milyon materyal (haritalar ve müzik notalar› dâhil) bulunmaktadır. 400'den fazla veri taban› aboneliği ile 20.000 e-dergiye ulaşılabilmektedir. Yaklaşık 380 personel çalışmaktadır. Ayrıca, projeler kapsamında çoğu yüksek lisans ve doktora öğrencisi olan 65–70 personel çalışmaktadır (Cambridge University Library, 2019).

Tüm basılı ve elektronik kaynaklar tek bir ara yüzde (iDiscover) aranabilmektedir. Açık erişime sunulan hizmetler, Dspace altyapısı ve Apollo ara yüzü ile sunulmaktadır (Cambridge Library Libguides, 2019). Katalogda bulunan değerli koleksiyonlar, objeler dâhil olmak üzere dijitalleştirilerek web sitesinde ücretsiz erişime açılmıştır. Dijitalleştirme süreci 2010 yılında bağış desteği ile başlamıştır. Projelerini genellikle fon sağlayıcı büyük kuruluşlardan yardım alarak finanse etmektedirler (Cambridge Digital Library, 2019).

3.1.4.3. Oxford Üniversitesi Kütüphaneleri (University of Oxford Libraries)

Üniversitenin kütüphaneleri Bodleian Kütüphaneleri, ana kütüphaneyse “Üniversite Kütüphanesi” olarak isimlendirilmiş olup flube kütüphanelerin sayısı 30’dur. Üniversite Kütüphanesi Bodleian Kütüphanelerinin merkezi konumundadır ve 400 yıldır yasal derleme kütüphanesi niteliğine sahiptir (University of Oxford Libraries, 2019).

Tüm kütüphaneler hesaba katıldığında koleksiyon 12 milyondan fazla basılı eser, 80.000’den fazla da e-makale/dergiyi kapsamaktadır. Diğer yandan, pek çok konuda nadir eserler ve yazma eserler bulunmaktadır. Bodleian Kütüphanelerini her yıl yaklaşık 65.000 kişi ziyaret etmekle birlikte bunların %40’ı üniversite dışından gelen araştırmacılardan oluşmaktadır. Ayrıca kütüphanenin 400’den fazla çalışan personeli bulunmaktadır (Digital Bodleian, 2019).

SOLO diğer bir deyişle Search Oxford Libraries Online, yaklaşık 8 milyon kaynakçaya göre kayıt ve 13 milyondan çok gereç kaydı da eklenmek kaydıyla,

100'den çok Oxford kütüphanesi datalarına erişim sağlayan ana arama motorudur. Format ya da konum ne olursa olsun, Oxford'un merkez kütüphane bilgi kaynaklarına hızla erişmek için tek elden arama ve dağıtım sağlamaktadır. Bunlara ORA diğer bir deyişle Oxford Üniversitesi Araştırma Arşivi, OxLIP + (800'den fazla e-kaynak veri tabanı) ve OU E-dergileri (28.000'den çok edergi) dahildir (University of Oxford Libraries, 2019). Dikkati çeken bazı istatistiklere göre; dünyanın herhangi bir yerinden, her saniye kütüphanenin elektronik koleksiyonlarına erişilir, her 14 saniyede bir kütüphanelerden biri ziyaret edilir, her 21 saniyede bir kitaplardan biri ödünç alınır. Bodleian Kütüphaneleri yaklaşık yirmi yıldır kütüphane içeriğini dijital ortama aktarmaktadır; 650.000'den fazla dijital obje erişime açıktır (Digital Bodleian, 2019).

3.1.4.4. Dublin Trinity Koleji Kütüphanesi (The Library of Trinity College Dublin)

İrlanda'nın en büyük kütüphanesi olan Dublin Trinity Koleji Kütüphanesinin tarihi, kolejin 1592'deki kuruluşuna kadar uzanmaktadır. Sahip olduğu 6 milyondan fazla basılı kaynak, el yazmalar, haritalar ve müzik eserleriyle, 400 yıllık akademik gelişimi içeren zengin bir koleksiyon sunmaktadır. Kütüphane, 1801 yılından beri Yasal Derleme ayrıcalığı ile Birleşik Krallık ve İrlanda'da yayınlanan materyallerin kopyalarını almaya devam etmektedir. Erken Basılı Yayınlar ve Özel Koleksiyonlar Bölümünde 1500 yılı öncesine ait 500.000'e yakın nadir eser bulunmaktadır. 2013 yılından itibaren, Birleşik Krallık'ta yayınlanan e-dergiler, e-kitaplar ve basılı olmayan diğer yayın türlerini de Derleme Yönetmeliği kapsamında hizmete sunmaktadır (The Library of Trinity College Dublin, 2019).

Derlemeyle gelen eserlerin yanı sıra kütüphane bütçesinden faydalanılarak da, üniversitenin belirlediği öğretim, ders geliştirme ve araştırma programlarına uygunluk, akademik kalite gibi kriterler dikkate alınarak materyaller satın alınmaktadır. Öğrenci çeşitliliği ve kullanıcıların e-formatlara olan ilgisinin artması sonucu optimal erişilebilirlik amacıyla ve kullanıcı taleplerini karşılayabilmek adına sürekli güncelleme ve gelişme stratejisi ile çalışılmaktadır. Kütüphanenin TARA (açık erişim) sistemi vardır. Bu sistem Trinity Koleji Dublin'deki araştırma çıktılarını depolamak, kataloglamak, indekslemek, dağıtmak ve korumak için tasarlanmış kurumsal bir depodur. TARA, araştırma yayınları, konferans yazıları, kitaplar, kitap

bölemleri, dergiler, elektronik tezler, çalışma çıktıları teknik raporlar ve imgeler içerir. Özellikle kısıtlanmış olmadıkça, TARA' da var olan tüm materyaller açık erişimdir (The Library of Trinity College Dublin, 2019) .

3.1.4.5. Edinburg Üniversitesi Kütüphanesi (The University of Edinburgh Library)

Kuruluşu 1582 yılına kadar uzanan kütüphanenin ilk kataloğu 2.400 adet eserden oluşmakta olup ilki 1638 yılında hazırlanmıştır. Kütüphane 1827 yılına dek Eski Kolej diğer bir deyişle Old College Building binasında, 1967 yılından başlayarak bugün de kullanılan 8 katlı, yaklaşık 28 dönümlük, 2.200 kişilik imkâna sahip olan bir binada hizmetlerine devam etmektedir. Kütüphane içerisinde 3,5 milyondan daha çok eser, 19 bin adet basılı periyodik yayın başlığı, 85.000 kadar e-dergi ve 600.000 civarında elektronik kitap, 4 binden çok DVD, 400 bin nadir eser bulunmaktadır. Yıllık ziyaretçi sayısı 2 milyondur. Kütüphanenin yıllık bütçesi yaklaşık 10 milyon Pound 'dur ve kütüphanede 150 personel çalışmaktadır (The University of Edinburgh, 2019).

3.1.4.6. Seul Ulusal Üniversitesi Kütüphanesi (Seoul National University Library)

Seul Ulusal Üniversitesi (SNU) Kütüphanesi Güney Kore'nin dikkate değer üniversitelerinden biri olarak bilinen Kore'deki en prestijli kütüphaneler arasındadır. Kütüphane 4.12 milyon kitap koleksiyonu, 37.000 akademik dergiyle araştırmaları desteklemektedir. SNU Kütüphanesine bağlı 7 şube ve 3354 kişilik kapasitesi olan 6 tane okuma salonu bulunmaktadır. Koleksiyonlar konularına bağlı olarak farklı alanlarda hizmete sunulmaktadır (Seoul National University Library Guide, 2019).

3.1.4.7. St. Petersburg Üniversitesi Bilim Kütüphanesi (St. Petersburg University Scientific Library)

Kuruluşu 1890'lı senelere dayanan kütüphane koleksiyonu temel bilimler ile üniversitede eğitim verilen bilim dallarının konularına göre bölünmüştür ve basılı olarak 6.8 milyon kopya ve 2 milyona yakın başlık vardır. Merkez Kütüphanesiyle birlikte koleksiyon türlerine göre hizmet veren 21 konu kütüphanesine sahiptir. Kullanıcı sayısı ortalama 40 bin olmakla birlikte bunlardan 30 bini öğrencidir. 82 binden fazla e-dergi ve 170 binden fazla elektronik kitaba erişim sağlanmaktadır.

Slav ve Batı Avrupa ile ilgili yaklaşık 1000 adet el yazması ve 100 binden fazla nadir eser bulunmaktadır. Kütüphanede 245 personel çalışmaktadır (St. Petersburg University Scientific Library, 2019).

3.1.4.8. St. Petesburg Politeknik Üniversitesi Kütüphanesi (St. Petersburg Polytechnic University Library)

1902 yılında üniversitenin kuruluşu ile aynı zamanda hizmet vermeye başlamıştır. Yüzölçümü 3.000 metrekareden fazladır. Kütüphane, mühendislik bilimlerinin yanı sıra tarih, hukuk, ekonomi, finans gibi beşeri bilimler alanında da zengin kaynaklara sahiptir. 3.5 milyon basılı, 35.000 e-kaynak, yaklaşık 50 veri tabanı bulunmaktadır. Günlük kullanıcı sayısı yaklaşık 1000 kişi olmakla beraber yaklaşık 500 kullanıcıya bir kütüphane görevlisi düşmektedir. 1030 kişilik oturma kapasitesine sahip olan okuma salonlarının genişleme planları yapılmaktadır. St. Petesburg Politeknik Üniversitesi Kütüphanesi ve aynı zamanda 300 Rus kütüphanesi, RUSLAN adlı kendi üniversiteleri tarafından geliştirilen bir otomasyon sistemini kullanmaktadır. Kütüphane genel bütçesi 300 bin Euro ve yayın alım bütçesi 200 bin Euro'dur (St. Petersburg Polytechnic University Library, 2019).

3.1.5. Türkiye’de Üniversite Kütüphaneleri

3.1.5.1. Cumhuriyet Öncesi Üniversite Kütüphaneleri

Üniversite kütüphanelerinin temelini medrese kütüphaneleri tarafından oluşturulduğu öne sürülse bile, medrese kütüphanelerinde ampirik, gözlem yoluyla gerçekleştirilen uygulama ve araştırmaların gerektiği kadar gerçekleştirilmediği bilinmektedir. Diğer yandan, genel çerçevede medreseler eğitim yöntemleri, ders yönergeleri, akademik personel ve kütüphaneleri bakımından analiz edildiğinde pek çok açıdan üniversitelerin sistemleriyle benzerlik gösterdiği ortaya çıkacaktır. Medreselerin Orhan Bey devrinde açılmaya başlaması ile Osmanlı Devleti'nin eğitim ve öğretim yöntemlerinde de dikkate değer ilerlemeler ortaya çıkmıştır. Sınırların genişlemesi, artış gösteren idari memur ihtiyacı ile Osmanlı'nın kurumsal hale gelme çabaları, pek çok yeni medresenin faaliyete girmesine, dönemin akademisyenlerinin bu medreselerde çalışmalarını için o dönemde dikkate değer olan bilim ve kültür merkezi şehir/ülkelerde eğitimlerini tamamlayarak Osmanlı toprağına geri gelmelerine, buna bağlı olarak da gittikleri yerlerden getirdikleri ve aynı zamanda kendi yazdıkları kitaplardan ufak çapta pek çok dermenin ortaya çıkmasına yol

açmıştır. Ortaya çıkan bu vaziyet devam eden zamanlarda kütüphanelerin hem medrese hem de diğer eğitim kuruluşlarının olmazsa olmaz hayati bir bölümü olmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, Osmanlı Devri'nin kayda geçen medrese kütüphanelerinden ilki, Padişah Yıldırım Bayezid tarafından Bursa'da inşa edilen İnebey diğer bir deyişle Eynebey Medresesi içerisinde oluşturulan ve ayrı bir oda şeklinde faaliyet göstermiş olan kütüphanedir. Diğer yandan Osmanlı'nın kurucuları olarak kabul edilen Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin kendileri için özel kitaplık oluşturdukları ve kendi devirlerinde İznik ile Bursa'da inşa edilen medreselerde kütüphane yaptırmış oldukları kimi referanslarda ortaya atılmakla birlikte bu literatürün mutlakıyeti ihtilaflıdır. Bilhassa I. Murat Hüdavendigâr devri başlangıç olmak üzere kurulan medreselere kütüphaneler daha fazla eklenmiştir (Anameriç, 2008, s.259).

Diğer yandan, Osmanlı Dönemi'nde ki ilk üniversite kütüphanelerinin örnekleri olarak 1773 yılında yaptırılmış olan ilk askerî okul kabul edilen Mühendishane-i Bahr-i Hümayun ve 1795 yılında yaptırılmış olan Mühendishane-i Berr-i Hümayun içerisinde kurulmuş olan kütüphaneler kabul edilmektedir. 1773 yılından ilk askerî deniz okulu olarak inşa edilen Mühendishane-i Bahr-i Hümayun içinde bulunan kütüphanenin üniversitenin derslerine yardımcı olmak için oluşturulduğu bilinmektedir. Bu kütüphane bünyesinde; matematik, cebir, geometri, astronomi ile ilgili kitapların yer aldığı 1842 yılında İstanbul'u ziyaret eden bir İngiliz seyyahının anılarında görülerek ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda genel olarak Türk topraklarında üniversitelerin kütüphanelerle olan bağlantılarının oluşturulduğu dönem olarak 18. yüzyılı kabul etmek olanaklı görünmektedir. Devamında üniversitelerin 19. Yüzyıl döneminde de açılmaya devam ettiği görülmektedir. Hatta 1838 yılında inşa edilmiş olan Dar-ül Ulum-i Hekimiye-i Osmani diğer bir deyişle Osmanlı Yüksek Tıp Okulu ile Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane yani Adli Tıp Okulu içinde kütüphanelerin olduğu kayıtlara geçmiştir. Yine aynı dönem olan 19. yüzyılda bu yükseköğrenim veren kurumlar oluşturulurken diğer yandan da Darülfünun hareketin ortaya çıkmıştır. Günümüzün üniversite sistemine en yakın şekilde eğitim verme amacıyla 31 Aralık 1863 yılında açılmış olan Darülfünun ortalama iki yıl gibi kısa bir süre içinde cehalet ve muhafazakâr kesimin zorlamaları sonrasında kapatılmıştır. Cumhuriyet'in ilan edilmesine dek bir kaç defa açıldıktan sonra tekrar kapatılan Darülfünun içerisinde 1869 yılında oluşturulan Maarif-i

Umumiye Nizamnamesi diğeri bir deyişle Genel Eğitim Tüzüğü'nün 119. maddesi kapsamında bir kütüphane açılmıştır. Bu Nizamnamenin 123. Maddesi uyarınca Darülfünun kütüphanesinin temel hedefi, kurum içinde çalışan öğretmenlerle öğrencilerin kullanımı için her gün ve halk içinse haftanın belli günlerinde açık bulundurulması gerektiği de kabul edilmiştir (Mahmud, 2001, s.52-55).

3.1.5.2. Cumhuriyet Dönemi Üniversite Kütüphaneleri

20. yüzyıla gelindiğindeyse 1909 yılında ilk orman yükseköğrenim kurumu olarak kabul edilen Orman Mekteb-i Alisi ve yine aynı sene ilk dış hekimliği üniversitesi olarak kabul edilen Dışçi Mektebi öğrenime açılmıştır. 1911 yılında ise ilk Kadastro yükseköğretim kurumu olan Kadastro Mekteb-i Alisi ve 1912 yılında da Robert Koleji açılmıştır. Aynı yıl Dârülfünun ismi 'İstanbul Dârülfünun' şekline getirilmiş olup kısımlarının her birine fakülte denmeye başlamıştır. 1924 senesinde kanun desteğiyle ilmi ve yönetim anlamında bağımsızlığa sahip olan Darülfünun 31 Temmuz 1933 tarihinde yine çıkarılan bir kanunla tümüyle mühürlenerek günümüzdeki "İstanbul Üniversitesi" açılmıştır (Hirsch, 1998, ss.300-301). Bununla birlikte bu üniversite içerisinde geniş kütüphaneler kurulmuştur. 1946 senesinde çıkarılan üniversiteler yasasının ardından devam eden senelerde yükseköğretim eğitimini Türkiye genelinde geniş kapsamlı hale getirmenin gerekli olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarındaki kütüphanelerin araştırmalarından ilki üniversite ıslahatı amacıyla Cenevre'den gelen Profesör Albert Malche tarafından yapılmış olup konuya ilişkin bir raporla sunulmuştur. Bu raporda Malche kütüphaneler ile ilişkili şekilde; yetersiz koleksiyonlar, düşük bütçe, kütüphaneler arası yetersiz işbirliği, kütüphanelerden faydalanırken yaşanan zorluklar ve personel maaşları gibi problemlerden bahsetmiştir (Ersoy, 1966, s.5).

Genel olarak üniversiteler örgütlenme bakımından Avrupa'da ki geleneksel yapıdaki üniversiteler ile ve özellikle de alışılmış Alman üniversiteleri ile bu devirde aynı şekle sahiptir. Her bölüm kendi çatısı altında merkezden yönetilen bir bölüm kütüphanesi açma fikri, yaşanan şehrin farklı ilçelerine dağılmış olan bölümlerin kütüphane eksikliğini gidermek adına karşılayabilmek için geliştirilmiştir. Diğer yandan, her üniversitenin kendi çatısı altında, bütün üniversite öğrencileri ve personeline açık olarak hepsinin ihtiyaçlarını giderebilecek yeterliliğe sahip bir de

merkezden idare edilen bir üniversite kütüphanesi biçimi geliştirilerek kullanılmaya başlanmıştır. Muhtemelen tümüyle alışılmış Alman üniversitelerinden etkilenen bölüm, enstitü ve kürsü başkanı olan öğretim üyeleri, bu defa da bu iki kütüphane imkânına ek olacak şekilde, bölüm, enstitü, kürsü ve seminer kütüphanelerine ihtiyaç duyarak daha küçük olan bu kütüphane tiplerinin ortaya çıkmasına vesile olmuşlardır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1952 yılında Türkiye'ye davet edilen Kentucky Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Lawrence S. Thompson Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin ilerlemesiyle ilgili olarak bir rapor ortaya koymuştur. Bu rapor kapsamında genel olarak bütün üniversite kütüphanelerinin yönetsel yapısı ve maddi kaynaklarıyla fakülte kütüphaneleri de özel olarak incelenmiş olup bilhassa Ankara ve İstanbul Üniversitelerinin merkez kütüphanesinin olmaması raporda tenkit edilmiştir (Thompson, 1952, s.85).

1956 senesinde eğitime açılan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki diğer bir deyişle ODTÜ merkezi kütüphane sistemi modern üniversitelerinde ki bilgi hizmetlerinin Türkiye'deki ilk örneğini oluşturmuştur. Sonrasında açılan üniversiteler arasında yalnızca Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde sağlanan hizmetler Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki benzer şekilde gerçekleşmiştir (Çakın, 1998, s. 41).

Diğer yandan 1960 yılında olan ihtilal pek çok alanda olduğu gibi üniversiteler ile ilgili de bağımsızlığın oluşturulmasıyla ilgili girişimlerin bir bakıma başlangıç kısmını oluşturmaktadır. 1946 senesinde yürürlüğe giren 4936 sayılı yasa tarafından ortaya konan bazı maddeler Ekim 1960'da ki 115 sayılı yasayla üniversiteler kanunu kapsamında yer alan birkaç madde değiştirilmek suretiyle üniversitelere yönelik Milli Eğitim Bakanlığı kontrolü sonra ermiş olup üniversiteler ilmi ve yönetsel bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Şubat 1962 tarihinde bir araya gelen VII. Milli Eğitim Şurası'na bir rapor sunan Yüksek Öğretim Komisyonu, işlevsel üniversite kütüphanelerinin açılmasının gerekli olduğunu ortaya koyarak kütüphanelerin dermelerinin ilerletilmesi gerektiğini, kütüphanecilik alanında eğitim almış bireylerin bu pozisyonlara getirilmesi gerektiği ile kütüphaneler arası işbirliğinin geliştirilmesi hususlarında düşüncelerini belirterek eğitim ve araştırmada kütüphane ve kütüphanecinin önemiyetinin altını çizmişlerdir. Buna karşılık oldukça uzun seneler geçmesine rağmen üniversite kütüphanelerinde dikkate değer

bir ilerleme gözlenememiştir. 1973 senesinde yürürlüğe alınan 1750 sayılı Üniversite Kanunu'nda yer alan üniversite kütüphanelerinin mahiyetindeki ilerletici şekilde kabul edilebilecek olan tek gelişme 35. maddede bulunan “uzman” kadrolu kişilerin kütüphanelerde çalışabileceği ibaresidir (Atılğan, 2008, ss. 455-456).

Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin gelişimini takip edebilmek için, bu kütüphanelerin bulunduğu üniversitelerin tarihsel gelişimlerinin izlenmesi gerekmektedir. Bu durumun nedeni üniversitelerin ilerleme süreçlerinin, sistemleri içerisinde bulunan kütüphane örgütlerini de direk olmasa dahi etkilemiş ve etkilemeye devam edecek olmasıdır (Çelik, 1991, s.66). Üniversitelerin birbirleri arasında bir bilgi ağı sağlanmasında ve paylaşılan bilgi miktarının artırılmasında işbirliğinin oluşturulması üniversite kütüphanelerinin desteğiyle gerçekleştirilebilir. Bu nedenle, eğitim ve öğretim yürütümlerinin ve araçlarının geliştirilmesi ile ilgili yeniliği öne alan yaklaşımlarda desteklenmiş olacaktır. Ayrıca, yeni teknolojilerin kullanımı ile eğitim sahasında paylaşılan yöntem ve ilgilenilen kısımların belirlenmesi, kütüphane tarafından desteklenen üniversite programlarının uygulanmaya başlamasıyla işler duruma gelecektir (Bulut, 2004, s.35).

1980 senesinde ulaşıldığında bütçeleri çok kısıtlı olduğu için üniversite kütüphaneleri, oldukça hızlı bir şekilde artış gösteren neşriyatları kullanıcılarıyla tam anlamıyla paylaşamamıştır. 1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı “Yüksek Öğretim Kanunu” ile yeni bir oluşum süreciyle karşı karşıya kalan üniversiteler tek bir kurumun çatısı altında birleştirilmiştir. Çıkarılan bu kanunla üniversitelerin idare ve teşkilatlanmasında önceden tasarlanan merkeziyetçi yapıyla hali hazırda varlık gösteren kaynakların aktif bir biçimde kullanılması hedeflenmiş olup bunun gerçekleştirilebilmesi için üniversite kütüphaneleri, kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlıkları şeklinde örgütlü duruma gelmiştir. Alınan bu kararlar kütüphanelerin merkezden olan bir kayıt ve idare bünyesinde birleştirilmesi, bütün üniversitelerdeki kitap ve düzenli yayınların satın alınması ve abone işlemlerinin tek bir yönetim tarafından sürdürülebilmesine imkan tanımıştır. Ayrıca üniversitelerdeki kütüphane faaliyetlerinin ilerletilmesi ve idare edilmesi mesuliyetiye, 1983 senesinde yeni kurulan “Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı” bünyesine geçirilmiştir (Atılğan, 2008, s. 456).

4. BÖLÜM IV: ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

4.1. Araştırma Üniversite Kütüphaneleri

Günümüzde Türkiye’de her üniversite kendisine ait bir kütüphaneye sahiptir. Fakat bu üniversitelerin pek çoğunun bütçe, personel ve kaynaklar bakımından yeterli seviyeye sahip olmadığı yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Üniversitelerin pek çoğunun kütüphaneleri görevlerini tam anlamıyla yapabilecek yapıya sahiptir değildir. Bu durumun en önemli sebebi üniversite kütüphanelerinin kuruluşlarının kanunların zorlaması veya bağışlar ile gelen kitap, dergi, broşür vb. basılı materyallerin bir yerde toplu hale getirilmesiyle gerçekleştirilmesidir. Pek çok üniversite kütüphanesinin yönetilmesi anlamında tanımlı kütüphane faaliyetleri ihtiyacı karşılamamaktadır. Genel olarak üniversite kütüphanelerinde var olan bu eksikliklerin iki ana sebebi bulunmaktadır. Bu nedenlerden ilki; eğitim anlayışıyla yakından ilişkilidir. Türkiye’de ki üniversitelerin hemen hepsinde üniversite eğitimi esnasında kütüphanenin yeri olması gereken öneme sahip değildir. Bugünün eğitim politikasında ana esaslar arasında öğrenciye bilgiye nasıl ulaşacağı hususunun öğretilmesi ilk sırada yer alıyor olsa bile, uygulama esnasında bu fonksiyon tam anlamıyla yerine getirilmemektedir. İkinci olarak da sorun üniversite idarecilerinin yönetim yaklaşımlarıyla ilgilidir (Erzurum, 2001, s.95). Çoğunlukla üniversite kütüphaneleri Ar-Ge faaliyetlerinin oldukça önemli bir kısmı şeklinde varlık gösterse bile, yönetsel bir ünite şeklinde anlaşılmaktadır.

Bugünün üniversite kütüphaneleri yukarı kısımda ifade edilenler başlangıç kısmını oluşturacak şekilde, kütüphanecilik zihniyeti ve faaliyetlerinin neden olduğu birden çok problemle aynı anda savaşmaktadır. Diğer yandan, sağladığı hizmetler, kullanıcı potansiyeli ve teknolojik alt yapı açısından oldukça iyi durumlara ulaşmış olan üniversite kütüphaneleri de bulunmaktadır. Türkiye’de günümüz üniversite kütüphaneleri pek çok probleme karşın en gelişmiş kütüphane türleridir. Bugün pek çok üniversite kütüphaneleri ve yetersiz personellere rağmen, gelişmiş ülkelerde bulunan kütüphanelerle geçen zaman içerisinde yarışabilir konuma gelmiştir. Bu durumun en önemli sebebi kütüphaneciler arasındaki işbirliği ve destek alışverişidir. Sonuç olarak; Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin gelişim sürecine bakıldığında, üniversitelerin örgütlenmesi ile paralel şekilde bir gelişme olduğu ortaya çıkmıştır. Üniversitelerdeki dağınık olan yapı kütüphanelerin örgütlenmesi fakülte, kürsü ve enstitü seviyesinde oluşurken; aynı kuruma bağlı olmalarına karşın hizmetler

bakımından aralarında hiçbir işbirliği ve koordinasyon yerleştirilememiş olup bir yerleşke içinde faaliyet gösteren üniversitelerde tek bir kütüphane örgütlenmelerinin meydana geldiği ortaya çıkmıştır (Atılğan, 2008, ss. 455-457).

Her üniversitede olduğu gibi araştırma üniversitelerinde de kütüphaneler üniversitelerin kalbi olarak konumlandırılmalıdır. Üniversiteler bilim yuvaları kütüphaneler ise bu bilim yuvalarını besleyen birimlerdir. Kütüphanelerin başarılı ve kaynaklarının çeşitliliği üniversite bütçesi ile doğru orantılı olmasıyla birlikte, üniversitelerin başarılı ve başarısız çıktılarının da sebebidir.

Ülkelerin; sosyal ve ekonomik kalkınmalarında araştırma üniversiteleri modelinin rolü had safhadadır. Kuzey Amerika ve Avrupa'da gelişen bu üniversite türleri özellikle son yıllarda gelişmekte olan ekonomilere katkı sağlamakla yükümlüdürler. Gelişen bir ülke olarak Türkiye, bilim ve teknoloji üretimini artırmak için bir süredir yükseköğretim alanında çeşitliliği artırma ve misyon ve vizyon farklılaşması arayışı içindedir (Erdoğan, 2018, s.2).

Bununla birlikte bu çalışmada daha önce bahsedildiği gibi araştırma üniversitesi olarak belirlenen Ankara, Boğaziçi, Erciyes, Gazi, Gebze Teknik, Hacettepe, İstanbul, İstanbul Teknik, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerini, üniversite kütüphanelerinin ana öğeleri olan; bina, bütçe, derme, personel, teknolojik altyapı kapsamında değerlendirmiştir.

4.1.1. Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi 1925 yılında ilk olarak Hukuk Mektebi olarak kurulmuş olup bugünkü halini alana kadar pek çok aşamadan geçmiştir. Bugünkü haline en yakın şeklini ise 1946 yılında almıştır. Ankara Üniversitesi Ankara ilinde pek çok ilçeye dağılmış olan fakültelerden oluşmaktadır. Bu bağlamda verilen bilgi hizmetleri Fakülte, Yüksekokul, Enstitü ve Araştırma Uygulama Merkezi seviyelerinde bazı fakültelerde ise bölüm seviyesinde olacak şekildedir (Ankara Üniversitesi, 2019).

4.1.1.1. Personel

Ankara Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde hali hazırda 2 tanesi uzman olacak şekilde 4'ü kütüphaneci, 6'sı memur ve 3'ü hizmetli kadrosunda toplam 13 personel görev yapmaktadır (Ankara Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.1.2. Derme

Ankara Üniversitesi Kütüphanesi'nin dermesi aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak paylaşılmıştır.

Tablo 4-1: Ankara Üniversitesi Kütüphane Dermesi

	Basılı Kütüphane Kaynakları	Elektronik Kütüphane Kaynakları	Toplam
Kitap Sayısı	825.205	317.090	1.142.295
Basılı ve Veri Tabanında Yer Alan Süreli Yayın Sayısı	0	41.406	41.406
Abone Olunan Süreli Yayın Sayısı	163	157	320
Abone Olunan Veri Tabanı Sayısı	0	105	105
Yazma Eser	17.000	0	17.000
Toplam	842.368	358.758	1.201.126

Kaynak: Ankara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2018

Tablo 4-1'e bakıldığında basılı kütüphane kaynaklarının, elektronik kütüphane kaynaklarına oranı % 50'den fazladır. Basılı kaynakların bu denli fazla olmasının nedenlerinden biri Ankara Üniversite'sinin Hukuk Mektebi olarak kurulmuş olmasından kaynaklanabilmektedir.

Elektronik Kaynaklar

2018 senesi kullanım istatistiklerine yönelik olarak yapılan değerlendirilme ve fayda maliyet analizine göre JURIS Spectrum ve Dalloz Fr veri tabanlarının 2018 senesi için aboneliği bitirilmiştir. Diğer birimlerden gelen isteklere bağlı olarak Turcademy, Sayısal Kitap yayınevlerine ait elektronik kitap paketleri ve China Academic Journals, China Doctoral Dissertations, Gale Reference Complete, Rosetta Stone, Clinical Key, MethodsNow, Statista, Primal Picture, Lexpera ve PNAS veri tabanlarına abonelik başlatılmıştır. Ankara Üniversitesi'nin abone olduğu veri tabanları kullanım açısından değerlendirilirse, tam metin olarak veri indirilmesi sağlanan veri tabanının Britannica olduğu ortaya çıkacaktır. Senenin sonunda verilerin kullanım istatistiği yarar-maliyet bakımından incelenerek, devam eden senelerle ilgili dermelerin geliştirilmesi stratejilerinin ortaya konmasında kaynak şeklinde yararlanılmaktadır. Veri tabanlarının sahip olduğu kaynak miktarı ve yapısı da kullanım miktarlarının ele alınmasında önemli bir faktör olarak görülmektedir (Ankara Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.1.3. Kullanıcı

Üniversitenin Açık Erişim Sisteminin çevrimiçi mecrada kullanılabilmesi, bilgiye ulaşmada geleneksel yollardan öte bilgi teknolojileri tarafından sunulan imkânlardan da faydalanarak hem ulusal hem de uluslararası açık arşiv çalışmalarına destek olmakla birlikte çevrimiçi mecrada arzu eden bütün herkese üniversitelerin akademisyenlerinin oluşturduğu çalışmalara serbest erişimi temin etmektedir. Bu sistemde, yazar adı, başlık, anahtar kelime ve tam metin indeksleme gibi farklı ulaşım kısımlarından araca ulaşım gerçekleştirilmektedir. Ayrıca bu sistem OAISTER ve Google Akademik benzeri pek çok tarama motorunu da süzgeçten geçirmekte olup OAI sistemine kayıtlıdır. 838 makale, 93 tez, 86 proje raporu, 10 kitap ve 18 kitap içinde bölüm, 1 konferans metni, 11 bülten olmak üzere 958 yayın 2018 senesinde sisteme ilave edilmiştir. Kütüphaneyi senede yaklaşık 52.000 kullanıcı ziyaret etmektedir. Diğer yandan yaklaşık 55.300 kaynak bu kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır. Üniversite kütüphanesi bünyesinde kullanıcılara hitaben düzenlenen eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin de desteğiyle bu sayılar her geçen yıl

artarak ilerlemektedir. Öğrenci sayılarının artırılması için kütüphanede geçen yıllardan aşağıda yer alan pek çok etkinlik gerçekleştirilmiştir;

- Kütüphane bünyesinde kullanıcı hizmetlerine yönelik faaliyet planlaması gerçekleştirmek ve uygulanan işleri yönlendirmek için de periyodik okuyucu istatistikleri kaydedilmektedir.
- Üniversiteye yeni kaydolun öğrencilerin kütüphaneyi tanımaları ve faydalanma oranlarının yükseltilmesi için özellikle birinci sınıf öğrencilerine danışmalarının da desteğiyle kütüphane oryantasyonu sağlanmıştır. Diğer yandan bu oryantasyon eğitimi kapsamında öğrencilerin kütüphane otomasyon sistemi olan BİL-SİS 'i kullanabilmesi için, program kendilerine ayrıntılı olarak öğretilmektedir.
- Periyodik yayınların belli bir düzene sokulmasının ardından, eksik kısımların tamamlanması adına bağış kampanyası gerçekleştirilmiştir.
- Kullanıcıların kütüphaneden daha uzun saatler destek alabilmeleri için çalışma saatleri 08.45-19.00 şekline getirilmiştir.

Kütüphane yalnızca öğretim görevlilerine ve öğrencilere değil dışarıdan gelen bütün araştırmacılara, kamu veya özel kuruluşlar da çalışan bireylere de hizmet vermektedir. Ankara Üniversitesi Kütüphanesi 2000 senesi Ocak ayından itibaren kütüphane otomasyon sisteminin (BİLSİS) ödünç verme modülünü ve tarama modülünü kullanmaya başlamıştır. Bu sistem sayesinde kullanıcılar en kısa sürede erişmek istedikleri kaynağa yazar adı, eser adı, konu adı, dizi adı, yayınlayan, ISBN numarası, demirbaş numarası, yer ve sınıflama numarası ve anahtar sözcük benzeri ulaşım destekleri sayesinde erişebilmektedir (Ankara Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.1.4. Bütçe

Üniversitenin toplam bütçesi 637.000 milyon tl olmakla birlikte kütüphane bütçesi ise 2018 yılında 3.000 milyon tl olarak kaydedilmiş olup kütüphane bütçesinin üniversite bütçesine oranı %0.47 dir (Ankara Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.1.5. Bina

Ankara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı birim kütüphaneleri arasında koordinasyonun sağlanması için 07/10/1983 tarih ve 124 sayılı “Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname” ve 14 Ekim 2001 tarih ve 24553 sayılı Resmi Gazete’de de yayımlanan “Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri Yönetmeliği” oluşturulmuştur. Güncel olarak hali hazırda Daire Başkanlığı birim kütüphaneleri arasında koordinasyonun sağlanması adına 07/10/1983 tarih ve 124 sayılı “Yükseköğretim Kurumlarının İdari Teşkilatı Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname” ve Ankara Üniversitesi Senato’sunun 16.12.2016 tarih, 446 sayılı toplantı ve 3787 sayılı kararı “Ankara Üniversitesi Kütüphaneleri Yönergesi” ile Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu binasında varlığını devam ettirmektedir. Bilgi kaynaklarının satın alınması, dergi gibi süreli yayınların aboneliklerinin yapılması, bütçe işlemlerinin gerçekleştirilmesi, elektronik veri tabanı hizmetleri, üniversitenin Kütüphane Otomasyon Programı ile ilişkili olan işlemler, açık erişim sistemi ve çevrimiçi yayınevi hizmetleri Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde yapılmaktadır. Ayrıca Ankara Üniversitesi fakülteleri, enstitü, yüksekokulları ve araştırma ve uygulama merkezleri kütüphaneleri sağladıkları hizmet bakımından Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına bağlı çalışırken, idari hizmetler bakımında da kendi birimlerine bağlı olarak çalışmaktadır. Üniversitenin 16’sı fakülte, 1’i enstitü, 1’i devlet konservatuarı, 7’si meslek yüksekokulu ve 7’si ise araştırma ve uygulama merkezlerinde olmak üzere toplam 32 adet gelişmiş kütüphane vardır ve bunların hepsi kütüphane dokümantasyon merkezine bağlıdır (Ankara Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

Ankara Üniversitesi Merkez Kütüphane binasında; 80 okuyucuyu alabilecek nitelikte araştırma salonu, 240 okuyucunun sığabileceği öğrenci okuma salonu, 150 okuyucu kapasiteye sahip dergi salonu ve 20 okuyucuyu karşılayabilecek olan genel kültür kitaplığıyla kitapların korunduğu depo birimleri bulunmaktadır (Ankara Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.1.6. Teknolojik Altyapı

Üniversite kütüphanesi 1000 Mbps hızında Metro Ethernet bağlantısıyla ULAKNET desteğiyle oluşan internet erişimini kullanmaktadır. Üye kurumların

kullanıcılarının, farklı eğitim kurumlarına gittiklerinde de sorun yaşamadan ağ kullanımını hedefleyen EDUROAM (Education Roaming-Eğitim Gezintisi) üyesi olan üniversite kablosuz ağı kapsama alanını da her geçen gün genişletmektedir (Ankara Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.2. Boğaziçi Üniversitesi

1971 senesinde açılan Boğaziçi Üniversitesi, 1863 senesinde açılmış olan Robert Koleji'nin bir devamı niteliğinde kabul edilmektedir. Türkiye'nin dokuzuncu üniversitesi olarak kabul edilen üniversite, Robert Koleji'nin açılışından beri Amerikan stili 'kampüs' düzeniyle kullandığı alanda faaliyet göstermektedir. Diğer yandan üniversite, beş tanesi İstanbul'un Avrupa Yakası'nda ve bir tanesi de Anadolu Yakası'nda bulunmak üzere totalde altı kampüsünde 4 fakülte, 2 yüksekokul, 7 enstitüyle 16 bin 224 öğrenciye eğitim vermeye devam etmektedir (Boğaziçi Üniversitesi, 2019).

Boğaziçi Üniversitesi, açıldığı ilk senelerde 1863 sayesinde Robert Koleji tarafından eski bir binada kurulan kütüphaneden faydalanmıştır. Fakat sonrasında, üniversitenin tam anlamıyla açılmasıyla beraber, Türkiye'nin ileri gelen mimarlarından Sevinç ve Şandor Hadi'nin 1974 yılında tasarladığı modern bir görünüme sahip bina, 1976-1979 seneleri arasında yapılarak üniversitenin faaliyetine takdim edilmiştir. Üniversitenin Bebek'te yer alan Kuzey Kampüsü'nde faaliyet gösteren kütüphane, kampüsün giriş kısmında bulunmaktadır (Aydoğan, 2017, s.50).

4.1.2.1. Personel

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nda akademik personel bulunmamaktadır. Diğer yandan çalışan personel sayısı birimlere göre ayrımı Tablo 4-2'de gösterilmiştir.

Tablo 4-2. İdari Personel Kadroları Doluluk Oranına Göre

İdari Personel	Dolu	Boş	Toplam
Genel İdari Hizmetler	6	4	10
Teknik Hizmetler Sınıfı	12	8	20
Toplam	18	12	30

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-3. İdari Personel Kadroları Fiili Duruma Göre

İdari Personel Türü	Toplam
Genel İdari Hizmetler	20
Teknik Hizmetler Sınıfı	14
Yardımcı Hizmetler Sınıfı	2
Toplam	36

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-4. Engelli İdari Personelin Hizmet Sınıflarına Göre Dağılımı

Hizmet Sınıfı	Unvanı	Engelli Personel Sayısı	Engellilik Durumu /Derecesi
Genel İdari Hizmetler	Memur	1	Görme Engelli %90
Genel İdari Hizmetler	Araştırma Görevlisi	1	Ortopedik Engelli %54
Toplam		2	

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-5. İdari Personelin Eğitim durumu

	İlköğretim	Lise	Önlisans	Lisans	Yüksek Lisans ve Doktora	Toplam
Kişi Sayısı	1	7	3	21	4	36
Yüzde (%)	%3	20	%7	%63	%7	%100

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

4.1.2.2. Derme

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesinin dermesi aşağıdaki kaynaklardan oluşmaktadır;

Tablo 4-6. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi

Kütüphane Kaynakları	Adet
Kitap	481.616
Basılı Periyodik Yayın	149.426
Diğer	32.940
Toplam Basılı Yayın	663.982
Elektronik Yayın	3.335.942

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-6'ya bakıldığı takdirde Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'nde elektronik kaynaklar basılı kaynaklardan yaklaşık olarak 7 kat fazladır. Elektronik kaynakların fazla olması öğrencilerin kampüs dışından da erişimlerine olanak sağladığından kütüphane paydaşlarının bir kaynağı aynı anda birden fazla kullanıcı da kullanabilir.

Diğer yandan çok daha ayrıntılı bir tablo ile veriler sunulacak olursa;

Tablo 4-7. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi Derme Devamı

Materyal Türü	Toplam
Kitap	537.712
Sürelî Yayın	152.315
Tez	13.415
Sesli Kitap	31
Diğer materyaller	23.012
Toplam	727.454

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-7’de kütüphane derme çeşitliliğine bakıldığında sesli kitap koleksiyonunun olması, kütüphanenin özellikle görme engelli öğrencilere hizmet verdiğinin bir göstergesi niteliğindedir.

4.1.2.3. Kullanıcı

Açık raf düzenini kullanarak hizmet sağlayan kütüphanede 2 tane ödünç verme bankosunda gündüz 5, gece 3 personelle ve 2 tane de personel ihtiyacı olmaksızın işlerlik gösterebilen ödünç cihazı (SelfCheck) sayesinde ödünç hizmetlerini sürdürmektedir. Ayrıca, kütüphaneden ödünç alınan bütün gereçlerin teslim vakitleri internet sistemi sayesinde iletilebilmekte ve istenilen her türlü materyal için ayırma işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Araç, gereç ve eserlerin ödünç alınması ile iade edilmesi işlemleri hariç ödünç ile ilişkili tüm prosedürleri kullanıcılar online sistem aracılığıyla yapılabilmektedirler. E-kaynakların her geçen gün artmasına karşın, geçen yıl içerisinde kütüphanedeki kitap miktarının neredeyse yarısının kullanıcılar tarafından kullanılması, üniversitede devam ettirilen eğitim, öğretim ve araştırma etkinliklerine kütüphanenin tam anlamıyla destek sağladığının ve ihtiyacı karşılayan bir koleksiyona sahip olduğunun bir bakıma göstergesi niteliğindedir (Boğaziçi Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

Diğer yandan, üniversite öğrencilerine ve mensuplarına, diğer üniversitelerinin akademik personeline ve lisansüstü eğitim gören öğrencilerin hepsine kütüphane kullanımı her daim açıktır. Akademik dönemde resmi tatiller hariç kütüphane 7/24 açık olmakla birlikte, yaz döneminde Pazartesi - Cuma 09:00-17:15 saatleri arasında kullanılabilen kütüphanede internet erişimi tüm kütüphane kullanıcılarının hizmetine sunulmuştur. Diğer yandan, elektrik prizine her masadan ulaşmak olanaklı değildir. Bu durum da kullanıcıların kullanacakları materyallere göre yer seçimlerini belirlemelerini gerektiren bir neden sayılabilmektedir (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

Tablo 4-8. Kayıtlı Kullanıcı Sayıları

Kullanıcı	Adet	Ödünç Sayısı	Kişi Başına Düşen Ödünç Miktarı(Ödünç Sayısı/Adet)
Öğretim Elemanı	861	19.044	22,11
Emekli Öğretim Elemanı	260	1.241	4,77
Master ve Doktora Öğrencisi	3.722	75.757	20,35
Lisans Öğrencisi	12.028	101.209	8,41
Özel Öğrenci	13	100	7,69
Uluslararası Değişim Öğrencisi	141	598	4,24
İdari Personel	581	3.490	6,06
Diğer Üniversite Kütüphaneleri (ILL)	187	5.405	28,90
Araştırma Görevlisi	40	1.922	48,05
Üye (Üniversite dışı akademisyenler ve BÜ Mezunları)	117	4.447	38,08
TOPLAM	17.950	213.213	11,87

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-8’de Boğaziçi Üniversite Kütüphanesi’nin kayıtlı kullanıcı çeşitliliğine bakıldığında kütüphaneye üye olan ve ödünç alan 40 kişinin kişi başına ödünç alınan kitap sayısı 48.05’dir. Bu oran diğer kullanıcı çeşitliliğine göre daha yüksektir. Tabloda en düşük oran ise 4.24 ile uluslararası değişim öğrencilerindedir. Uluslararası değişim öğrencilerinin ödünç sayılarının düşük olması kütüphane oryantasyonunun bu öğrenci gurubuna yeterince yapılmamış olmasından kaynaklanabilmektedir.

4.1.2.4. Bütçe

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesinin toplam bütçesi ve yapılan harcamalar ayrıntılı olarak aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 4-9. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi Bütçesi

AÇIKLAMA	KBÖ(TL)	Yıl Sonu		K.B.Ö/	Harcama/ KBÖ(%)	Harcama/Toplam Ödenek (%)
		Toplam ödenek (TL)	Harcama (TL)	Toplam ödenek (%)		
Personel Giderleri	1.094.000,00	1.059.000,00	1.052.256,93	% 103,31	% 96,18	% 99,36
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi Giderleri	206.000,00	194.000,00	187.366,38	% 106,19	% 90,95	% 96,58
Sermaye Giderleri	5.500.000,00	7.000.000,00	6.831.499,20	% 78,57	% 124,71	% 97,59
TOPLAM	6.800.000,00	8.253.000,00	8.071.122,51	%82,39	%118,69	%97,80

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-9’da görüldüğü gibi YÖK tarafından açıklanan 2018 yılı üniversite genel bütçelerine bakıldığı takdirde Boğaziçi Üniversitesi toplam bütçesi 273.562.00 tl’dir. Yine aynı yıl üniversite kütüphanesinin bütçesi ise tablo 9’da 6.800.00 tl’dir. Kütüphanenin bütçesi üniversitenin toplam bütçesinin 40.22’i kadardır.

4.1.2.5. Bina

Kütüphane caddeye yakın olmasına karşın iç kısımda sessiz bir ortam oluşturulabilmiştir. Kütüphanenin içinde Okuma salonları, bireysel çalışma alanları, grup çalışma odaları, sinema odası gibi bulunan çeşitli kısımların hepsi ortalama 1000 kişiyi karşılayacak miktardadır. Genel olarak binada bodrum, zemin ve zemin üstü olmak üzere üç kat bulunmaktadır. Ayrıca binanın her yanı açık alana sahip olmakla beraber, okuma kısımlarının hepsi galeri cephelerinde ve bina çeperlerinde varlık göstermektedir. Kütüphanenin her bir kısmı dışarıdan gelen doğal ışıktan yararlanmakla beraber aydınlık bir alana sahiptir (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.2.6. Teknolojik Altyapı

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesinde 1998 senesinden sonra kullanılmaya başlanan “Millennium” bütünleşik kütüphane sisteminden, 10 Şubat 2016 tarihinden itibaren “Sierra Services Platform” kullanılmaya başlanmıştır. Genel olarak kütüphanenin bütün teknik ve okuyucu faaliyetlerinin merkez kısmında Sierra programı vardır. Kataloglama, ödünç verme, ders rezervleri, süreli yayın hizmetleri, kütüphaneler arası ödünç, envanter sayımı vb. temel modüller, çok sayıda alt modülleri ve işlevleriyle modern kütüphanecilik faaliyetlerinin verilmesi için ihtiyaca uygun alt yapı şekillendirilmektedir. Katalog taraması, elektronik kaynaklara kampüs dışı erişim, kullanıcı kaydına erişim, süre uzatma, materyal ayırtma gibi işlemleri, Millennium web arayüzü sayesinde kullanıcılar kendileri bütün işlemleri gerçekleştirebilmektedirler. Bunun yanı sıra kütüphanede kullanılan yazılımlar; Sierra Services Platform (Tümleşik Kütüphane Sistemi), Connexion (OCLC Kataloglama Arayüzü) ve Unix tabanlı sunucular haricindeki bilgisayarlarda, üniversitenin lisansladığı Windows işletim sistemleri ve Microsoft Office paketleri kullanılmaktadır (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.3. Erciyes Üniversitesi

Erciyes Üniversitesi 1978 senesinde Kayseri Üniversitesi ismi altında açılmıştır. 1969 senesinde Hacettepe Üniversitesi'ne bağlı şekilde açılmış olan Gevher Nesibe Tıp Fakültesi ve 1977 senesinde kurulmuş olan Kayseri İşletme Fakültesi, Erciyes Üniversitesi'nin çekirdeği halindedir. Kayseri'deki diğer iki akademik kurumu olan ve 1967 senesinde açılan Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü

İlahiyat Fakültesi şeklinde; 1977 yılında açılan Kayseri Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi de Mühendislik Fakültesi şeklinde içerisine alacak şekilde 1982 senesinde Erciyes Üniversitesi ismine sahip olmuştur (Erciyes Üniversitesi, 2019).

4.1.3.1. Personel

Erciyes Üniversitesi personel yapısına dair ilgili tablolar aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 4-10. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı İdari Personel Sayısı

YILLAR	GİH	THS	AHS	YHS	TOPLAM
2018	12	2	4	2	20

Kaynak: Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-11. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı İdari Personelin Eğitim Durumu

İdari Personelin Eğitim Durumu					
	Ortaöğretim	Lise	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans
Kişi Sayısı	2	2	3	10	3
Yüzde	10	10	15	50	15

Kaynak: Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Faaliyet Raporu, 2018

4.1.3.2. Derme

Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi'nin koleksiyonu aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir;

Tablo 4-12.Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi

2016 Yılında Kütüphanede Bulunan Kütüphane Kaynağı Sayısı					
Bölümü	Kitap	e-Dergi	e-Tez	Elektronik Yayın	Toplam
Tıp	14.716				
Fen	17.985				
Sosyal	70.745				
Hukuk	3.842				
Güzel Sanatlar, Müzik	4.385				
Toplam	111.673	253.306	50.374	57 adet veri tabanı	415.410

Kaynak: Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Faaliyet Raporu, 2018

Üniversite kütüphanelerinin derme sayıları her ne kadar nicelik anlamında değil nitelik anlamında önemli olsa da niceliğinde önemi had safhadadır. Örneğin öğrenci başına düşen kitap sayısı üniversite kütüphanelerinin kalite standartları arasında yer almaktadır. Bu açıdan Tablo 4-12'de Erciyes Üniversite Kütüphane basılı kitap sayısının 111.673 olması ve 218 yılı öğrenci üniversite toplam sayısının 63.686 olması öğrenci başına düşen kitap sayısının 1,75 olduğunu göstermektedir ki bu sayı dünya standartlarının çok çok altındadır.

Tablo 4-13. Diğer Bilgi ve Teknolojik Kaynaklar

Cinsi	İdari Amaçlı (Adet)	Eğitim Amaçlı (Adet)
Projeksiyon		2
Bilgisayar	40	96
Bütünleşik Bilgisayar	1	30
Dizüstü Bilgisayar	1	1
Barkot Okuyucu	10	
Televizyonlar		1
Tarayıcılar	1	
Lazer Yazıcı	16 adet	
Çok Fonksiyonlu	3 adet	
Diğer Yazıcı ve okuyucu	1 adet	
Fotoğraf Makinası	1 adet	
Görme Engellilere Yönelik Donanım		1 Takım
DVD, CD ler		1533

Kaynak: Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Faaliyet Raporu, 2018

4.1.3.3. Kullanıcı

Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi'nin çalışma saatleri aşağıdaki gibidir;

Tablo 4-14. Erciyes Üniversitesi Kütüphane Çalışma Saatleri

Merkez Kütüphane	Hafta içi	8.00	24:00	Tüm Öğrencilere
Merkez Kütüphane	Hafta Sonu Cumartesi	9.00	24:00	Tüm Öğrencilere
15 Temmuz Yerleşkesi Kütüphanesi	Hafta içi	8.00	22:00	Tüm Öğrencilere

Kaynak: Erciyes Üniversitesi, 2019

Genel olarak okuyucu hizmetleri kütüphane bilgi kaynaklarından ve kütüphaneden kullanıcıların en randımanlı biçimde faydalanmaları için oluşturulan faaliyetlerin bütünüdür. Erciyes Üniversitesi Kütüphanesinde okuyucu hizmetlerini kapsayan bölümleri ise; danışma, müracaat, rezerve ve eğitim bölümleri, raf hizmetleri bölümü, ödünç verme bölümü, bilgi teknoloji bölümü, engelsiz enformasyon bölümü, görsel – işitsel bölümü, kütüphaneler arası (ILL) işbirliği bölümü, tezlerin bulunduğu bölüm, kütüphane tanıtım proje ve etkinlik bölümü ve koleksiyon bölümüdür.

4.1.3.4. Bütçe

Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi bütçesi aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4-15. Erciyes Üniversitesi Kütüphanesi Bütçesi

2018 YILI HAZİNE YARDIMI				
Hazine Yardımı	Bütçe Ödeneği	Serbest Ödenek (b)	Gerçekleşme Durumu% (a*100)/b	Kesin Harcama(a)
Cari Transferler	1.800000TL			1.800000TL

Kaynak: Erciyes Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2018

Genel olarak bütçenin hedefleriyle gerçekleştirilen kısım arasında oluşan sapmalar ve planlanan alımların gerçekleştirilememesinde; e-kaynakların fiyatlarının hızlı şekilde artışı, basılı kaynakların sağlama zorlukları fiyatların yükselişinin etkileri oldukça fazladır. Diğer yandan, dövizlerdeki devam eden devinim sebebiyle üniversitenin 2018 bütçesi gerçekleştirilen satın almaları bile zorlukla gerçekleştirmiştir (Erciyes Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.3.5. Bina

1975 senesinde Erciyes Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Gevher Nesibe Tıp fakültesi Kütüphanesi şeklinde açılmıştır. Kayseri Üniversitesi 18 Kasım 1978 tarihinde açılınca rektörlüğe bağlı şekilde merkezi bir kütüphane halini almıştır. Diğer yandan üniversitenin kütüphanesi eğitim öğretim ve araştırma etkinliklerine destek olma amacıyla, her sene hızlı bir şekilde artış gösteren vasıflı basılı ve elektronik derlemesiyle iç ile dış hissedarların ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Kütüphanecilik ile ilişkili olan ilerlemeler anlık olarak izlenerek, çalışan personellerin ilgili eğitimlere yönelik kurslara aktif olarak katılımına destek verilmektedir. Kütüphanenin koleksiyonunu kullanıcıların çok daha aktif olarak kullanması için veri tabanı eğitim kursları verilerek araştırmacıların kütüphane işlevlerini daha aktif kullanımını oluşturmak için otomasyon turları gerçekleştirilmektedir. Kütüphane içinde konferans, görsel işitsel malzemeler ve görme engelliler salonlarında yapılan icraat ve projeler ile toplum kesimlerine pozitif destek verilmelidir.

Erciyes Üniversitesi Merkez Kütüphanesi 10.400m² olan kapalı alanı kaplamakla birlikte, 5 katlı bir binaya sahiptir. Binada bir tanesi engelli kullanımına uygun olmakla birlikte 3 tane asansör vardır. Diğer yandan içeride 128 kişilik kapasiteye sahip olan bir konferans salonu, 96 tane bilgisayarın var olduğu görsel işitsel salonu var olup 663 kişiye sahip oturma kapasitesi olan, 50 tane tek kişilik özel çalışma odası ve sesli çalışma salonu vardır (Erciyes Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

Tablo 4-16. Öğrenci Çalışma Alanları

	Sayısı (Adet)	Alanı (m2)
Okuma Salonu	3 kat	6000
Grup Çalışma Salonu	1	100
Bireysel Çalışma Odası	50	75
Toplam	54	6175

Kaynak: Erciyes Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2018

4.1.3.6. Teknolojik Altyapı

Kütüphanenin basılı dermesi Yordam isimli Kütüphane Otomasyon Programı aracılığı ile satın alma, kataloglama, tasnif, ödünç verme, duyuru hizmetleri devam ettirilmekte diğer yandan sağlanan hizmet ile ilgili istatistikler alınıp sayım yapılabilmektedir. Kullanıcılar, online mecra vasıtasıyla sorgulama gerçekleştirilebilmektedir. Kütüphane içerisinde 136 tane masaüstü bilgisayar ile 96 tane öğrenci kullanımına sunulan bilgisayar bulunmaktadır (Erciyes Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.4. Gazi Üniversitesi

Atatürk tarafından verilen emirle 1926 senesinde temeli atılmış olan Gazi Üniversitesi, "Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" ismiyle kurulmuştur. Adı 1929 senesinde "Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü" şeklinde değiştirilmiş olup 1976 senesinde "Gazi Eğitim Enstitüsü" ismini alarak 1982 senesinde de "Gazi Üniversitesi" kimliğine sahip üniversite merkez yerleşkesi Beşevler olmakla birlikte Emek, Maltepe, Ostim, Gölbaşı ve Kahramankazan'da da yerleşkeleri vardır (Gazi Üniversitesi, 2019).

4.1.4.1. Personel

Gazi Üniversitesi Kütüphanesinde çalışan akademik personel sayısı, hepsi öğretim görevlisi olmak üzere sekiz kişidir. Diğer yandan kitap servisi kısmında çalışan personelin üç tanesi akademik, otuz üç tanesi idari personel kadrosundadır. Bunun dışına genel olarak kütüphanenin hem gece hem de gündüz zamanlarında

alışan toplam idari personel 52'dir. Ayrıca kütüphanede öğretim görevlisi ve idari personel olarak çalışan toplam 60 kişiden yalnızca 14 tanesi Kütüphanecilik / Bilgi ve Belge Yönetimi mezunu olup; bunlardan 1'i Daire Başkanı, 3'ü Kütüphaneci, 8'i öğretim görevlisi, 2'si de Bilgisayar İşletmeni kadrosunda çalışmaya devam etmektedir. Kütüphanecilerin rakamı toplam çalışan rakamının % 23'ü kadardır (Gazi Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.4.2. Derme

Gazi Üniversitesi Kütüphanesinin koleksiyonu aşağıdaki şekilde paylaşılmıştır.

Tablo 4-17: Gazi Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi

Genel Kitap Sayısı	248.247
Basılı Kitap	10.000
Elektronik Kitap	80.000
Kitap Dışı (DVD, CD, VCD)	16.274
Basılı Tez	12.569
Açık Erişim Tez (Gazi Üniv. Tez)	16.451
Basılı Periyodik Yayın Sayısı	76
Ciltlenmiş Periyodik Yayın Sayısı	82.245
E-kitap	261.823
E-referans	130
E-tez (Yabancı)	3.852.721
E-dergi	66.606
Elektronik veri tabanı	106

Kaynak: Gazi Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2018

Ayrıca üniversitenin Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı yayın alım bütçesi çerçevesinde 7'si yeni abonelik olmak kaydıyla 106 tane veri tabanının abonelik devamlılığı oluşturulmuş olup 242 tane elektronik kitap satın alınmıştır (Gazi Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.4.3. Kullanıcı

Genel olarak kütüphaneye gelen kullanıcı miktarı 1.233.772 kişi, görme engelliler bölümü kullanıcı sayıları da aşağıdaki gibidir;

- Kitap taraması: 54 tane
- Kitap Seslendirme: 21 tane
- Kabartmalı Basım: 3 tane
- Doküman Sağlama: 69 tane (Gazi Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.4.4. Bütçe

Gazi Üniversitesi'nin Kütüphanesinin bütçesi ve bütçe giderleri aşağıdaki tabloda paylaşılmıştır.

Tablo 4-18. Gazi Üniversitesi Bütçesi

	2018 Bütçe Başlangıç Ödeneği	2018 Gerçekleşme Toplamı	Gerçek Oranı
	TL	TL	%
Bütçe Giderleri Toplamı	10.856.800,00	9.800.990,15	90,28 %
Personel Giderleri	2.390.000,00	2.388.527,64	99,94 %
Sgk Devlet Pirimi Giderleri	484.800,00	492.560,80	101,60 %

Mal Ve Hizmet Alım Giderleri	182.000,00	57.667,91	31,69 %
Cari Transferler			
Sermaye Giderleri	7.800.000	6.862.233,80	87,98 %

Kaynak: Gazi Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2018

2018 senesinde Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ödeneği, personel giderleri, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri, mal ve hizmet alım giderleri ve sermaye giderleri göz önüne alınarak 10.856.800,00 TL şeklinde ortaya saptanmış olup yılın sonuna dek toplam 9.800.990,15 TL harcama gerçekleştirilerek bütçe gerçekleşme oranı % 90,28 olarak belirlenmiştir (Gazi Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.4.5. Bina

Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, üniversite içinde devam eden eğitim - öğretim ile araştırma etkinliklerine destek olmak için 1982 senesinde açılmıştır. İlk olarak 1982 ile 2004 seneleri arasında üniversite kütüphanesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi bahçesinde bulunan daimi olmayan binada hizmetlerini sürdürmüştür. 2004 senesinden sonra Merkez Kütüphane Gazi Üniversitesi merkez yerleşkesinde var olan 4 katlı 11.000 m2 kullanım sahası olan yeni binasında hizmet vermeye başlamıştır. Ayrıca Kütüphane, 2014 senesinde itibaren 7 gün 24 saat çalışmaya başlamıştır Bunun dışında kütüphane içerisindeki 143 kişilik konferans salonu ve 143 Kişi kapasiteli 1 tane sinema salonu bulunmaktadır (Gazi Teknik Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

Tablo 4-19. Gazi Üniversitesi Kütüphane Binası

Bodrum	2000 m ²
Zemin Kat	2000 m ²
1. kat	2000 m ²
2. kat	2000 m ²
3. kat	2000 m ²
4. kat	2000 m ²

Kaynak: 2018 Gazi Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu

4.1.4.6. Teknolojik Altyapı

Kütüphanede 2010 senesinde uluslararası Millennium Otomasyon Sistemine, 2018 senesinde ise Millennium sisteminin bir üst sürümü olarak kabul edilen Sierra kullanılmaya başlanmıştır. Sierra sistemi geniş kapasiteli kullanıcı grupları ile pek çok formata sahip dermelerin idare edilmesini kolaylaştıran, bütünleşik bir kütüphane otomasyon sistemi olarak bilinmektedir. Kataloqlama, dolaşım, süreli yayımlar, sağlama ve yönetim raporu kısımları sistem içerisinde bulunmaktadır. Sierra sistemi ile araştırmacılar kampüs dışında olduklarında bile kütüphanenin kataloğuna ulaşabilmektedir. Bu sayede araştırmacılar fiziksel olarak kütüphaneye gelmeden kullanıcı kayıtlarına ulaşip kişisel bilgilerini güncelleyebilmekte, kitap kullanım vakitlerini uzatabilmekte, kitap ayırma işlemlerini gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca sonraki zamanlarda kullanmak istedikleri kaynakları içinde barındıran okuma listeleri oluşturup kütüphaneye alınmasını istedikleri yayımlar için istekte bulunabilmektedirler. Diğer yandan Sierra sisteminden yaralanabilen akademik personel, yüksek lisans ve doktora öğrencileri vb. katalog taramalarında künye bilgilerini görüntüledikleri elektronik kaynakların da tam metinlerine ulaşabilmektedirler. Kampüs uzaktan erişim sistemi ayrıca, iadesi geciken yayımlar ve kütüphaneye gelen ayırtılmış yayımlarla ilgili olarak araştırmacılara otomatik mesaj da gönderebilmektedir. Kütüphanede bu sistem için bir adet yedekleme ünitesi de bulunduğu için bilgilerin kaybolmasına ya da silinmesine karşı tedbir alınmıştır. Ayrıca kütüphanede kullanıcılar için 119 tane personel için 58 tane masa üstü

bilgisayar, bulunmakla birlikte 4 tane de diz üstü bilgisayar vardır. Diğer yandan, kütüphanedeki bütün bilgisayarlarda internet bağlantısı olmakla birlikte, kablosuz internetten faydalanmak isteyen araştırmacılar için kablosuz internet hizmeti de sağlanmaktadır (Gazi Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.5. Gebze Teknik Üniversitesi

Gebze Teknik Üniversitesi'nin, 1992 yılında kurulmuş olan Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü ile temeli atılmış olup 4 Kasım 2014 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile kurulmuş olan oldukça yeni bir üniversitedir (Gebze Teknik Üniversitesi, 2019).

4.1.5.1. Personel

Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesi bünyesinde 1 Daire Başkanı, 3 Kütüphaneci, 2 Şef, 6 Bilgisayar İşletmeni ve 1 Danışma Memuru kadrolu olarak çalışmaktadır (Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.1.5.2. Derme

Üniversitedeki akademisyenlerin fikir ve destekleri sayesinde satın alınan veya bağış vasıtasıyla kütüphaneye eklenen kitapların veri girişı, Anglo Amerikan Kataloqlama Kuralları II ve Library of Congress Sınıflama Şeması kapsamında yapılarak açık raf sistemi ile kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır (Gebze Teknik Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

Tablo 4-20. Gebze Teknik Üniversitesi Dermesi

Kaynak Ve Faaliyet Türü	2016	2017	2018
Üye Kullanıcı	2.859	3.311	3.785
Ödünç Verilen Kaynak	5.028	5.330	4.635
Basılı Kitap	16.523	16.778	17.419
Eklenen Basılı Kitap	553	264	641
E-Kitap (Abone)	183.434	235.861	239.026
E-Dergi (Abone)	49861	53.735	55.305
Tez	3.506	3.823	4.117
Görsel-İşitsel Materyal	791	791	791
Kütüphaneler arası Sağlanan Kitap ve Makale	35	33	31
Veri tabanı	29	32	32

Kaynak: Kütüphane ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı, 2018

4.1.5.3. Kullanıcı

Kullanıcılar kütüphaneden üye olmak suretiyle faydalanabileceklerdir. Ayrıca kütüphaneden faydalanma hakkı olan kullanıcılar; Gebze Teknik Üniversitesi içerisinde çalışan Öğretim Üyeleri ve Öğretim Elemanları, İdari Personel, Doktora ve Yüksek Lisans Öğrencileri, Lisans Öğrencileridir. Bu kişiler de üniversitenin kendilerine vermiş olduğu kimlik kartlarını göstererek kütüphaneye üye olabileceklerdir. Üniversitenin dışından olan kullanıcılar ise Kütüphane Daire Başkanlığının izni dâhilinde kütüphane materyallerinden faydalanma şansı elde edebilirler fakat üye olmaları mümkün değildir. Diğer yandan, üyelik işlemlerini tamamlayan Gebze Teknik Üniversitesi mensupları aşağıdaki kurallar kapsamında kütüphanenin hizmet ve imkânlarından faydalanabileceklerdir.

Tablo 4-21. Gebze Teknik Üniversitesi Kullanıcı Süreleri

Kullanıcı Türü	Ödünç Süresi	Kitap Sayısı
Öğretim Üyeleri	1 dönem	15
Diğer Öğretim Elemanları	1 dönem	10
Doktora ve Yüksek Lisans Öğrencileri	35 gün	10
Lisans Öğrencileri	28 gün	6
İdari Personel	28 gün	6

Kaynak: Gebze Teknik Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2018

Ayrıca ödünç alma işlemi esnasında üniversite kimliğinin gösterilmesi zorunludur. Kimliği olmayan kullanıcılar ödünç alma hizmetinden faydalanamazlar. Diğer yanda danışma kaynakları, süreli yayınlar ve basılı tezler ödünç verilmemektedir. Üzerinde gecikme cezası ya da gecikmiş bir kitap bulunan kişiler ödünç verme hizmetinden faydalanamamaktadır. Materyallerinde iade tarihleri üzerlerinde damgayla belirtilmektedir. Ödünç alınan materyallerin vakitleri öğretim üyelerince 4 kez, diğer tüm kullanıcılar içinse 2 kez uzatılabilmektedir. Fakat üzerinde gecikme cezası ya da gecikmiş kitap bulunan kişilerin süre uzatması mümkün değildir. Süre uzatma işlemi, kitaplar ile beraber kullanıcının kütüphaneye gelmesiyle ya da çevrimiçi olarak yapılabilmektedir (Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.1.5.4. Bütçe

Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesi bütçesini çok net bir şekilde açıklamamakla birlikte en son 2018 yılı verilerine göre 240.000 TL olduğu kaydedilmiştir (Gebze Teknik Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.5.5. Bina

Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, Çayırova yerleşkesinde 4.177 metre karelik kapalı alanda hizmet vermeye devam etmektedir (Gebze Teknik Üniversitesi, 2019).

4.1.5.6. Teknolojik Altyapı

Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesinde 01.07.2006' dan beri Yordam Kütüphane Otomasyon Sistemi kullanılmaktadır. Bilim ve teknoloji üretiminde uluslararası düzeyde saygın bir yer edinmeyi amaçları arasında gösteren üniversite, çağdaş kütüphaneciliğin gereklerini yerine getirme gayretiyle gerçekleştirmeye çalıştığı sürekli iyileştirmeler ile duyarlık, derinlik ve kapsamı devamlı olarak artan bir bilgi ya da belgeye ulaşım ortamı sağlamak üzerine çalışmalar yapmaktadır (Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.1.6. Hacettepe Üniversitesi

Üniversite ilk olarak Hacettepe Tıp Fakültesinin başlangıç kısmı olarak görülen Çocuk Sağlığı Kürsüsü, 2 Şubat 1954 tarihinde Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesine bağlı şekilde Prof. Dr. İhsan Doğramacı tarafından açılmıştır. Sonrasında 1961 senesinde Hacettepe'de Hemşirelik, Tıbbi Teknoloji, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon, 1962 senesinde Beslenme ve Diyetetik alanlarında eğitim veren Sağlık Bilimleri Yüksekokulu açılmıştır. 1965 senesinde Hacettepe Üniversitesi eğitim kurumlarının koordine edilmesini sağlamak için Hacettepe Bilim Merkezi ve 1966 yılında Hacettepe Tıp Merkezi açılmış olmakla birlikte, aynı sene Hacettepe Tıp Merkezi Hastanesi de açılmıştır. Bu sayede örgütlü hale gelen ve ilerleyen küçük bölümler, 8 Temmuz 1967 tarih ve 892 sayılı kanunda Hacettepe Üniversitesi halini almış olup Tıp, Sağlık Bilimleri, Fen ve Sosyal Bilimler fakülteleriyle eğitim vermeye başlamıştır. Sonraki senelerde açılan yeni bölüm ve fakülteler ile genişleyen üniversite, ikinci yerleşkesini merkez yerleşkesine 20 km uzaklıkta yer alan Beytepe semtinde 1500 hektarlık alanda açılarak genişlemiştir (Hacettepe Üniversitesi, 2019).

4.1.6.1. Personel

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinde 28 Kadın 48 Erkek olmak üzere toplam 76 kişi çalışmaktadır (Hacettepe Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2019).

4.1.6.2. Derme

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinde bulunan dermenin en son hali aşağıdaki tablodaki gibidir;

Tablo 4-22. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Dermesi

Koleksiyon Türü		2016 Yılı Koleksiyon Sayısı	2017 Yılı Koleksiyon Sayısı
Basılı Kitap		190.787	192.086
e-dergi	Satın	121.184	136.315
	Abonelik	3.039.144	205.856
Dergi	Basılı (Abonelik)	105	88
	Kurumsal e-abonelik	132	123
	VT İçindeki e-dergiler	51.744	45.616
	Ciltli	90.385	90.537
Tez	Basılı / HUAES (Açık Erişim)	18.923	22.278
	HUAES-Tez	3.211	3.355
Görsel İşitsel Kaynak	DVD	3.822	3.934
	Görme Engelli Koleksiyonu	1.667	1.790
Nota		12.553	12.839
Plak		1.448	1.453
El Yazması		74	74
Basılı Nadir Eser		101	101
Veri tabanı (VT)		141	124

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi Faaliyet Raporu, 2019

4.1.6.3. Kullanıcı

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi'ne giriş yapan kullanıcı sayıları tablo halinde gösterilmiştir;

Tablo 4-23. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Kullanıcı Sayısı

Giriş Zamanı	Kütüphane Adı			Genel Toplam
	Beytepe	Sağlık Bilimleri	Konservatuvar	
Gündüz	907.304	660.661	17.470	1.585.435
Gece	511.667	385.527	-	897.194
Toplam	1.418.971	1.044.188	17.470	2.482.629

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi Faaliyet Raporu, 2019

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinde 7 gün 24 saat materyallerin ödünç alınması ve iadesi gerçekleştirilmektedir. Diğer yandan bu hizmet, internet mecrasında da süre uzatma ve ayırtma gibi işlemler gerçekleştirilmektedir. Ayrıca kütüphanelerde Self Check diğer bir deyişle personelsiz ödünç verme sayesinde de konusu olan işlemler yapılabilmektedir. Hacettepe Üniversitesi kütüphanelerinde 34.100 öğrenci, 3.721 akademik ve 709 idari personel üye bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kütüphanelerin hepsi engelli kullanıcıların, kütüphane imkânlarından en üst seviyede faydalanmaları için donanım ve hizmetler geliştirilmiş olup dijital hale getirilen görme engelli koleksiyon, Hacettepe Üniversitesi dışından kullanıcılara da açıktır (Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.1.6.4. Bütçe

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi için en son bütçe verisi 2017 yılında paylaşılmıştır. Kütüphanenin 2017 yılı bütçe ödeneği, 5.000.000 TL olarak başlangıçta belirlenmiş olup yıl içinde bu ödeneye 627.000 TL eklenmiştir. Bu ödenekten yılsonunda yalnızca 269.016 TL kalmıştır (Hacettepe Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2019).

4.1.6.5. Bina

Hacettepe Üniversitesi bünyesinde üç tane kütüphane bulunmaktadır. İlki olan Beytepe Kütüphanesi, 1975 senesinde Beytepe Yerleşkesi'nin açılması ile Sıhhiye Yerleşkesi kütüphanesinden ayrı olarak kalıcı olmayan ilk binasında hizmete başlamıştır. 22 Ağustos 1977 tarihinde günümüzdeki binasının tamamlanmasıyla yer değiştirmiştir. Diğer olan Sağlık Bilimleri Kütüphanesi ise 1958 senesinde Çocuk Hastanesi bünyesinde açılmış olan kütüphane 1967 senesinde Hacettepe Üniversitesi'nin kurulmasıyla kütüphane Hacettepe Üniversitesi ismini almıştır. Beytepe Yerleşkesinde bulunan kütüphanenin 1977 senesinde tamamlanmasıyla kütüphane ikiye bölünerek Beytepe ve Tıp Kütüphanesi halini almıştır. Sonrasında bina yeterli gelmediği için 2003 senesinde günümüzde kullanılan yerine taşınmıştır. Son olarak Ankara Devlet Konservatuvarı Kütüphanesi'nin temelleri 1924 senesinde kurulmuş olan Musiki Muallim Mektebine dayanmaktadır. 1936 senesinde mektebin içinde Devlet Konservatuvarının açılmasıyla Mektep Kütüphanesi'nde var olan derme konservatuvara aktarılmıştır. 1982 senesine dek Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı şekilde eğitim veren Ankara Devlet Konservatuvarı ve kütüphanesi, aynı sene Yüksek Öğrenim Kurumu kapsamına alınmak suretiyle Hacettepe Üniversitesi'ne bağlanmıştır. (Hacettepe Üniversitesi, 2019).

4.1.6.6. Teknolojik Altyapı

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinin kablosuz ağ bağlantısı vardır. Konservatuvar Kütüphanesi'nde bulunan kablosuz ağ bağlantıları şifresiz olarak sağlanmaktadır. Sağlık Bilimleri ve Beytepe Kütüphanelerindeyse kullanılacak bağlantı şifresi, Hacettepe mensubu akademisyenler için Hacettepe e-posta adresinin kullanıcı adı ve şifresi, diğer kullanıcılar içinse ziyaretçi şifresidir. Kütüphanelerde genel okuma salonları ve bilgisayar laboratuvarlarında, bilimsel araştırmaya ve elektronik kaynakların kullanımına yönelik bilgisayarlar da vardır. Genel okuma salonlarında var olan bilgisayarlardan, kütüphane kataloğunu taramak ve elektronik kaynaklara ulaşmanın imkânı vardır. Laboratuvarlarda bulunan bilgisayarlarsa, internete ulaşma bakımından, araştırma, eğitim ve bilimsel çalışmalara öncelik verecek şekilde ortaya konmuştur. Üniversite içindeki elektronik kaynakların dağılımı da aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 4-24. Hacettepe Üniversiteleri Kütüphanesi Elektronik Kaynaklar

E-Kitap			E- Dergi			Veri tabanı Sayısı			
Satın	Abonelik	Toplam	VT İçindeki Dergiler	VT Dışındaki Dergiler	Toplam	Abonelik	Satın	EKUAL	Toplam
136.315	205.856	342.171	45.500	116	45.616	73	25	26	124

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi, 2019

4.1.7. İstanbul Teknik Üniversitesi

İTÜ'nün tarihi, Osmanlı Dönemi'ne Sultan III. Mustafa'nın saltanat dönemlerine dek uzanmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde ilk defa Batılı bakımdan mühendislik eğitimi verilmesi için 1773 senesinde kurulmuş olan Mühendishane-i Bahr-i Hümayun, gemi inşaatı ve deniz haritalarının yapılması hususunda uzman personel yetiştirmiştir. İlk binası Haliç Tersanesinde bulunan yüksekokulunun kurucusu ise bir Macar soylusu olan Baron de Tott olarak kaydedilmiştir. Günümüze gelene kadar pek çok bina değiştiren üniversite en son 1981 yılında günümüzdeki yerleşkesi olan Ayazağa'ya taşınmıştır (İstanbul Teknik Üniversitesi, 2019).

4.1.7.1. Personel

İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi bünyesinde 11 Bilgisayar işletmeni, 22 Öğretim Görevlisi, 11 Kütüphaneci, 7 Memur, 9 Güvenlik Görevlisi, 20 Destek personeli, 5 teknisyen, 4 yardımcı hizmetli, 1 Uzman, 1 Yönetici Asistanı çalışmaktadır (İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.1.7.2. Derme

2018 yılında 15 basılı kitap, ve 1432 adet elektronik kitap olmak üzere toplam 1447 kitap ve kitap dışı yayın satın alınmış, 6811 adet yayın da bağış olarak koleksiyona dahil edilmiştir. Yeni abone olunan veri tabanlarında bulunan dergilerle birlikte erişilen basılı ve elektronik bilimsel dergi sayısı 2018 yılında 74432'dir. (Abone olunan veri tabanı sayısı 214, satın alınan ve abone olunan e-kitap sayısı 496.203 erişilen elektronik basılı dergi sayısı 74.432'dir.)

İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi dermesi aşağıdaki sayılara sahiptir;

Tablo 4-25: İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi

Nadir eser	6235 (32' si El Yazması)
Abone olunan e-dergi	62.221
Abone olunan veritabanı	216 adet
Yabancı Elektronik tez	1.500.000
Elektronik kitap	347.308

Kaynak: İstanbul Teknik Üniversitesi, 2019

4.1.7.3. Kullanıcı

İTÜ Öğretim elemanları ve öğrencilerine 2018 yılında 96756 yayın ödünç verilmiştir. Kütüphane akademik dönem içerisinde hafta içi her gün 09.00-22.00, Pazar günü 12.00-19.00 saatleri arasından kullanıma açık olmakla birlikte cumartesi günleri kapalıdır. Diğer yandan yaz döneminde ise yalnızca hafta içi 09.00-17.30 saatleri arasında kullanıma açık olan üniversite kütüphanesi hafta sonları kapalıdır. Üniversitenin akademisyenleri, öğrencileri, idari ve emekli personeli üniversite kütüphanelerinden üye olmadan yararlanabileceklerdir. Bunun yanı sıra; ödünç verme, kütüphaneler arası ödünç yayın/ belge sağlama, yerleşke dışı erişim hizmetleri ve yayın sipariş etme hizmetlerinden faydalanmak isteyenler üye olmak durumundadırlar. Üniversitenin mezunları, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı ve İstanbul Teknik Üniversitesi Geliştirme Vakfı personeli, diğer üniversitelerin yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile akademisyenler ve araştırmacılar üniversitenin yönetim kurulu kararı ile belirlenen kararlarla birlikte sadece kütüphanedeki hizmetlerden faydalanmakla birlikte ödünç yayın alamamaktadırlar. Kütüphaneye girişler ile ödünç verme işlemleri esnasında kimlik kartı gösterilmesi zorunludur. Üye olmak isteyen akademisyen ve idari personelin İstanbul Teknik Üniversitesi kütüphanelerinden birine personel kimlik kartıyla birlikte <http://www.kim.itu.edu.tr/>

adresinden aldıkları üye bilgi formunu ibraz etmesi gereklidir (İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.1.7.4. Bütçe

İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı 2018 senesinde devlet üniversiteleri arasında bütçeden aldığı yayın ödeneği ve üniversitenin net finansman karşılığı likit ödenekten 500.000 TL ve şartlı bağış 700.000 TL olmak üzere toplam 5.200.000 TL olarak paylaşmıştır (İstanbul Teknik Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.7.5. Bina

Kütüphanenin içerik/koleksiyon tarihi, mühendishanenin bastığı kitapları muhafaza etmek için 1797’de kurulan kütüphaneye dayandırılır. Türkiye’nin ilk üniversitelerinden olan İTÜ, Alman tipi bir düzen ile kurulmuştur ve bu sebepten eğitim birimleri şehrin farklı noktalarına dağılmıştır ve bu sebepten ilk kurulduğu yıllarda şube kütüphaneleri benimsenmiştir. Günümüzde bu şekilde hala kullanılan 6 tane fakülte kitaplığı vardır. Merkez kütüphane ise artan kitap ve öğrenci kapasitesine daha iyi hizmet verebilmek için 2007’de yılında kurulmuştur (İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

Linear plan şeması çerçevesinde yapılmış olan İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphane binası, iki bodrum, zemin ve zemin üstü üç kattan oluşan 10.000 m2 alan üzerinde 12.000 m2lik modern bir yapıya sahiptir. Türkiye’deki açık raf sistemini kullanarak 7 gün 24 saat hizmet veren ilk üniversite kütüphanesi olarak anılmaktadır. Kütüphane kullanıcılarının hepsinin internete ulaşımı gerçekleştirilmekle birlikte tüm masalar elektrik prizleri ile ve aydınlatma sistemiyle yeterli seviyede donatılmış çoklu çalışma masaları halindedir. Sesli çalışma, grup çalışma ve bireysel çalışma odalarına ek olarak multimedya odası, görsel ve işitsel kaynaklar salonu da bulunmaktadır (İstanbul Teknik Üniversitesi, 2019).

4.1.7.6. Teknolojik Altyapı

Kütüphane arşivinde var olan ve üniversitenin üyelerinin ürettiği içeriklerin dijital ortama aktarılması ve gerektiğinde kolaylıkla erişim sağlanabilmesi için Dspace yazılımı tabanlı Poeln sistemine geçilmiştir. Bu sistem temel anlamda tüm

tezleri ve akademik çalışmaları arşivlerinde bulundurarak erişim kolaylığı desteği vermektedir. Diğer yandan yapılan çalışmalarla ilgili olarak istatistiksel veri de sağlamaktadır. Sistem arşivinde var olan bütün tez ve diğer akademik çalışmaları aynı zamanda YÖK ve uluslararası arşiv sistemleriyle pay ederek üniversitede gerçekleştirilen bütün akademik çalışmaların uluslararası kaynakla içerisinde çok daha kolay bir şekilde ulaşılmasına imkân sağlamaktadır. Diğer yandan üniversitenin kütüphane sistemlerinde kişisel web alanı ile ilgili hizmetlerden faydalanan araştırmacılara yönelik kişisel web sayfalarını hazırlama esnasında ortaya çıkan sunucu ve kod hatalarını anlık şekilde görüntülenebileceği bir ara yüz sistemi devreye alınmıştır. Araştırmacıların kendi web sitelerini hazırlanmasında ulaşım esnasında karşılarına çıkan hataları bu ara yüz sayesinde kontrol ederek problemlerini çok daha hızlı olarak çözmeleri hedeflenmiştir (İstanbul Teknik Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.8. İstanbul Üniversitesi

15. yüzyılda, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un fethinin hemen sonrasında kurmuş olduğu medrese Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk üniversitesi olan İstanbul Üniversitesi'nin temelini oluşturmaktadır. Sonrasında, batılılaşma hareketlerinin 19. yüzyılın sonlarında gelindiğinde başlamasıyla medreseden üniversiteye çevrilen ilk örneklerden olan üniversite, o dönemlere göre çağdaş bir şekilde kurulmuş olan Darülfünun, Cumhuriyet sonrasında 1933 yılında gerçekleştirilen üniversite reformu sayesinde İstanbul Üniversitesi halini almıştır. Uzaktan ve açık öğretim sistemlerini de içinde barındıran üniversitenin, İstanbul şehrinin değişik semtlerinde bulunan 12 yerleşkesinde 23 fakülte, 17 enstitü, 9 yüksekokulda eğitim verdiği 198 bin 508 öğrencisi bulunmaktadır (İstanbul Üniversitesi, 2019).

4.1.8.1. Personel

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde, Yönetim biriminde 1 Daire Başkanı, 2 Şube Müdürü, 1 Bilgisayar İşletmeni/ Sekreter, 1 Şef, 1 Hizmetli; Ayniyat, Satın Alma, İÜ Yayınları Biriminde 1 Şef/Ayniyat ve İdare Amiri; Çeviri Bürosu biriminde 3 Öğretim Görevlisi/ Çevirmen; Elektronik Yayınlar Birimi / Halkla İlişkiler kısmında 1 Öğretim Görevlisi / Birim Sorumlusu, 2 Kütüphaneci; Gazete Biriminde 1 şef; Süreli Yayınlar / Açık Erişim, 1 Öğretim Görevlisi, 1 Kütüphaneci/Birim Sorumlusu ve Kütüphaneci; Sayısallaştırma Bölümünde 1

Öğretim Görevlisi/ Birim Sorumlusu, 3 Kütüphaneci, 1 Teknisyen ve 2 Bilgisayar İşletmeni; Kataloglama İşlemlerinde 1 Kütüphaneci/ Birim Sorumlusu, 10 Kütüphaneci, 1 Şef, 2 Bilgisayar İşletmeni ve 1 Hizmetli; Okuyucu Hizmetleri / Kütüphaneler Arası Ödünç Verme Hizmeti (ILL), 1 Kütüphaneci/ Birim Sorumlusu, 1 Kütüphaneci, 1 Araştırmacı, 3 Bilgisayar İşletmeni, 1 Teknisyen Yardımcısı/ Depo Hizmetleri ve 1 Memur; Engelsiz Bilgi Merkezinde, 1 Kütüphaneci/ Webmaster/Birim Sorumlusu ve Nadir Eserler Birimi birimlerinde 1 Öğretim Görevlisi/ V. Şube Müdürü, 3 Kütüphaneci, 2 Restoratör, 1 Bilgisayar İşletmeni, 2 Hizmetli ve 1 Araştırma Görevlisi çalışmaktadır (İstanbul.edu, 2019).

4.1.8.2. Derme

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi içerisinde Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesi olmak üzere iki ayrı kısım bulunmakta olup içeride bulunan bilgi ve teknolojik kaynaklar aşağıda sıralanmıştır.

Merkez Kütüphane

1. Merkez Kütüphane ve bağlı birim kütüphanelerinde Aralık 2012'den sonra Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemiyle kütüphanecilik iş ve işlemleri yapılmaya başlanmıştır. Bu sistem ile beraber Merkez Kütüphane ve Bağlı Birim Kütüphaneleri uluslararası bir kütüphane yazılımına sahip olarak kütüphanecilik işlemlerini çağdaş bir yazılım vasıtasıyla devam ettirilecek olması sağlanan hizmetin kalitesinde de olumlu bir ilerlemeye neden olacaktır.

2. Her geçen gün kütüphane bünyesindeki elektronik dergi ve veri tabanlarının sayısında artış sağlanmıştır.

3. Kütüphanenin en alt kısmında yer alan depoda, yaklaşık 520.633 cilt civarında yerli ve yabancı kitaplar bulunmaktadır.

4. Kütüphanenin en alttan ikinci katında yer alan depoda, yerli ve yabancı dergiler bulunmaktadır. Bunlar kütüphaneye artık gelmeyen dergilerle, izlenmekte olan dergileri oluşturmakta olup sayıları ortalama 23.168'tür.

5. Kütüphanenin en alttan üçüncü katında yer alan depoda ise eski ve yeni gazete dermesi bulunmakta olup bir bölümü ciltli olan 54.923 cilt gazete bulunmaktadır.

6. Kütüphanenin yakın dönemde oluşturulmuş olan tez deposunda ise 55.592 adet tez vardır.

7. Var olan koleksiyona her sene yaklaşık; 50.000-53.000 kitap ve 1.500-2.000 tez eklenmektedir. Diğer yandan ortalama 60.000 sayı (fasikül) dergi ve gazete gibi süreli yayınlar izlenerek koleksiyon bünyesine katılmaktadır.

8. Son olarak 1.134 adet de CD kütüphane dermesi içinde yer almaktadır (İstanbul Üniversitesi Kütüphane Faaliyet Raporu, 2018).

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi bünyesinde bulunan Engelsiz Bilgi Merkezi kısmı da, üniversitede bulunan engelli bireylerin enformasyona ulaşmasını kolaylaştırmayı hedeflediği için tam bir donanım içerisinde oluşturulmuştur. Bu kısımda, görme engellilerin kullanımına uygun olacak şekilde ekran okuma programı olan ve ekran büyütme programı olan 10 tane bilgisayar, az gören kişiler için video büyütücüler, 2 tane kabartma ekran, 3 tane Brailleprinter, 5 tane optik karakter tanımlama programı, 2 tane kabartma grafik ve resim basma makinesi var olmakla beraber, sesli kitap okumanın yapılabilmesi adına tam donanımlı iki tane kabin bulunmaktadır. Merkez, kendi öğrencilerine hizmet vermenin haricinde, Türkiye'deki diğer engelli kütüphaneleri ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır (İstanbul Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2017).

Merkez Kütüphane ve Nadir Eserler Kütüphanesindeki Yayın Dağılımı da aşağıdaki tabloda gösterilmektedir;

Tablo 4-26. İstanbul Üniversitesi Merkez ve Nadir Eserler Kütüphaneleri Yayın Dağılımı

TÜRÜ	MİKTAR
MK Kitap	520.633
MK TEZ	55.592

MK Dergi	23.168
MK Gazete	54.923
MK Kitap Dışı Belge	1.134
NEK Arapça Yazma Eserler	6.967
NEK Avrupa Nadir Eserler	3.520
NEK Dergiler	2.290
NEK Diğer Dildeki Eserler	81
NEK Farsça Yazma Eserler	1.618
NEK Gazeteler	728
NEK Hat ve Levhalar	640
NEK İbn'ül Emin Mahmut Kemal İnal Koleksiyonu	3.808
NEK Katalog, Çizim ve Matbu Albümler	693
NEK Latin Harfli Matbu Eserler	26.183
NEK Matbu Eserler ve Atatürk' le Okumak Projesine Ait Eserler	33.695
NEK Müzik Notaları	390
NEK Plan ve Haritalar	1.555
NEK Türkçe Yazma Eserler	9.957
NEK Uygurca Metinler	35
NEK Yıldız Albümleri	911
TOPLAM	748.521

Kaynak: İstanbul Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2017

Nadir Eserler Kütüphanesi

Merkez Kütüphanenin en eski koleksiyonuna sahip olan kütüphanede, 38 bin Türkçe, Arapça, Farsça, Latince ve diğer dillerdeki basma, harita, nota ve 800

albümden oluşan, 33 bin fotoğraf bulunmaktadır. Diğer yandan Nadir Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda 6.967 adet Arapça Yazma Eser, 3.520 adet Avrupa Nadir Eser, 2.290 adet Dergi, 81 adet Diğer Dillerde Yazma, 1.618 adet Farsça yazma Eser, 728 adet Gazete, 640 adet Hat ve Levhalar, 3.808 adet İbn'ül Emin Mahmut Kemal İnal Koleksiyonu, 693 adet Katalog, Çizim ve Matbu Albümler, 26.183 adet Latin Harfli Matbu Eser, 33.695 adet Matbu Eser, 390 adet Müzik Notası, 1.555 adet Plan ve Harita, 9.957 adet Türkçe Yazma Eser, 35 adet Uygurca Metin, 911 adet Yıldız Albümleri şeklindedir. Yıldız Sarayı Kütüphanesi koleksiyonunun bu kütüphaneye devredilmesiyle ortaya çıkan nadir Avrupa eserler de bu bölümde yer almaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün, bu kütüphaneden ödünç olarak okuduğu kitaplar özel bir dolapta sergilenmektedir. II. Abdülhamid'in bizzat yaptığı ileri sürülen işlemeli dolaplarda ise Osmanlı Devleti'nin Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nden gelen nadide eserler, burada koruma altında tutulmaktadır (İstanbul Üniversitesi İdari Faaliyet Raporu, 2017).

4.1.8.3. Kullanıcı

İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinden;

1. İstanbul Üniversitesi'nin öğrenci, personel, mezunları ile emeklileri,
2. Akademisyenler,
3. Kamu kurum ve kuruluşları çalışanlarıyla emeklileri,
4. Bir meslek odası ya da baroya kayıtlı meslek sahipleri,
5. Basın mensupları,
6. Ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora öğrencileri ya da mezunları,
7. Engelliler İdaresi Başkanlığı tarafından sağlanan engelli kimlik kartına ya da tam teşekküllü hastanelerden alınmış olan ve engelli olduğunu belgeleyen sağlık raporuna sahip bütün engelli bireyler,
8. Kamu kurum ve kuruluşlarının sahip olduğu eserlerden faydalanma usul ve esasları hakkında çıkarılan kanun ile Başkanlık tarafından araştırma

yapabilecekleri hususunda verilmiş olan pozitif fikir ve izne bağlı olmak koşuluyla yabancı uyruklu araştırmacılar,

9. Türkiye’deki üniversitelerde öğrenimine devam eden yabancı uyruklu öğrenciler, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan öğrencilere uygulanan kurallara bağlıdır (İstanbul Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2017).

4.1.8.4. Bütçe

İstanbul Üniversitesi yayınlamış olduğu idari faaliyet raporlarında kütüphane bütçesini direk belirtmemekle birlikte, kütüphanenin bütçesini “Eğitim Öğretim ve Sosyal Hizmetler” başlığı içerisinde toplu şekilde yansıtmaktadır. Bu kısmın bütçesi de en son açıklanan 2017 yılı verilerine göre 5.497.650 olarak kaydedilmiştir (İstanbul Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2017).

4.1.8.5. Bina

1969-1970 seneleri arasında Şandor Hadi ve Hüseyin Başçetinçelik’in üniversite için çağdaş bir şekilde tasarlanan günümüzdeki kütüphane binası, 1970-1985 seneleri arasında yapılmıştır. Tarihi yarımada bulunan bu kütüphane, Laleli’de Ordu Caddesi yanında yer almaktadır. Yaz-kış, 7/24 tüm öğrencilerin ve üniversitelerin personellerinin kullanımına açıktır. Ortalama 13 bin 650 m2 üzerine oturan bu çağdaş binanın yapım türü betonarmedir. Kütüphanenin giriş katında bilgisayar laboratuvarları, engelsiz yaşam merkezi, fotokopi ve tarayıcı servisleri bulunmakta olup okuma salonlarıysa cadde katı ve 1. kattaki galeri katında yer almaktadır. Ayrıca, caddeye paralel bir şekilde yan yana biçimlendirilmiş olan üç galeri okuma salonlarıyla çevrelenmiş olup okuma salonlarını saran cephe duvarlarıysa raflar konulmuştur. Fakat kütüphanede kapalı raf sistemi uygulandığı için, kaynaklar depoda korunmakta olup duvarlardaki raflar da kullanıcılar tarafından çantaları veya kendi kitaplarını koymaları için kullanılmaktadır. (iu.edu.tr).

4.1.8.6. Teknolojik Altyapı

Kütüphanede 52 adet veri tabanına deneme erişimi sağlanmaktadır. Denemeye açılan veri tabanları kütüphanenin ana sayfası ile üniversitenin genel web sayfasında da duyurularak yayınlanması sağlanmıştır. Kütüphanede sınırsız internet bağlantısı olup yukarıda belirtildiği üzere öncelikle engelsiz yaşam kısmında ve diğer

birimlerde de çok fazla sayıda bilgisayar bulunmaktadır (İstanbul Üniversitesi Faaliyet Raporu, 2017).

4.1.9. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü 1992 senesinde açılmıştır. Üniversitenin eğitim dili İngilizce olarak kabul edilmiştir. Fakülte ve bölümler, 1994 senesinde ilk olarak lisansüstü programların açılmasıyla başlamış olup 1998 senesinde de lisans programlarına öğrenci almaya başlamıştır. Üniversite kurulduğu günden 1999 yılına dek İzmir şehrinin merkezinde hizmet sağlamış olup 1999 senesinde sonra da kademeli şekilde, Urla-Gülbahçe kampüsünde faaliyet vermeye devam etmiştir. Ortalama 3500 hektarlık alanda kurulmuş olan üniversitede, yaklaşık 132.000 m²'lik bir kapalı alanda eğitim-öğretim ile araştırma faaliyetlerini devam ettirmektedir. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nün yerelde "İYTE" olan kısaltması, uluslararası alanda "IZTECH" olarak kullanılmakta olup bünyesinde 3 fakülte ve 1 enstitü bulunmaktadır (İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, 2019).

4.1.9.1. Personel

İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesinde 2018 yılı itibariyle çalışan personel aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak gösterilmiştir;

Tablo 4-27. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Personel

Hizmet Sınıfı	Başka Birimde Görevlendirilen	Birimde Görevlendirilen	Failen Görev Yapan Toplam
Genel İdari Hizmetler	2	3	7
Teknik Hizmetler			3
Eğitim Öğretim Hizmetler		1	1
Yardımcı Hizmetler		2	2
Toplam	2	6	13

Kaynak: İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu

Genel olarak, kütüphanenin dermesi aşağıdaki kaynaklardan oluşmaktadır;

Tablo 4-28: İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Dermesi

Toplam Basılı Kitap	54.568
2018 Yılı Satın Alınan Kitap	681
2018 Yılı Bağış Kitap	1.107
Toplam Tez	1.793
Toplam E-kitap	428.660

Kaynak: İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu

Kütüphane dermesine bakıldığında 2018 yılında bağış alınan kitap sayısının yine o yıl içerisinde satın alınan kitap sayısının neredeyse iki katı kadardır. Bu da üniversite kütüphane yönetiminin bağış yapılan kitaplara vermiş olduğu önemi gösterebilir. Bir başka deyişle üniversiteye yapılan bağışlar nitelikli ve kullanılabilir özelliktedir de denilebilir.

4.1.9.3. Kullanıcı

İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesinin kullanıcıları üniversitenin akademik-idari personeli ve öğrenciler ile dışarıdan gelen araştırmacıları kapsamaktadır. Diğer yandan sanayi kuruluşları, İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi mezunları ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Teknoloji Geliştirme Bölgesi Şirketleri kütüphane tarafından kendilerine verilecek olan kütüphane kartlarını kullanmak suretiyle elektronik kaynaklar, süreli yayınlar, multimedya olanakları, kablosuz internet gibi kütüphanenin bütün imkânlarında kütüphane içinde faydalanabilirler (İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

Materyallerin ödünç verilmesi işlemlerinin ya da farklı araç-gereçlerden yararlanılabilmesi için ‘‘Kütüphaneden Yararlanma Yönergesi’’ tarafından, öğretim üyelerinin 30 gün süreyle 10 kitap, idari personelin 30 gün süreyle 5 kitap, lisans öğrencilerinin 15 gün süreyle 6 kitap, yüksek lisans öğrencilerininse 21 gün süreyle 8

kitap ödünç alabileceği ortaya konmuştur. Dışarıdan gelen kullanıcılar; üyelik anlaşmasına bağlı olacak şekilde kütüphanenin imkânlarından paketler doğrultusunda faydalanabilirler. Ayrıca, kütüphane içerisinde kullanılan ödünç verilmeyen materyaller için de kütüphane içindeki fotokopi hizmetlerinden faydalanabilirler. Barkod el terminali kullanılarak kitapların ödünç verme işlemleri yapılabilmektedir. Kütüphaneden kullanılan SirsiDynix Symphony otomasyon sistemi bir diğer deyişle Entegre Kütüphane Otomasyon Sistemi sayesinde bütün kullanıcıların almış olduğu kitapların kayıtları bu sistem sayesinde kayıt altında saklanabilmektedir. Diğer yandan kütüphanedeki ödünç işlemlerinin tümü enstitü kimliklerinde de var olan T.C. kimlik numarasıyla oldukça kısa bir süre içinde gerçekleştirilebilmektedir. Facebook, Twitter ve Foursquare benzeri sosyal medya araçlarını da İzmir Yüksek teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi aktif bir biçimde kullanmaktadır. Bu sayede kullanıcıların kütüphaneye ulaşmaları çok daha kolay hale gelmektedir (İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

Tablo 4-29. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Ziyaretçi Sayısı

OCAK	102.153
ŞUBAT	20.635
MART	113.001
NİSAN	102.671
MAYIS	139.694
HAZİRAN	69.882
TEMMUZ	46.206
AĞUSTOS	26.923
EYLÜL	12.888
EKİM	85.703
KASIM	121.172
ARALIK	100.662
TOPLAM	941.590

Kaynak: İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 4-26'ya bakıldığında kütüphane ziyaretçi sayılarının Şubat ayı ve yaz mevsimlerinde ciddi anlamda düşüşler yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu düşüşlerin nedeni yarıyıl tatilleri ve okulun kapanış dönemlerinden kaynaklanabilmektedir.

4.1.9.4. Bütçe

İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesinin bütçesi tablo şeklinde aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4-30. İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Bütçesi

	KBÖ	Gerçekleşme Toplamı	Gerçekleşme Oranı
	TL	TL	%
Personel Giderleri	485.000,00	484.161,36	99,83
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	91.000,00	90.930,68	99,92
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	50.850,00	50.848,03	100,00
Cari Transferler			
Sermaye Giderleri	1.750.000,00	1.749.999,84	100,00
TOPLAM	2.376.850,00	2.375.939,91	99,96

Kaynak: İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu, 2018

4.1.9.5. Bina

1992 senesinde enstitü içerisinde açılmış ve 2007 senesindeyse 6.100 metrekareden oluşan alana, 685 kişilik oturma kapasitesine sahip günümüzdeki binası kurulmuştur. 2008 senesinde LIBER bir diğer deyişle Avrupa Kütüphaneler Birliği'nin yaptığı çalışmalar sonrasında, Avrupa'da son 4 senede yapılmış olan en iyi 29 kütüphane binası listesinde İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi' de girmiştir. Üniversitenin Urla yerleşkesinde faaliyetlerini devam ettiren enstitü kütüphanesi, merkez kütüphane binasının inşaatının tamamlanması ile 6100 m2 olan en son teknolojik sistemlerle çevrelenmiş olan yeni binasında Ekim 2007 tarihinden itibaren hizmet vermeye başlamıştır. Kütüphane binası içerisinde 50 kişilik 4 toplantı salonu, 250 kişilik konferans salonu, 1 akademik, 6 idari çalışma odası vardır (İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.9.6. Teknolojik Altyapı

Üniversitenin kütüphanesi teknolojik imkânların kullanılması bakımından oldukça gelişmiştir. Aşağıda yer alan başlıklar altında kütüphanenin sahip olduğu teknolojik altyapı incelenmiştir;

Worldcat.org: OCLC (Online Computer Library Center) ile Ağustos 2012 tarihinde kütüphanenin görünürlüğünün daha çok artış göstermesi, kullanıcı sayılarının da çok daha fazla olması için partnerlik anlaşması imzalanmıştır. Worldcat.org, internet mecrası aracılığıyla kütüphane koleksiyonlarının tanınmasını sağlayan uluslararası bir web portalı olarak bilinmektedir. Kütüphanenin bu portalı kullanma nedeni kütüphane dermesinin internet mecrası sayesinde çok daha görünür olmasının sağlanmasının güvenilir bilgiye ulaşmada önemli bir destek olduğunun düşünülmesidir. Diğer yandan Google ile de stratejik ortak olan üniversitenin kütüphanesinin dermesi diğer yandan <http://books.google.com.tr> web sayfasında da taranabilmektedir.

Link Source: Link bağlayıcı olarak hizmet sağlayan Link Source desteğiyle veri tabanları ve Google Akademik aracılığıyla gerçekleştirilen taramalar sonucunda ortaya çıkan sonuçlardaki makalelere ulaşılmak istendiğinde, kaynağa üniversite abone olduğu için, tam metinlerine hızlıca ulaşmak mümkün olmaktadır.

IYTEExplore: Yalnızca bir tane tarama kutusuyla kütüphaneye ait olan dijital veya basılı derme, kütüphanenin abone olduğu veri tabanları ile dergi makalelerinin hepsi aynı anda taranmakla birlikte tarama sonuçlarını da analiz eden program hızlı bir şekilde kullanıcıya istediği seçenekleri çeşitlendirerek hazır hale getirmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar yapılan taramaya ilgili olma sırasına bağlı şekilde gösterilmekte olup bu sayede istenilen sonuç listenin başında görüntülenmektedir.

İYTE Digital Library: Kütüphanenin dermesini daha da ilerletmek için dünyanın en büyük dijital medya sağlayıcılarından biri olan ve elektronik kitap, sesli kitap, müzik, video vb. sağlama hizmeti sunan “Overdrive” şirketini seçmesi de kütüphanenin teknolojik imkânlardan ne kadar fazla faydalandığını göstermektedir. <http://iyte.lib.overdrive.com> adresi tıklanmak süratiyle kullanılan bu servis sayesinde üniversite 7/24 dijital kütüphane hizmetini kullanıcılarına sağlamaktadır. Kullanıcılar kişisel cep telefonlarına veya cep bilgisayarlarına kaynakları yükleyerek istedikleri

zaman ve şekilde kullanabilmektedirler. Ayrıca, sesli kitapları da MP3 çalarlarına bile yükleyebilen kullanıcılar bilgiye kolaylıkla ulaşabilmektedir.

Sosyal medya araçlarını da aktif bir şekilde kullanılan kütüphanenin, 2012 senesinde Facebook sayfası <https://www.facebook.com/iytelibrary> ve Twitter hesabı <https://twitter.com/iytelibrary> aktif hale gelmiştir. 2014 senesinde ise “İYTE Kütüphanesi Sosyal Medya Politikası” oluşturan kütüphane bu politikayı ortaya koyan ilk üniversite kütüphanesi olmuştur. Sosyal medya araçları sayesinde kullanıcılar, kütüphaneye ilişkin yenilikleri, güncel kitap, film haberlerini, İzmir'deki sanat ve kültür aktivitelerini izleyebilme şansı elde ederek, yorumları ile de destek verebilmektedir. Kullanıcılar, İYTE Kütüphanesi içerisinde var olan bütün koleksiyonun, kütüphane web sitesi aracılığıyla olduğu gibi, Facebook erişimi esnasında da taranmasını sağlayan bir ara yüz sayesinde; kütüphaneye gelmeden, Facebook aracılığıyla kütüphane hizmetlerinden faydalanabilmektedirler. Facebook hesapları sayesinde istedikleri kitapları ayırtabilen, süre uzatabilen kullanıcılar için bu durum oldukça önemli bir kullanım kolaylığı oluşturmaktadır. Diğer yandan 2018 senesinde veri tabanlarının dikkat çekici hale getirilmesi ve kullanımın artırılması adına pek çok tanıtım videosu ile materyaller hazır hale getirilerek sosyal medya aracılığıyla paylaşılmış olup diğer yandan bir Youtube kanalı da oluşturulmuştur. Sosyal medya ortamında daha fazla faaliyet yapılabilmesi için Pinterest isimli uygulamada da kütüphaneye ilişkili yeni düşüncelerin paylaşılması için bir hesap oluşturulmuştur. Kütüphanenin kendi web sitesinde ve sosyal medya araçlarında İngilizce ve Türkçe olarak pek çok duyuru paylaşılmakta olup bunların görselleri de özgün şekilde Photoshop aracılığıyla görsel hale getirilmektedir.

Sonuç olarak kütüphane, Türkiye’de kütüphanecilik sahasında pek çok alanda ilkleri gerçekleştirmek suretiyle diğer üniversite kütüphaneleri arasında kılavuz olan, inovatif bir kütüphanedir (İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.10. Ortadoğu Teknik Üniversitesi

ODTÜ Türkiye’nin ve Orta Doğu ülkelerinin muasır hale gelmesine destek vermek, bilhassa da fen bilimleri ve sosyal bilimler alanlarında iyi yetişmiş eleman yetiştirmek için 15 Kasım 1956 tarihinde "Orta Doğu Yüksek Teknoloji Enstitüsü" ismiyle eğitim vermek için açılmıştır. Diğer yandan, üniversite ilk senelerini

Kızılay'da Müdafaa Caddesi'nde Emekli Sandığı'na ait küçük bir binayla TBMM arkasında bulunan barakalarda geçirdikten sonra, 1963 senesinde Türkiye'nin ilk yerleşkesi olan günümüzdeki binasında varlığı sürdürmektedir. Başlangıçta 1956 senesinde Mimarlık Bölümü eğitime başlamış olup 1957 Şubat tarihinde de Makina Mühendisliği Bölümü de üniversitenin bünyesine katılmıştır. Daha sonra 1957-1958 öğretim yılı başlangıcında Mimarlık, Mühendislik ve İdari Bilimler Fakülteleri açılmış olup 1959 senesinde de Fen Edebiyat Fakültesinin açılışı da tamamlanmıştır. Eğitim Fakültesi ise 1982 senesinde öğretime başlamıştır. Günümüzde üniversitede 41 lisans programının devam ettirildiği beş fakülte vardır (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2019).

4.1.10.1. Personel

Genel olarak üniversite personelinin gelişimine oldukça önem vermektedir. 35 kütüphane çalışanı hem yurtiçinde hem de yurt dışında düzenlenen pek çok konferans ve seminerlere katılmıştır. Kütüphane personelinin mesleki ve kişisel gelişimini desteklemek amacıyla konunun uzmanlarının vermiş olduğu 8 hizmet içi eğitime personelin hepsi katılmıştır. Diğer yandan kütüphane faaliyetlerinin daha etkin bir şekilde devam ettirilebilmesi için 18 öğrenci yarı zamanlı olarak kütüphanede çalışmaktadır. Kütüphane personelinin hazırlamış olduğu 1 bildiri, 1 makale yayınlanmış ve yurt içinde gerçekleştirilen toplantılarda 2, yurt dışında 1 sunum yapılmış olup İGEP kapsamında 1 kütüphane personeli eğitimini tamamlamıştır. Kütüphanede toplam 68 kişi çalışmaktadır (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.10.2. Derme

2018 yılında basılı kitap dermesinin geliştirilmesi ve güncellenmesi adına 2.505 kitabın siparişi alınmış olup bunlardan 1.790 tanesinin koleksiyona eklenmesi mümkün olmuştur. Diğer yandan 6.125 tanesi kitap, 1.031 tanesi de tez olmak kaydıyla toplam 7.156 kaynak dermeye bağışlanmıştır. Ayrıca kullanıcıların talep ettikleri kitapları da sağlamaya çalışan kütüphane, kitaplar geldiğinde e-posta vasıtasıyla bilgi verilmekle birlikte, kitaplar sağlanamadığında da gerekçeleri talep sahiplerine söylenmektedir. Bunun dışında satın alma, değişim ve bağış vasıtasıyla edinilen 368 adet basılı süreli yayına ait 2.285 sayı, teknik işlemleri yapılmak

suretiyle kullanıcılarla paylaşılmıştır. Ayrıca 1.590 süreli yayının ciltleme ve teknik işlemleri tamamlanmış olup depoda saklanan ciltli süreli yayınlar arasından 300 tanesi kullanıcılarla paylaşılmıştır. Elektronik erişime de sahip olan 54 basılı süreli yayın erişim ve aktivasyon işlemleri tamamlanarak kullanıcılarla paylaşılmıştır. Diğer yandan yalnızca internet ortamında abonelik oluşturularak 66 süreli yayının erişim ve aktivasyon işlemleri tamamlanarak kullanıcılarla paylaşılmıştır (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

Diğer yandan e- kaynaklara abonelik veya satın alma vasıtasıyla erişim sağlanmaktadır. 2018 yılında 6.690 adet elektronik kitap kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Sene boyunca ilk olarak deneme amacıyla 30 veri tabanına erişim sağlanmış olup 8 yeni veri tabanına abonelik gerçekleştirilmiştir (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.1.10.3. Kullanıcı

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphanedeki kullanım oranları aşağıdaki gibidir;

Tablo 4-31. Kütüphane Kaynaklarının Kullanım Oranları

	Ödünç Verilen	İade Alınan
Uzun Süreli (15-30 gün)	226.045	97.193
Kısa Süreli (3 saatlik/ günlük)	76.984	52.437
Toplam	303.029	149.630

Kaynak: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, 2018

Kütüphaneye toplam kayıtlı kullanıcı sayısı 31.218 olarak paylaşılmıştır. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin kütüphane hizmetleri, kuralları ve olanaklarıyla ilgili bilgi verilmesi amacıyla her eğitim-öğretim senesinin başlangıcında kütüphane turu yapılmaktadır. Diğer yandan, pek çok eğitim kurumlarından kütüphaneyi tanımak için gelen tur talepleri de kütüphane dokümantasyon başkanlığı tarafından değerlendirilmektedir. Kütüphane

kaynaklarından etkin biçimde yararlanılmasını sağlamak amacıyla lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki öğrenci gruplarına kullanıcı eğitimleri verilmektedir. Ayrıca kullanıcıların ödünç verme işlemlerini kendi kendilerine gerçekleştirmeleri için self-check kioskları 2015 yılında kullanıma sunulmuştur. 02 Mart 2015 tarihi sonrasında rezerv kısmı araştırmacılara 24 saat hizmet sağlamaya başlamıştır. (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.10.4. Bütçe

2018 Yılı Yatırım Harcamaları kapsamında ODTÜ Kütüphane bütçesi aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak paylaşılmıştır.

Tablo 4-32. ODTÜ Kütüphane Bütçesi

	Milli Bütçe TL	Üniversite İçi Diğer Kaynaklar TL	Toplam TL	Toplam USD
Basılı Kitap	185.107,77	16.405,98	201.513,75	41.287,88
Sürelili Yayın Alımı	616.285,84		616.285,84	128.016,59
E-Dergi	4.068.087,48		4.068.087,48	805.330,30
E-Kitap	946.145,57		946.145,57	176.643,68
Türkçe Sürelili Yayın Alımı	9.373,34		9.373,34	1.920,49
Kütüphane Otomasyon Sistemi Bakımı ve Diğer Alımlar	239.999,31		239.999,31	48.564,12
Toplam	6.064.999,31	16.405,98	6.081.405,29	1.201.763,06

Kaynak: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, 2018

Tablo 30'a bakıldığı takdirde son sütun değerinin usd cinsinden verildiği görülmektedir. Ülkemiz üniversite kütüphanelerine bütçe tl bazında verilmektedir. Fakat harcamaların yaklaşık % 50'sinden fazlası usd bazında yabancı veri tabanlarına, yabancı kaynaklara verilmektedir. Özellikle yılın son çeyreğinde verilen bütçeler ile birlikte yılın ortasında gerçekleşen kur dalgalanmalarından ötürü kurumlar farklı ödeme türlerine maruz kalmaktadırlar (Kur farkı gibi). Bu problemin önlenmesi için yurtdışı menşeli alınan ürünler için ilgili firmalarında tl bazında fiyat vermeleri gerekmektedir.

4.1.10.5. Bina

Kütüphane, günümüzde kullandığı yerleşkeye 15 Eylül 1963 tarihinde taşınmış olup kütüphane binası bitene dek bütün faaliyetleri Mimarlık Fakültesinin bir kısmında devam ettirilmiştir. Behruz Çinici tarafından 1964 senesinde merkezi kütüphane binasının mimari çalışmalarına başlanmış olup 03.01.1966 tarihinde temeli atılmış ve 30.06.1967 tarihinde de bitirilmiştir. Sonrasında kütüphane, Mimarlık Fakültesinde bulunduğu binadan günümüzde kullanılan yeni binaya geçiş yapmıştır. Bu sayede Türkiye'de modern kütüphanecilik standartlarına uygun hizmet veren ilk yerleşke kütüphanesi açılmıştır. 2007 senesinde kütüphanenin binası restorasyon işlemleri boyutunda; bina içi ve dışı yenilenmiş olup salonlarında çok daha rahat çalışma mekanları oluşturulmuştur. Binadaki iklimlendirme sistemi yenilenmiştir. Kütüphanenin ana binasında var olan süreli yayınlar yeni arşiv binasına 2015 senesinde geçiş yapmış olup akademisyenlere tarama yapılarak yayın paylaşımı yapılmaya başlanmıştır (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

4.1.10.6. Teknolojik Altyapı

İlk olarak "Sıkça Sorulan Sorular" kısmının var olduğu kiosk kütüphane merkez binanın giriş kısmında hizmete açılmıştır. Kütüphanede bulunan 7 tane iPad Air tablet yazılım güncellemesi yapılmış olup kullanıma sunulmuştur. Uzun Süreli Ödünç Verme Bankosunu ve Enformasyon Teknolojileri Birimi sistem odasını gören 4 tane yeni kamera sistemi kullanılmaya başlanmıştır. Bütün personel bilgisayarlarında üniversite tarafından önerilen ve sağlanan TrendMicro anti virüs programı kullanılmaktadır. Ayrıca, kütüphanenin pek çok biriminde kullanılmaya devam eden 10 tane bilgisayar donanım ve yazılım güncellemeleri yapılmış

şekildedir. MAMS (Media Asset Manager and Archiving Solution) yazılımı için son kullanıcı ara yüz hizmeti verecek sunucu kurulumu yapılmış ve bu sunucu üzerinde çalışacak web tabanlı uygulama ilgili firmadan temin edilmiştir (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Birim Faaliyet Raporu, 2018).

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında 10 tane araştırma üniversitesi personel, derme, kullanıcı, bütçe, bina ve teknolojik yapı açısından incelenmiştir. Öncesinde hem dünyadaki hem de Türkiye'deki üniversite kütüphaneleri ile diğer kütüphanelerinin tarihçelerinden ve mevcut durumlarından bahsedilmiştir. Genel olarak bakıldığında akademik toplumun ihtiyaçlarını karşılayan ve teknolojik anlamdaki ilerlemelere uyumlu özelliklere sahip bir kütüphane olmadan, modern bir üniversite eğitiminden de bahsetmek mümkün değildir. Türkiye'deki üniversite kütüphaneleri her ne kadar araştırma kütüphanesi adını alanlar olsa dahi, var olan yapıları ile görevlerini henüz tam anlamıyla yerine getirememektedirler. Kütüphanelerin sorunları çoğunlukla mali anlamda kaynak eksikliğinden, kaliteli çalışan sayısının eksikliğinden ve Türkiye'de direk olarak kütüphanelerin düzenli bir politikalarının olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu sorunların çözüme kavuşturulması ve üniversite kütüphanelerinin geliştirilebilmesi için devletin de desteğiyle seçilen 10 tane üniversite kütüphanesinde ilerleme yönünde çalışmalar yapılmaktadır.

Çalışmada yararlanılan faaliyet veya stratejik raporlar bir standart çerçevesinde değil de, her üniversitenin farklı form ve format kullandığı tespit edilmiştir. Üniversite kütüphane faaliyet ya da stratejik raporu hazırlanırken her üniversitenin ilgili başlıkları ve plan düzeni aynı olmasına özen gösterilmelidir. Objektif değerlendirme yapılırken bu değerlerin karşılaştırılması daha verimli olmaktadır.

Ülkemizdeki üniversite kütüphaneleri bütçelerinin yarısından fazlası yabancı kaynaklara ayrılmaktadır. Üniversite kütüphanelerine verilen mali bütçeler tl değeri bazında verilmektedir. Fakat yurtdışı menşeli ürünlere ödeme yapılırken usd veya Euro değerinde ödeme yapılmaktadır. Ödemeler de yılın farklı dönemlerinde gerçekleştiği için kurumlar kur dalgalanmalarından zarar görmektedir. Bu durumun ortadan kaldırılması için yurtdışı menşeli ürünler için firmalardan tl bazında fiyat teklifi alınmalı ve bu değer üzerinden ödemeler gerçekleştirilmelidir.

Ayrıca, üniversite kütüphanelerinin sahip olduğu bütçe, günden güne artış gösteren eserlerin miktarları ve materyallerin ücretleri karşısında güçsüz kalmaktadır. Bu nedenle üniversite kütüphanelerinin kullanıcıların ve akademik ortamın gereksinim hissettiği enformasyon hizmetini zamanın şartlarına bağlı olarak

kullanışlı bir şekilde arz edebilmesi için bütçe probleminin hızlı bir şekilde ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Günümüzde sürekli olarak ilerleyen teknolojinin imkânlarına üniversite kütüphanelerinin de uyum sağlaması adeta gerekli hale gelmiştir. Artık ortamların elektronik alanlara evrilerek ortamı ve şekli farklılaştıran enformasyon kaynaklarından bilhassa genç ve yetişkinlerin problemsiz olarak faydalanabilmesi adına gereken faaliyetlerin hepsi gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle üniversitelerde araştırma metot ve enformasyona ulaşım hususlarının ayrıntılı olarak anlatıldığı dersler müfredata eklenmeli ve bu derslerin uzman kütüphaneciler tarafından verilmesi sağlamalıdır. Genel olarak son zamanlarda Türkiye’de bilimsel yayın sayılarında dikkate değer bir artış ortaya çıkmıştır. Bilimsel yayınlar ile üniversite kütüphaneleri bilgiye ulaşma açısından paralellik göstermektedir. Gelecekte bilimsel yayın sayılarının daha da fazla artış göstermesi için, üniversite kütüphaneleri çok daha kuvvetlendirilmelidir. Günümüzde dünyanın en iyi 200 üniversitesi tarafından abone olunan veri tabanı miktarı yaklaşık olarak 293’tür. Buna karşılık Türkiye’deki en fazla veri tabanına sahip olan araştırma üniversitelerinde bu rakam yaklaşık olarak 150 olarak kaydedilmiştir (Çukadar ve Çelik, 2003, ss.115-116).

Enformasyonu düzenleyen ve bilimsel araştırmaları destek veren kütüphaneler, araştırma gereçlerinden sonrasında faydalanmak için saklayan veri koleksiyon yöneticileri şeklinde davranmalıdırlar. Çağımızın enformasyon fazlalığı koşulları göz önünde bulundurulduğunda kütüphanelerin örgütsel ve kütüphanecilik maharetleri kesinlikle önemli bir gereksinimdir. Üniversite kütüphanelerinin görevi, sadece içeriklere ulaşımın sağlanmasına destek vermek değil, diğer yandan araştırmacıların öğrenmesine, yeni şeyler bulmasına ve kendi düşüncelerini oluşturmalarına imkân sağlamaktadırlar. Üniversite kütüphaneleri yalnızca idare edilen dermelerin içerikleriyle değil, bütün enformasyon evreniyle ilişkili olarak görülmektedir. Gelecek zamanlarda kütüphanelerin oldukça geniş olan bu tarzları araştırmacılara çok daha fazla değer katmaktadır (Uribe ve Macdonald, 2009, s.3).

Diğer yandan, dünyada dikkat çeken kaliteli üniversite kütüphanelerinde var olduğu gibi, Türkiye’de ki üniversite kütüphanelerinin de günlük gereksinimlere uygun şekilde şartlar oluşturmak adına kütüphane binalarını çok daha önemli görmeleri gerektiği ortaya çıkmaktadır. Kütüphanelerin fiziki alanları bugünün

isteklerini karşılayan, çağdaş, rahat, güvenli, donanımlı teknolojiye sahip ve merkezde olmak zorundadır (Stokker, 2013). Kütüphanelerin alanlarının kolaylıkla erişilmesi ve dikkat çekici olması, faaliyetlerin görünür olması bakımından da dikkate değer bir nitelik ögesidir (Saharkhiz, Valizadeh ve Salamat, 2016, s.405). Oldukça iyi şekilde tasarımı yapılmış olan alan, akademik bir kütüphanenin ortaya koyabileceği en mühim hizmetler arasında görülmektedir. Aydın verimlilik sahibi olma ve muvaffak öğrenmenin bir araştırma üniversitesinin en can alıcı noktası olduğu ifade edilmiş olup en iyi şekilde tasarlanmış kütüphane binalarının bu can alıcı kısma destek verdiği de eklenmiştir (Mandel, 2013).

Araştırılmış olan diğer ülke üniversite kütüphaneleri incelendiği takdirde üniversite kütüphanelerinin binalarının tarihi bir dokuya sahip olduğu ve bu dokunun gün geçtikçe tahrip edilmesi değil de tam tersine binaların tarihi dokusunun korunmasına da özen gösterildiği görülmektedir. Kütüphane binalarının ferah ve geniş olması Türkiye üniversite kütüphaneleri ile kıyaslandığı takdirde yadsınamaz derecede farklılıklar olduğu ve bu farklılıklar kullanıcı memnuniyeti açısından farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Özellikle üniversite kütüphanelerinde çalışacak olan personeller alanında uzman ve üniversitelerin bilgi ve belge yönetimi bölümünden mezun olmuş bireylerden seçilmesi gerekmektedir. Seçilen bu bireylerin kütüphaneye katacakları vizyon, diğer bölüm mezunlarına karşın kütüphanecilik terminolojisi ve uygulamaları açısından olumlu bir değer katmaktadır.

Üniversite kütüphaneleri, kütüphane kullanıcıları tarafından talep edilmiş olan veri tabanı alımı gerçekleştirilmeden önce deneme erişimleri veyahut bir yıllık abonelikler ile değerlendirme ve fayda maliyet analizine göre satın alıp almayacaklarına karar vermektedirler. Ankara Üniversitesi Kütüphane yönetimi de 2018 yılı kullanım istatistiklerine yönelik veri tabanlarının iptali ve aboneliklerini gerçekleştirilmektedir. Bu gerçekleştirme sonucu ise kütüphane bütçesinin isabetli kullanıldığının bir kanıtı olacaktır.

Tablo 1’de yer alan bilgilere göre Ankara Üniversitesi kütüphane dermesinde basılı kaynak sayısının elektronik kaynaklara oranla %50’den fazla olduğu görülmektedir. Basılı kaynakların sayısının elektronik kaynaklardan fazla olmasının

nedenlerinden biri Ankara Üniversitesi'nin özellikle Hukuk Mektebi olarak kurulmuş olmasından kaynaklanabilir.

Kütüphane çalışma saatleri üniversiteden üniversiteye değişiklik göstermektedir. Kütüphaneler yaşam alanları olduğu vakit kütüphanelerin 7/24 açık olması kullanıcılar açısından ve üniversite imajı açısından avantaj olarak gösterilebilir. Fakat kütüphane öğrenci yurtlarına uzak, öğrencilerin özellikle ihtiyaçlarını karşılayabilecek alanlar mevcut değil, kütüphaneye ulaşım kolay değil, ilgili kütüphane personelleri yeterli değil ise kütüphane çalışma saatlerinin 7/24 olması üniversiteler için dezavantaj ve prestij kaybı olarak nitelendirilebilir.

Üniversite kütüphaneleri için oluşturulmuş olan derme, bina, bütçe ve personel standartlarına göre 600.000 derme sayısı olan bir kütüphanenin profesyonel çalışan (Bilgi ve belge yönetimi bölümü mezunu) sayısı 92, toplam çalışan personel sayısı ise 131 olmalıdır. İncelenmiş olan üniversiteler arasında yurtdışında yer alan üniversitelerin çoğunluğu bu standardı sağlamaktadır. Fakat ülkemizdeki 10 üniversite kütüphanesinin hiçbiri bu standardı sağlayamamaktadır (YÖK, 2014, s.37). Bu standardı sağlayamamalarının nedeni kurumlara sağlanan bütçeler ile doğru orantılı olduğu varsayılmaktadır. Bundan dolayı üniversitelere bütçeler sağlanırken standartların da göz önünde bulundurulması, hem üniversite kütüphanelerinin gelişimini hem de ilgili üniversite kütüphanesini kullanan kullanıcının bakış açısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Boğaziçi Üniversite Kütüphanesi'nde 16.224 öğrenci bulunmaktadır. (Boun.edu, 2019). Yükseköğretim Kurulu Üniversite Kütüphaneleri Çalışma Grubu tarafından 2014'te hazırlanan rapor doğrultusunda öğrenci sayısı 16.000 olan bir üniversite kütüphanesinde 1600 adet oturma kapasitesi olan bir kütüphaneye ihtiyaç bulunmaktadır. Fakat üniversitedeki durum maksimum 1.000 kişilik oturma kapasitesi sunmaktadır. Bunun nedeni ise yapılan üniversite kütüphane binasının gerek bütçe yetersizliği ile küçük yapılmış olması, gerekse öngörülemeyen öğrenci sayısından kaynaklanabilmektedir.

Kütüphane faaliyet raporlarında teknolojiye dair verilmiş olunan bilgilere bakıldığında kütüphane otomasyon sistemleri, veri tabanları, internet erişimleri, otomatik ödünç iade makineleri gibi terminolojiler yer almaktadır. Lakin 21. yy.

gereksinimleri göz önünde bulundurulduğu takdirde özellikle yapay zekâ ve otonom robotlardan bahsedilmediği görülmektedir. Türkiye'deki kütüphanelerde de yapay zeka çalışmalarına başlanması ve özellikle 5G teknolojisinin gelmesi ile birlikte de entegre edilmesi kütüphanelerin geleceği açısından önem taşımaktadır.

Elektronik kaynaklar (veri tabanları) araştırılmış olunan üniversite kütüphaneleri arasında bütçenin yarısından fazlasını kapsamaktadır. Yani her üniversite kütüphane bütçesinin yarısından fazlasını her yıl veri tabanlarını sağlamaya harcamaktadır. Bu sayede istenilen elektronik kaynağa öğrenciler proxy yardımları ile de kampüs dışından da rahatça erişebilmektedirler. Bu da kütüphanelerin sadece bina sınırları içerisinde değil, bilgiye ulaşmak isteyen bireylere her türlü bilgiyi istedikleri ortamda erişmeleri imkânı sunmaktadır.

Araştırma kapsamındaki İstanbul Üniversitesi kütüphanesinin en belirgin ve farklı özelliği ise derleme kütüphane olması. “Basma yazı ve resimleri derleme Kanunu” kapsamına 1934 yılında İstanbul Üniversitesi Merkez kütüphanesi derleme kütüphanesi olarak bu kütüphaneler arasına eklenmiştir. 1934 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi bir Üniversite Kütüphanesinin ötesinde aynı zamanda Ulusal Kütüphane niteliği unvanını da kazanmıştır. Üniversite derme sayısının fazla olmasının en büyük nedeni ise derleme kanunu kapsamında ülke içerisinde yayınlanan her türlü eserin birer nüshasının derleme kütüphanelerine gönderilmesidir. Derleme kanunu kapsamında değerlendirilen diğer kütüphaneler ise; Milli Kütüphane, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İzmir Milli Kütüphane Vakfı Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi'dir.

Nadir eserler koleksiyonu bir ülkenin geçmiş muhasebesinin yapılmasına yardımcı olan kaynaklardır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinde ise toplamda 748.521 adet nadir eserler koleksiyonu mevcuttur. Bu koleksiyon için ayrı alan tahsis edilmiştir. Merkez kütüphane'nin en eski koleksiyonuna sahip eserlerin yer alması, kütüphanenin eski kaynakların korunmasında da önemli bir rol oynadığının göstergesi olabilir.

Sosyal medya araçları 21. yy. gereksinimleri ve özellikle de yeni neslin tercih ettiği ve sürekli zaman harcadıkları araçlardır. Özellikle hizmetlerin bu mecralara taşınması, kullanılmayan hizmetlerin de bu anlamda kullanılmasına hiç kuşkusuz imkân sağlamaktadır. Araştırılan üniversiteler arasında Facebook, Twitter ve Foursquare benzeri sosyal medya araçlarını sağlıklı ve aktif bir şekilde kullanan kütüphane İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü olabilir. Çünkü bu üç hesabı barındıran tek kütüphane İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Kütüphanesi'dir.

Britanya Kütüphanesi kaynakları bakımından araştırılan üniversite kütüphaneleri içerisinde en geniş dermeye sahip olan kütüphanedir. Hatta 150 milyon kaynak ile dünyanın en büyük kütüphanesi statüsündedir. Bir kişi, her gün 5 öge görse dahi koleksiyonun tamamını görmek için 80.000 yıldan fazla zaman gerekmektedir. Kütüphanede bulunan 50 kitap deposundan her gün ortalama 3.000 kitap kullanıma çıkmaktadır. Kitaplar depolardan 1997 yılında kurulmuş bir raylı sistemle en az 34 km'lik bir yolu dolaşarak ortalama 20 dakikalık bir süre içinde kullanıcıya gelmektedir. Depolarda yaklaşık 100 kişilik bir ekip çalışmaktadır. Her yıl Britanya Kütüphanesi çevrimiçi kataloğunda altı milyon arama yapılmaktadır, okuma odalarının ziyaretçi sayısı yaklaşık 400.000'dir. Dünyanın dört bir yanından gelen istekler için yılda milyonlarca kaynak sağlayan kütüphane, dünyanın en büyük belge sağlama hizmetini yürütmektedir (British Library, 2019). Ülkelerin kütüphanelere bakış açısı ile gelişmişlik düzeylerinin doğru orantılı olması hiç kuşkusuz ortadadır.

Araştırmanın önemi içerisinde de bahsedilen özellikle cevabı aranan sorulara bakıldığında; İlgili üniversitelerin faaliyet raporları incelenmesi sonucu araştırma üniversite modelinde üniversite kütüphanelerinin birbirinden farklı özelliklerinden daha önceden de bahsedilmiştir. Araştırma üniversitesi unvanı verilirken üniversite kütüphanelerinin rolünün açıkçası olmadığı görülmektedir. Çünkü faaliyet raporlarına da bakıldığı takdirde araştırma üniversitesi unvanı verilirken üniversite kütüphanelerinin rolünün neredeyse yok hükmünde olduğu yurtdışı örnekleri incelediğimiz zaman bu durumun sonucunu ortaya koymaktadır. Bir başka soru ise üniversite akademik çıktılarında kütüphanenin katkısının nasıl olduğu idi, faaliyet raporlarında ise bu bilgiye dair bir veri elde edilememiştir.

Sonuç olarak 1933 ve 1943 seneleri arasında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde akademisyen olan ve üniversitede çalıştığı esnada fakültenin kütüphanesinin açılması ve ilerletilmesi için özel bir çaba sarf eden Prof. Dr. Ernst E. Hirsch “Kitapsız bir üniversitenin yeteri kadar silahı olmayan bir askeri alana” benzediği ile ilgili ifadesi kütüphanelerin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır (Hirsch, 2000). Bu fikri bugün için yeniden ele aldığımızda silah olarak düşünülecek olan kütüphanelerin güçlerinin artırılması gerekliliği gün geçtikçe daha da artarak devam etmektedir. Bu nedenle, Türkiye’de varlıklarını devam ettiren araştırma üniversitesi kütüphaneleri, ana öğeler olan; bina, bütçe, derme, personel, teknolojik altyapı ve kullanıcı hizmetleri bakımından güçlendirilmeli ve dünyanın her yerindeki dikkate değer üniversite kütüphaneleriyle yarışabilir hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

Acaroğlu, T. (2003). *Batı'da ve Türkiye'de kaynakça tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Adivar, A. (1943) . *Osmanlı Türklerinde ilim ve din*. İstanbul: Maarif Matbaası.

Alar, H. (2001). Kütüphaneciliğın tarihçesi ve ilk kütüphaneler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 16, (ss. 295-308). Erişim tarihi: 20 Ocak 2019, http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/917480416_22.pdf

Alav, O. (2000). Kütüphanelerde web [internet] tabanlı kullanıcı eğitimi. Erişim tarihi: 25 Nisan 2019, <http://ab.org.tr/ab2000/dokumanlar/alav-tam.doc>

Alkan, N. (1997). Üniversite kütüphaneleri ve ulusal bilgi politikası. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(3), (ss. 233-252). Erişim tarihi: 20 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1044>

Rukanci, F. & Anameriç, H. (2008). Libraries as scientific, educational and cultural institutions in the Ottoman Empire (XIVth– XVIIth centuries). *Libri*, 56(4), (ss. 252-263). Erişim tarihi: 22 Şubat 2019, <https://www.degruyter.com/view/j/libr.2006.56.issue-4/libr.2006.252/libr.2006.252.xml>

Ankara Üniversitesi 2018 yılı İdare Faaliyet Raporu. (2018). Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, http://sgdb.ankara.edu.tr/files/2019/02/A.U.2018_Yili_Idari_Faaliyet_Raporu.pdf

Ankara Üniversitesi Kütüphanesi. (2019). Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, <http://kutuphane.ankara.edu.tr/hakkimizda/>

Atılgan, D. (2008). Türkiye’de üniversite kütüphanelerinin tarihi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 22 (4), (ss. 451-458). Erişim tarihi: 15 Ocak 2019,

file:///C:/Users/Yordam/Downloads/Turkiyede_Universite_Kutuphanelerinin_Tarihi.pdf

- Aydoğan, H. (2017). *İstanbul'daki Üniversite Kütüphanelerinde Mekân İle Kullanıcı İlişkilerinin Sentaktik Olarak İrdelenmesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ayiter, K. (1968). Anayasanın özerk kuruluşları. Erişim tarihi: 22 Mart 2019, <http://Auhf.Ankara.Edu.Tr/Dergiler/Auhfd-Arsiv/AUHF-1968-25-03-04/AUHF-1968-25-03-04-Ayiter.Pdf>
- Baysal, J. (1977). Faydalananlar açısından kitaplıklarımız. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 26(3), (ss.140-149). Erişim tarihi: 25 Ocak 2019, <https://tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1753/1735>
- Baysal, J. (1987). *Kütüphanecilik alanında yeni kavramlar araçlar yöntemler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Binark, İ. (1968). Eski Türk kitapçılık sanatları. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi Bülteni*, 17(3), (ss.143-150). Erişim tarihi: 20 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1845/1825>
- Boğaziçi Üniversitesi. (2019). Erişim tarihi: 15 Şubat 2019, http://www.boun.edu.tr/tr_TR/Content/Genel/Genel
- Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi. (2019). Erişim tarihi: 15 Şubat 2019, http://www.boun.edu.tr/tr_TR/Content/Akademik/Kutuphane
- Boğaziçi Üniversitesi 2018 Yılı Kütüphane Faaliyet Raporu. (2018). Erişim tarihi: 15 Nisan 2019, http://www.library.boun.edu.tr/documents/2018_Kutuphane_Faaliyet_Raporu.pdf
- British Library. (2019). Erişim tarihi: 17 Şubat 2019, <http://www.bl.uk/aboutus/legaldeposit/introduction/>
- Bulut, B. (2004). *Avrupa Birliği'ne entegrasyonda üniversite kütüphaneleri*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara.

- Cambridge Digital Library. (2019). Erişim tarihi: 17 Şubat 2019, <https://cudl.lib.cam.ac.uk/contributors/>
- Cambridge Library Libguide. (2019). Erişim tarihi: 17 Şubat 2019, <http://libguides.cam.ac.uk/idiscover>
- Cambridge University Library. (2019). Erişim tarihi: 17 Şubat 2019, [http://www.wikiwand.com/en/Cambridge University Library](http://www.wikiwand.com/en/Cambridge_University_Library) > ve <http://www.lib.cam.ac.uk/about-library/historical-sketch/pre-reformationlibrary>
- Cunbur, M. (1963). Türk kütüphaneciliğinin tarihi kökleri. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi Bülteni*, 12(3-4), (ss.105-116). Erişim tarihi: 20 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2007/1977>
- Cunbur, M. (1957). Fatih devri kütüphaneleri ve kütüphaneciliği. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi Bülteni*, 6(4), (ss.1-16). Erişim tarihi: 20 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2136/2104>
- Çakın, İ. (1998) Üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamları: Genel değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cumhuriyetimizin 75. Yılı Özel Sayısı*, (ss. 37-68).
- Çakın, İ. (1991). Özel kütüphaneler: Tanım boşluğu. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 5(2), (ss. 49-55). Erişim tarihi: 1 Şubat 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1230/1224>
- 49–55
- Çelik, A. (1991). Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin sorunları. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 5 (2), (ss. 59-68). Erişim tarihi: 12 Şubat 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1232/1226>
- Çelik, A. ve Uçak, N. (1993). Üniversite kütüphaneleri üzerine. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), (ss.115- 121). Erişim tarihi: 21 Şubat 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/598094>

- Çukadar, S. ve Çelik, S. (2003). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), (ss. 31-42). Erişim tarihi: 2 Mart 2019, <http://journal.dogus.edu.tr/index.php/duj/article/view/183/199>
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2009). *Bilgi Toplumu İstatistikleri: Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)*. Ankara: DPT Yayınları.
- Digital Bodleian. (2019). Erişim tarihi: 20 Şubat 2019, <http://digital.bodleian.ox.ac.uk/about.html>
- Erciyes Üniversitesi. (2019). Erişim tarihi: 28 Mayıs 2019, <https://www.erciyes.edu.tr/kategori/ERU-HAKKINDA/Tarihce/2/58>
- Erciyes Üniversitesi 2018 Yılı Kütüphane Faaliyet Raporu. (2018). Erişim tarihi: 15 Nisan 2019, [https://fbe.erciyes.edu.tr/ckfinder/userfiles/files/2018%20FBE%20Faaliyet%20Raporu%20web\(1\).pdf](https://fbe.erciyes.edu.tr/ckfinder/userfiles/files/2018%20FBE%20Faaliyet%20Raporu%20web(1).pdf)
- Erdoğan, N. (2018). Araştırma üniversitesi yapılanması: imkânlar ve zorluklar. İstanbul: İlke Politika Notu.
- Ergen, B. (2003). Üniversite ve kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 7(2), (ss. 188-189). Erişim tarihi: 15 Şubat 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/236>
- Ersoy, O. (1961). Kütüphanelerin çağımızdaki önemi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 10(1-2), 1-8. Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2056/2024>
- Ersoy, O. (1966). *Kütüphaneciliğimizin sorunları*. Ankara: Güven Matbaası.
- Ersoy, O. (1998). *Okul kitaplığının geliştirilmesi: Okul kitaplıkları okulların amaçlarına göre eğitim – öğretimin ayrılmaz bir parçası olarak geliştirilmelidir*. Kütüphaneciliğimizde 40 Yıl (yay. haz. Doğan Atılğan). Ankara: TKD.

- Erzurum, K. (2001). Üniversitelerimiz ve üniversite kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 15 (1), (ss. 90-94). Erişim tarihi: 3 Mart 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/800>
- Gazi Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Faaliyet Raporu: http://webftp.gazi.edu.tr/lib/tanitim/2018Faaliyet_Raporu.pdf, 28 Mayıs 2019.
- Gazi Üniversitesi. (2019). Erişim tarihi: 18 Şubat 2019, <http://gazi-universitesi.gazi.edu.tr/posts/view/title/tarihce-169255>
- Gebze Teknik Üniversitesi: Erişim tarihi: 19 Şubat 2019, <http://www.gtu.edu.tr/kategori/1194/0/display.aspx?languageId=1>
- Gebze Teknik Üniversitesi 2018 Faaliyet Raporları. (2019). Erişim tarihi: 19 Şubat 2019, http://www.gtu.edu.tr/Files/UserFiles/136/Raporlar/2018_dare_Faaliyet_Raporu.pdf
- Gebze Teknik Üniversitesi Kütüphanesi. (2019). Erişim tarihi: 19 Şubat 2019, <http://www.gtu.edu.tr/kutuphane>
- Gürdal, O. (2004). Bilgi ekonomisi ve/veya yeni ekonominin reddettikleri. *Bilgi Dünyası*, 5(1), (ss. 48-73). Erişim tarihi: 30 Aralık 2018, <http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/222>
- Hacettepe Üniversitesi. (2019). Erişim tarihi: 22 Şubat 2019, <https://www.hacettepe.edu.tr/hakkinda/tarihce>
- Hacettepe Üniversitesi 2018 Mali yılı İdare Faaliyet Raporu. (2019). Erişim tarihi: 22 Şubat 2019, http://www.sgdb.hacettepe.edu.tr/duyuru_dosyalari/2019/2018faaliyetraporu.pdf
- Hefei statement on the ten characteristics of contemporary research universities.* (2013). Erişim tarihi: 25 Mart 2019, <https://www.leru.org/files/Hefei-Statement-Full-paper.pdf>

- Hirsch, E. (1998). *Dünya üniversiteleri ve Türkiye’de üniversitelerin gelişimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Hirsch, E. (2000). *Anılarım – Kayzer Dönemi Weimar Cumhuriyeti Atatürk Ülkesi*. Ankara: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu.
- Hürriyet Gazetesi. (26.09.2017). Araştırma Üniversitesi ne demek, üniversiteler için kriterler nasıl belirlendi?. Erişim tarihi: 7 Mart 2019, <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/arastirma-universitesi-ne-demek-universiteler-icin-kriterler-nasil-belirlendi-40591036>
- IFLA. (1986). *Guidelines for public libraries*. München: K.G.Saur.
- IFLA. (1987). *Halk kütüphaneleri için hizmet kılavuzu*. (Çev. S. Hısım). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- IFLA. (2004). *Halk kütüphanesi hizmeti: Gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri*. (Çev. Bülent Yılmaz). İstanbul: TKD.
- Işık, D. (2010). *Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı eğitimi: Ankara’daki devlet üniversite kütüphanelerindeki uygulamalar ve elektronik ortamda kullanıcı eğitimi için öneriler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara. Erişim tarihi: 9 Ocak 2019, <http://bbytezarsivi.hacettepe.edu.tr/jspui/bitstream/2062/249/2/743.pdf>
- İrfan, Ç. (1998). Üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamları: Genel değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi: Cumhuriyetimizin 75. Yılı Özel Sayısı*, (ss. 37-67). Erişim tarihi: 21 Ocak 2019, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/616905>
- İstanbul Üniversitesi. (2019). Erişim tarihi: 1 Mart 2019, <https://www.istanbul.edu.tr/tr/content/universitemiz/tanitim>
- İstanbul Üniversitesi 2017 Mali Yılı Performans Programı. (2018). Erişim tarihi: 1 Mart 2019, <http://cdn.istanbul.edu.tr/statics/strateji.istanbul.edu.tr/wp->

content/uploads/2017/01/2017-Performans-B%C3%BCt%C3%A7e.pdf

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi. (2019). Erişim tarihi: 1 Mart 2019, <http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/content/hakkimizda>

İstanbul Teknik Üniversitesi. (2019). Erişim tarihi: 22 Şubat 2019, <http://www.itu.edu.tr/itu-hakkinda/genel/genel-bilgiler>

İstanbul Teknik Üniversitesi 2018 Faaliyet Raporu. (2018). Erişim tarihi: 22 Şubat 2019, https://kalite.itu.edu.tr/docs/librariesprovider211/dokumanlar/itu-faaliyet-raporu_2018.pdf?sfvrsn=6

İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi. (2019). Erişim tarihi: 22 Şubat 2019, <http://www.kutuphane.itu.edu.tr/hakkimizda/personel-ve-bolumler>

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü. (2019). Erişim tarihi: 27 Şubat 2019, <https://iyte.edu.tr/hakkinda/genel-tanitim/>

İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi 2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu. (2019). Erişim tarihi: 27 Şubat 2019, [http://library.iyte.edu.tr/files/files/2018%20KDDDB%20BirimFaliyetRaporu\(1\).pdf](http://library.iyte.edu.tr/files/files/2018%20KDDDB%20BirimFaliyetRaporu(1).pdf)

Kaptan, S. (1991). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.

Karatay, F. E. (1987). Kütüphane, tarihi menşei hülasa-i tarihiyesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi Bülteni*, 17(1), ss.15-23.

Keseroğlu, H. S. (1989). *Halk kütüphanesi politikası ve Türkiye Cumhuriyeti'nde durum*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Keseroğlu, H.S. (2004). *Kütüphane – bilgi belge merkezi kurma kütüphane programı yazma klavuzu: Ek: kütüphane programı Cd- Rom'u: (Sınırsız ve her yayın türü için bilgi girişi...rapor alma vb. işlemlerle)*. İstanbul: Nesil.

- Küçük, M. E. (1999). Kütüphanelerde WWW kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(3), (ss. 267-275). Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/733/730>
- Mahmud, C. İ.N. (2001). *Maarif-i Umumiye Nezareti tarihçe-i teşkilat ve icraatı: XIX. asır Osmanlı Maarif Tarihi*. (Yay. Haz. Taceddin Kayaoğlu). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Mandel, C. (2013). Library futures: New York University. Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, <https://www.theguardian.com/higher-education-network/2013/aug/07/library-futures-new-york-university>
- Moran, B. B. (1984). *Academic Libraries: The Changing Knowledge Centers of Colleges and Universities*, Washington: ASHE.
- Ortadoğu Teknik Üniversitesi. (2019). Erişim tarihi: 15 Şubat 2019, <https://www.metu.edu.tr/tr/tarihce>
- Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı 2018 Birim Faaliyet Raporu. (2018). Erişim tarihi: 15 Şubat 2019), http://ww2.lib.metu.edu.tr/help/KDDB_2018_Birim%20Faaliyet_Raporu.pdf
- Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi. (2019). Erişim tarihi: 15 Şubat 2019, <https://lib.metu.edu.tr/tr/tarihce>
- Öcal, O. (1973). *Kitabın Evrimi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Ötüken, A. (1947). *Bibliyotekçinin el kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Ötüken, A. (1957). Türkiye'de kütüphanecilik öğreniminin tarihçesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 6(1-2), (ss.1-35). Erişim tarihi: 17 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2110/2078>
- Öz, Z. O. (1997). *Toplumsal değişme sürecinde halk kütüphanelerinin yeri ve yeniden organizasyonu için bir model önerisi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara.
- Prytherch, Raymond John (2000). *Harrod's librarians' glossary and reference books: a dictionary of over 9,600 terms, organizations, projects and*

acronyms in the areas of information management, library science, publishing and archive management. England: Ashgate Publishing Limited.

Raymond, J. (2000). *Harrod's librarians' glossary and reference books: a dictionary of over 9,600 terms, organizations, projects and acronyms in the areas of information management, library science, publishing and archive management.* England: Ashgate Publishing Limited.

Reitz, J. M. (2004). *Dictionary for library and information science.* London: Libraries Unlimited.

Sağlamtuğ, T. (1980). *Ankara'da halk kütüphanesi hizmeti.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Sağlamtuğ, T. (1990). *Toplumun kültürel kalkınmasında halk kütüphanelerinin rolü.* Türk Kütüphaneciler Demeği 40. Yıl Kütüphanecilik Kurultayı 30 Kasım - Aralık 1989. Ankara. Bildiriler. Ankara: Türk Kütüphaneciler Demeği. 54-58.

Saharkhiz, Y., Valizadeh, M. ve Salamat, H. (2016). The evolution of academic libraries in the age of technology. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 5(4). (ss.402-415). Erişim tarihi: 2 Mart 2019, https://www.researchgate.net/publication/312545165_The_Evolution_of_Academic_Libraries_in_the_Age_of_Technology

Seul National University Library Guide. (2019). Erişim tarihi: 21 Şubat 2019, <https://www.useoul.edu/notice?bm=v&bbsidx=70478&>

Smith, H. (1933). *Kütüphaneci bilim adamı ve araştırma kütüphanecisinin geleceği.* (Çev. Ahmet Çelik). Ankara: Milli Kütüphane Basımevi (Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği Yayınları).

Stokker, J. (2013). Library futures: Queensland University of Technology, Australia. Erişim tarihi: 5 Şubat 2019, <https://www.theguardian.com/highereducation-network/2013/aug/07/library-futures-queensland-universityof-technology>

- St. Petersburg Polytechnic University Library. (2019). Erişim tarihi: 21 Şubat 2019, https://english.spbstu.ru/structure/informatsionno_bibliotechnny_kompleks/
- St. Petersburg University Scientific Library. (2019). Erişim tarihi: 21 Şubat 2019, <http://english.spbu.ru/our-university/the-scientific-library>
- Şahin, G. (2007). *Halk Kütüphanelerinin Toplumsal Rolü ve Etimesgut İlçe Halk Kütüphanesinin Kullanım Etkinliğinin Değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şenalp, L. (2008). Eski çağlarda kütüphaneler. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 6(3), (ss. 40-44). Erişim tarihi: 15 Ocak 2019. <http://eprints.rclis.org/11041/>
- T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi. (2003). Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Terzioğlu, T. (4 Ağustos 2004). Eğitim faydacılığı aşmalı. *Radikal Gazetesi*.
- The Library of Trinity College Dublin. (2019). Erişim tarihi: 21 Şubat 2019, <http://www.tcd.ie/library/assets/pdf/Policies/CollectionDevelopmentPolicy2014-5.pdf#nameddest=LegalDeposit>
- Thompson, L. S. (1952). Türkiye’de kütüphaneleri geliştirme programı. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 1(2), (ss. 85-99). Erişim tarihi: 15 Ocak 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2287/2252>
- The University of Edinburgh. (2019). Erişim tarihi: 21 Şubat 2019, <https://www.ed.ac.uk/information-services/library-museum-gallery>
- Thompson, L. S. (1989). *Planning and design of library buildings*. London: Butterworths.
- Tonta, Y. (1995). UNESCO halk kütüphanesi bildirgesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 9 (2), (ss. 144-147).
- Toplu, M. (1992). Üniversite kütüphanelerinin bilimsel araştırmadaki işlevi ve Türkiye gerçeği. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 19 (3), (s. 1). Erişim

tarihi: 16 Ocak 2019,

<http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1821/1801>

Tunay, M. (1988). Efes Celsus Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 6 (2), (ss. 89-107).

University of Oxford, Libraries. (2019). Erişim tarihi: 20 Şubat 2019, <https://www.ox.ac.uk/research/libraries?wssl=1#>

Uribe L. M. ve Macdonald, S. (2009). A new role for academic librarians: Data curation. Eişim tarihi: 2 Ocak 2019, https://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/.../data_role.doc

Verger, J. (1992). *“Patterns” in a history of the university in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wesserman, C. (1989). *Kütüphanede politikanın biçimlendirilmesi. Kütüphanecilikle ilgili seçme metinler*. (Çev. A.Yontar). İstanbul: TKD.

Yıldız, A. K. (2011). Türkiye’de üniversite kütüphanesi bütçelerinin değişimi izleme yetkinliği: Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi örneği. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (ss. 233-242). Erişim tarihi: 20 Ocak 2019, http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/39874/233-242_kakirman_yildiz.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yıldız, N. (1982). *İlkçağda Yunan ve Roma Kütüphaneleri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Yıldız, N. (1985). *Eski Çağ kütüphaneleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Yılmaz, B. (1995). *Ankara’da halk kütüphanesi kullanımı: Sosyo-ekonomik çözümleme*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yılmaz, B. (2005a). Türkiye’de kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması süreci ve halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 19 (1), (ss. 56-77). Erişim tarihi: 10 Şubat 2019, <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/23/25>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Hasan Basri SELÇUK

Doğum Yeri: Malatya/Battalgazi

Doğum Tarihi: 27.02.1989

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite: Atatürk Üniversitesi

Fakülte: Edebiyat Fakültesi

Bölüm: Bilgi ve Belge Yönetimi

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi

Görevi: Uzman Kütüphaneci

Deneyim: 2013/2017

Çalıştığı Kurum: Yordam Bilgi Teknolojileri

Görevi: Dış İlişkiler Koordinatörü

Deneyim: 2017-Halen

İLETİŞİM

E-mail: hasanbasriselcuk@gmail.com

